

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI**

**MOBİLYACILIK SEKTÖRÜNDE MALİYET
MUHASEBESİ UYGULAMALARI ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA: ANTAKYA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Leman Meltem TÜFEKÇİ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ

Hatay-2017

ONAY

LEMAN MELTEM TÜFEKÇİ tarafından hazırlanan “**MOBİLYACILIK SEKTÖRÜNDE MALİYET MUHASEBESİ UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ANTAKYA ÖRNEĞİ**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği ile **İŞLETME ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 26/12/2017

Jüri Üyeleri	İmza
Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ (Tez Danışmanı - Başkan)	
Yrd Doç. Dr. Kayahan TÜM (Üye)	
Yrd Doç. Dr. Cemil SÜSLÜ (Üye)	

Leman Meltem Tüfekçi tarafından hazırlanan “**Mobilyacılık Sektöründe Maliyet Muhasebesi Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma: Antakya Örneği**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım.**

Prof. Dr. Ali ACARAVCI

Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (26/12/2017).

İmzası

Leman Meltem TÜFEKÇİ

ÖNSÖZ

Birçok sektörde olduğu gibi mobilya sektöründe de özellikle gider kontrolü ve maliyet tespiti konuları işletmelerin sürdürülebilirliğinin temini açısından hayati önemi olan başlıca konulardan biridir. Muhasebe yazınında, işletmelerin kendi üretim süreçlerinin özelliklerini dikkate alarak maliyetlerini tespit etmelerini mümkün kılan çeşitli maliyet hesaplama teknikleri bulunmaktadır.

Acaba mobilya sektörü açısından geçmişi yıllar öncesine dayanan ve günümüzde de gelişme çabası içinde olan Antakya’da mobilya sektöründe faaliyette bulunan işletmelerde mamul maliyetlerinin hesaplanmasında ve işletmede meydana gelen maliyetlerin mamullere dağıtımında nasıl bir hesaplama tekniği kullanılmaktadır? Sektörde faaliyet gösteren işletmelerin yöneticileri çağdaş maliyet muhasebesi uygulamalarından haberdar olup bu uygulamaların önemini farkında mıdır? Antakya ölçeğinde gerçekleştirilen bu araştırma çalışması işletmelerin maliyet hesaplaması ve kontrolüne yönelik yöntem ve teknikleri kullanma düzeylerini tespit etmek suretiyle bu sorulara yanıt bulmayı amaçlamaktadır.

Bu itibarla, çalışma konusunun tespitinden çalışmanın tamamlanmasına dek her aşamasındaki rehberliği, anlayışı ve değerli katkıları için danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ’ye ve anket çalışmalarımın gerçekleştirilmesine olanak sağlayan mobilya işletmelerindeki yöneticilere teşekkür ederim. Ayrıca, hayatımın her aşamasında hep yanımda olan, anlayış ve destekleri ile beni teşvik eden sevgili aileme de teşekkür ederim.

Leman Meltem TÜFEKÇİ

**MOBİLYACILIK SEKTÖRÜNDE MALİYET MUHASEBESİ
UYGULAMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: ANTAKYA ÖRNEĞİ**

Leman Meltem TÜFEKÇİ

İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2017

Danışman: Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ

ÖZET

Bu çalışmada, mobilyacılık sektöründe el yapımı geleneksel üretimden modern teknoloji kullanımına dayalı üretime geçmekte olan Antakya'da mobilya sektöründe faaliyette bulunan işletmelerin üretim maliyetinin hesaplanması, kontrolü ve analizine yönelik modern yöntem ve teknikleri kullanma düzeylerinin tespit edilmesi suretiyle uygulamada eksik görülen hususların giderilmesine yönelik öneriler geliştirilmesi ve önerilerin sektördeki işletmelerle paylaşılarak Antakya ölçeğinde işletmelerin uygulamalarına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Çalışma kapsamında Antakya'da faaliyet gösteren mobilya işletmelerinden iradi olarak seçilen 66 mobilya işletmesinin yönetici veya sahibi ile yüz yüze görüşme yoluyla anket uygulanarak veri toplanmıştır. Elde edilen veriler arasındaki ilişkiler SPSS programında Ki-kare testi ve Çapraz Tablolar (Crosstabs) analizi yapılarak analiz edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki şirketlerin yaklaşık olarak yarısının üretilen birimlerin maliyetinin hesaplanmasında Standart Maliyet Yöntemini, yarısının da Fiili Maliyet Yöntemini kullandığı tespit edilmiştir. Ayrıca şirketlerin çoğunun karar verme sürecinde başa baş noktası hesaplaması yaptıkları ancak katkı payı analizi ile malzeme ve işçilik maliyeti analizi yapmadıkları ve modern yönetim muhasebesi yaklaşımlarını kullanmadıkları tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER

Maliyet Muhasebesi, Antakya'da Mobilya Sektörü, Antakya'da Mobilya Sektöründe Maliyet Hesaplama Yöntemleri

**A RESEARCH STUDY ON COST ACCOUNTING PRACTICES IN THE
FURNITURE SECTOR: THE CASE OF ANTAKYA**

Master's Thesis, Leman Meltem TÜFEKÇİ

Business Administration Department, 2017

Supervisor: Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ

ABSTRACT

This study aims to provide contribution to furniture enterprises with suggestions generating from the present study by determining to what extent furniture enterprises in Antakya, which have experienced transition from handmade traditional furniture production to using modern technology in furniture production, use modern methods and techniques for cost calculation and control.

Data were gathered by applying questionnaire through face to face interview to the manager or owner of 66 furniture enterprises selected volitionally from furniture enterprises operating in the city Antakya. The data obtained through the questionnaire were processed by means of the SPSS program in order to prepare frequency tables and make Ki-Kare test and Cross-table (Crosstabs) analysis to determine if there is a relationship between some elements herein.

We revealed that approximately fifty percent of the surveyed enterprises use Standard Costing Method and fifty percent of them uses Historical Costing Method in calculating cost of units produced. We also determined that most of the surveyed enterprises make break-even point analysis in their decision making process, however most of them don't make contribution margin analysis and material-labour cost analysis and don't use modern managerial accounting approaches herein.

KEY WORDS

Cost Accounting, Furniture Sector in Antakya, Cost Calculation Methods used by Furniture Sector in Antakya

İÇİNDEKİLER**Sayfa**

ÖNSÖZ	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**MOBİLYACILIK SEKTÖRÜ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER**

1.1.MOBİLYACILIK HAKKINDA GENEL BİLGİ	2
1.1.1.Mobilyanın Tanımı.....	2
1.1.2.Mobilyanın Sınıflandırılması	2
1.1.3.Mobilyacılığın Tarihçesi	3
1.1.3.1.Mobilyacılığın Tarihsel Gelişim Süreci	4
1.1.3.2.Antakya’da Mobilyacılığın Tarihçesi	6
1.2.MOBİLYACILIK SEKTÖRÜNE GENEL BİR BAKIŞ	10
1.2.1.Dünya Mobilyacılık Sektörüne Genel Bir Bakış	10
1.2.1.1.Dünya Mobilyacılık Sektörünün Dış Ticareti	12
1.2.1.1.1.Dünya Mobilya İhracatı	13
1.2.1.1.2.Dünya Mobilya İthalatı	13
1.2.2.Türkiye Mobilyacılık Sektörüne Genel Bir Bakış	14
1.2.2.1.Mobilyacılık Sektöründe Türkiye’nin Yoğun Olduğu Bölgeler	15
1.2.2.2.Türkiye Mobilyacılık Sektörünün Dış Ticareti	17
1.2.2.2.1.Türkiye Mobilya İhracatı	18
1.2.2.2.2.Türkiye Mobilya İthalatı	20
1.3.MOBİLYACILIK SEKTÖRÜNDE YAŞANAN TEMEL SORUNLAR	21
1.3.1.Sermaye Yetersizliği	22
1.3.2.Teknoloji Sorunu.....	22
1.3.3.Hammadde Sorunu.....	22
1.3.4.Tasarım Çalışmalarında Yetersizlik	23
1.3.5.Pazarlama Sorunu.....	23
1.3.6.Eğitimli Eleman Eksikliği	23

1.3.7.Maliyet Sorunu.....	24
1.3.8.Kayıt Dışılık.....	24
1.3.9.Bilgi ve Deneyim Eksikliği.....	24
1.3.10.Devlet İhalelerine Katılmama	25

İKİNCİ BÖLÜM

MALİYET MUHASEBESİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE MALİYET HESAPLAMA YÖNTEMLERİ

2.1.MALİYET MUHASEBESİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR	26
2.1.1.Maliyet Muhasebesi Tanımı ve Amaçları	26
2.1.2.Maliyet ve Gider Kavramları	27
2.1.3.Maliyetlerin Sınıflandırılması	28
2.1.3.1.Sabit Giderler	28
2.1.3.2.Değişken Giderler	29
2.1.3.3.Yarı Değişken Giderler	29
2.1.4.Maliyete Etki Eden Unsurlar.....	29
2.1.4.1.Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri.....	29
2.1.4.2.Direkt İşçilik Giderleri	30
2.1.4.3.Genel Üretim Giderleri	30
2.2.GELENEKSEL MALİYET HESAPLAMA YÖNTEMLERİ.....	31
2.2.1.Maliyetlerin Kapsamına göre Maliyet Yöntemleri	32
2.2.1.1.Tam Maliyet Yöntemi.....	32
2.2.1.2.Normal Maliyet Yöntemi	33
2.2.1.3.Değişken Maliyet Yöntemi	34
2.2.2.Maliyetlerin Saptanma Zamanına göre Maliyet Yöntemleri	35
2.2.2.1.Fiili Maliyet Yöntemi.....	35
2.2.2.2.Standart Maliyet Yöntemi	35
2.2.3.Üretim Biçimine göre Maliyet Yöntemleri	36
2.2.3.1.Sipariş Maliyet Yöntemi	36
2.2.3.2.Safha Maliyet Yöntemi	42
2.3.ÇAĞDAŞ MALİYET HESAPLAMA YÖNTEMLERİ.....	44
2.3.1.Tam Zamanında Üretim Yöntemi	44
2.3.2.Hedef Maliyetleme Yöntemi.....	46
2.3.3.Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemi	47
2.3.4.Kaizen Maliyetleme Yöntemi	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MOBİLYACILIK SEKTÖRÜNÜN MALİYET MUHASEBESİ UYGULAMALARI ÜZERİNE ARAŞTIRMA: ANTAKYA ÖRNEĞİ

3.1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	50
3.2.ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ	50
3.3.LİTERATÜR ÇALIŞMASI.....	51
3.4.ANKET FORMUNUN HAZIRLANMASI VE UYGULANMASI.....	54
3.4.1.Genel Bilgiler	55
3.4.1.1.Şirketin Unvanı	55
3.4.1.2.Faaliyet Süresi	55
3.4.1.3.Personel Sayısı	56
3.4.2. Maliyet Hesaplama Sisteminin Değerlendirilmesi.....	56
3.4.2.1.İşletmelerde Kullanılan Maliyet Hesaplama Sistemi.....	56
3.4.2.2.Maliyetleri Sınıflandırma Şeklinin Değerlendirilmesi.....	57
3.4.2.3. Maliyet Hesaplama Yöntemlerinin Değerlendirilmesi	57
3.4.2.4.Maliyet Analiz Çalışmalarının Değerlendirilmesi	58
3.4.2.5.Maliyet Analizin Yönetmel Kararlarda Kullanımının Değerlendirilmesi.....	58
3.4.2.6.Performans Ölçümünün Değerlendirilmesi.....	59
3.4.2.7.Yönetmel Açından Maliyet Hesaplama Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi	60
3.4.2.8.Mamul Maliyetini En Fazla Etkileyen Unsur	60
3.4.2.9.Başarıyı Rakiplere Kıyasla En Fazla Etkileyen Unsur	61
3.4.3. Çapraz Tablolar Analiz Değerlendirmesi.....	61
3.4.4.Ki-Kare Analiz Değerlendirmesi	84

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇ	97
4.2.ÖNERİLER.....	100
KAYNAKÇA	101
EKLER.....	105
EK-1: Anket Formu	105

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Mobilyanın Sınıflandırılması.....	3
Tablo 1.2: Dünya mobilya ihracatında ilk 20 ülke - milyon ABD \$.....	13
Tablo 1.3: Dünya mobilya ithalatında ilk 20 ülke - milyon ABD \$	14
Tablo 1.4: Türkiye Mobilya Sektöründe faaliyet gösteren işyeri sayısı ve istihdam düzeyi	17
Tablo 1.5: Ülkelere göre Türkiye mobilya ihracatı (1000 ABD \$).....	19
Tablo 1.6: Ülkelere göre Türkiye mobilya ithalatı (1000 ABD \$)	20
Tablo 2.1: Hammadde İstek Fişi	38
Tablo 2.2: İşçi Zaman Kartı	39
Tablo 2.3: S66 Sipariş Maliyet Kartı	40
Tablo 2.4: S67 Sipariş Maliyet Kartı	41
Tablo 3.1: Şirketin Unvanı.....	55
Tablo 3.2: İşletmenin Faaliyet Süresi.....	55
Tablo 3.3: Çalışan Personel Sayısı.....	56
Tablo 3.4: Kullanılan Maliyet Hesaplama Sistemi	56
Tablo 3.5: Maliyetleri Sınıflandırma Şekli	57
Tablo 3.6: Maliyet Hesaplama Yöntemleri.....	57
Tablo 3.7: Maliyet Analiz Çalışmaları.....	58
Tablo 3.8: Maliyet Analizinin Yönetsel Kararlarda Kullanılması	58
Tablo 3.9: İşletmelerde Performans Ölçümü	59
Tablo 3.10: Yönetsel Maliyet Hesaplama Yaklaşımları	60
Tablo 3.11: Mamul Maliyetini Etkileyen Unsurlar.....	60
Tablo 3.12: Başarıyı Rakiplere Kıyasla Etkileyen Unsurlar	61
Tablo 3.13: Üretim Sisteminin Şirket Unvanına Göre Dağılımı.....	61
Tablo 3.14: Maliyetleri Sınıflandırma Şeklinin Şirket Unvanına Göre Dağılımı	62
Tablo 3.15 Maliyet Hesaplama Yöntemlerinin Şirket Unvanına Göre Değerlendirilmesi.....	63
Tablo 3.16: Maliyet Analiz Çalışmalarının Şirket Unvanına Göre Dağıtılması.....	64
Tablo 3.17: Maliyet Analizinin Yönetsel Kararlarda Kullanımının Şirket Unvanına Göre Dağılımı.....	65
Tablo 3.18: Performans Ölçümünün Şirket Unvanına Göre Dağılımı.....	66

Tablo 3.19: Yönetmel Açıdan Maliyet Hesaplama Yaklaşımının Şirket Unvanına Göre Dağılımı.....	67
Tablo 3.20: Mamul Maliyetini En Fazla Etkileyen Unsurun Şirket Unvanına Göre Dağılımı	67
Tablo 3.21: İşletme Başarısını Rakiplere Kıyasla En Fazla Etkileyen Unsurun Şirket Unvanına Göre Dağılımı	68
Tablo 3.22: Maliyet Hesaplama Sisteminin Faaliyet Süresine Göre Dağılımı	68
Tablo 3.23: Maliyetleri Sınıflandırma Şeklinin Faaliyet Süresine Göre Dağılımı	69
Tablo 3.24: Maliyet Hesaplama Yöntemlerinin Faaliyet Süresine Göre Dağılımı	70
Tablo 3.25: Maliyet Analizi Çalışmalarının Faaliyet Süresine Göre Dağılımı.....	71
Tablo 3.26: Maliyet Analizinin Yönetmel Kararlarda Kullanımının Faaliyet Süresine Göre Dağılımı.....	72
Tablo 3.27: Performans Ölçümünün Faaliyet Süresine Göre Değerlendirilmesi	74
Tablo 3.28: Yönetmel Açıdan Maliyet Hesaplama Yaklaşımının Faaliyet Süresine Göre Değerlendirilmesi.....	75
Tablo 3.29: Mamul Maliyetini En Fazla Etkileyen Unsurun Faaliyet Süresine Göre Dağılımı	76
Tablo 3.30: İşletme Başarısını Rakiplere Kıyasla En Fazla Etkileyen Unsurun Faaliyet Süresine Göre Değerlendirilmesi	76
Tablo 3.31: Maliyet Hesaplama Sisteminin Personel Sayısına Göre Dağılımı	77
Tablo 3.32: Maliyetleri Sınıflandırma Şeklinin Personel Sayısına Göre Dağılımı....	77
Tablo 3.33: Maliyet Hesaplama Yöntemlerinin Personel Sayısına Göre Dağılımı ...	78
Tablo 3.34: Maliyet Analiz Çalışmalarının Personel Sayısına Göre Dağılımı	79
Tablo 3.35: Maliyet Analizinin Yönetmel Kararlarda Kullanımının Personel Sayısına Göre Dağılımı.....	80
Tablo 3.36: Performans Ölçümünün Personel Sayısına Göre Dağılımı	81
Tablo 3.37: Maliyet Yönetim Yaklaşımının Personel Sayısına Göre Dağılımı.....	82
Tablo 3.38: Mamul Maliyetini En Fazla Etkileyen Unsurun Personel Sayısına Göre Dağılımı	83
Tablo 3.39: İşletmenin Başarısını Rakiplere Kıyasla En Fazla Etkileyen Unsurun Personel Sayısına Göre Dağılımı	83
Tablo 3.40: Şirket Türü ile Personel Sayısı Arasındaki İlişki.....	84
Tablo 3.41: Şirket Türü İle Üretim Sistemi Arasındaki İlişki.....	84
Tablo 3.42: Şirket Türü İle Maliyet Sınıflandırma Arasındaki İlişki.....	85

Tablo 3.43: Şirket Türü İle Maliyetin Kapsamını Belirleyen Yöntemler Arasındaki İlişki	86
Tablo 3.44: Şirket Türü İle Maliyetin Zamanını Belirleyen Yöntemler Arasındaki İlişki	86
Tablo 3.45: Şirket Türü İle Bazı Maliyet Analizleri Arasındaki İlişki	87
Tablo 3.46: Şirket Türü İle Maliyet Analizinin Bazı Yönetsel Kararlarda Kullanımı Arasındaki İlişki	88
Tablo 3.47: Şirket Türü İle Bazı Performans Ölçümleri Arasındaki İlişki	89
Tablo 3.48: Şirket Türü ile Bazı Yönetsel Maliyet Yaklaşımları Arasındaki İlişki...	90
Tablo 3.49: Personel Sayısı ile Maliyet Hesaplama Yöntemi Arasındaki İlişki.....	90
Tablo 3.50: Personel Sayısı İle Maliyetlerin Sınıflandırması Arasındaki İlişki	91
Tablo 3.51: Personel Sayısı İle Maliyetin Kapsamını Belirleyen Yöntemler Arasındaki İlişki	92
Tablo 3.52: Personel Sayısı ile Maliyetin Zamanını Belirleyen Yöntemler Arasındaki İlişki	92
Tablo 3.53: Personel Sayısı İle Bazı Maliyet Analizleri Arasındaki İlişki	93
Tablo 3.54: Personel Sayısı İle Maliyet Analizinin Yönetsel Kararlarda Kullanılma Şekli Arasındaki İlişki.....	94
Tablo 3.55: Personel Sayısı İle Bazı Performans Ölçümleri Arasındaki İlişki.....	95
Tablo 3.56: Personel Sayısı İle Bazı Yönetsel Maliyet Yaklaşımları Arasındaki İlişki	96

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: 2009-2014 Dünya mobilya üretimi.....	11
Şekil 1.2: Ülkelere göre mobilya üretimi.....	12
Şekil 1.3: Dünya mobilya ticareti.....	12
Şekil 1.4: Türkiye Mobilya İhracatı (Milyar \$)	18
Şekil 1.5: Türkiye Mobilya İthalatı (Milyar \$)	20

GİRİŞ

Tarih, tarımsal ürünler, mutfak kültürü gibi zenginlikleri olan Antakya’da mobilya imalatının da geçmişi yıllar öncesine dayanmaktadır. Günümüz Antakya’sında gelişme çabası içinde olan mobilya sektöründe faaliyette bulunan işletmeler için fiyatlandırma ve maliyet kontrolü gibi rekabet unsurlarının dikkate alınması sektörün gelişmesinde önemli hususlardan biridir.

Bu itibarla bu tez çalışmasında mobilyacılık sektöründe el yapımı geleneksel üretimden modern teknoloji kullanımına dayalı üretime geçmekte olan Antakya’da mobilya sektöründe faaliyette bulunan işletmelerin üretim maliyetinin hesaplanması, kontrolü ve analizine yönelik modern yöntem ve teknikleri kullanma düzeylerinin tespit edilmesi suretiyle uygulamada eksik görülen hususların giderilmesine yönelik öneriler geliştirilmesi ve önerilerin sektördeki işletmelerle paylaşılarak Antakya ölçeğinde işletmelerin uygulamalarına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, mobilya kavramının genel tanımı, mobilyanın gelişim süreci ve Antakya’da mobilyacılığın tarihçesi, Dünya ve Türkiye açısından mobilya sektörünün genel durumu üzerinde durulmaktadır. Ayrıca mobilyacılık sektöründe yaşanan temel sorunlardan kısaca bahsedilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, maliyet muhasebesi ile ilgili temel kavramların tanımı ve geleneksel ve çağdaş maliyet yöntemlerine değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Antakya’da faaliyet gösteren mobilya firmalarının maliyet hesaplaması ve kontrolüne yönelik yöntem ve teknikleri kullanma düzeylerini tespit etmeye yönelik anket uygulaması yapılmıştır. Firmaların cevapladıkları sorulardan çıkan verilere göre yorumlara yer verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümü olan son bölümünde Antakya’da faaliyet gösteren mobilya firmalarının maliyet hesaplama yöntemlerinden hangisini kullandıkları, maliyet analiz çalışmalarının yapılaş şekillerinin neler olduğu ve bunları yönetsel kararlarda kullanma düzeyleri, başarı durumunu ve karlılığı etkileyen faktörlerin neler olduğu sorulduğu çalışmada ulaşılan sonuçlara yer verilmiş ve bu sonuçlar doğrultusunda öneriler sunulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MOBİLYACILIK SEKTÖRÜ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.1.MOBİLYACILIK HAKKINDA GENEL BİLGİ

1.1.1.Mobilyanın Tanımı

Mobilya kelimesi Latince kökenli “mobillius” kelimesinden türemiş ve Türkçe 'ye kavram ve sözcük olarak sonradan geçmiştir. Bu kelime İtalyanca'ya “mobilia”, Fransızca'ya “mobililer”, Almanca'ya “möbel”, İngilizce'ye “furniture” olarak girmiştir (Toksarı, 2004: 3). Türk Dil Kurumu (TDK)'ya göre ise kelime anlamı olarak dilimize İtalyanca “mobillia” kelimesinden geçmiştir. Mobilyanın sözlük karşılığı “Oturulan, yemek yenilen, çalışılan, yatılan yerlerin döşenmesine yarayan taşınabilir eşyaya verilen genel ad, möble” olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr).

TSE (Türk Standartlar Enstitüsü) 'nin tanımına göre mobilya; oturma, yemek yeme, çalışma, yatma vb. yaşamsal faaliyetlerin devam ettirilmesinde kolaylık ve rahatlık sağlayan; parçaların büyük çoğunluğu masif, lifli, yongalı ve tabakalı ağaç malzemelerden yapılan sabit ve taşınabilir eşyadır (Ceylan, 2009: 19).

Bir başka tanımda mobilya, işlevsel ve estetik değerinden dolayı sanat ve tekniği birleştiren bir ürün, eleman olarak tanımlanmıştır. Yaşanılan mekânların daha kullanışlı ve konforlu olmasını etkilemesi ile işlevsel değerini, göze güzel ya da çirkin gözükmelerini etkilemesi ile estetik değerini ortaya çıkarmıştır (Toksarı, 2004: 3).

1.1.2.Mobilyanın Sınıflandırılması

Mobilya kullanım yerine, kullanım şekline, konuşlandırma şekline, yapısına, tarzına ve üretimi için kullanılan malzemenin türüne göre sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırma Tablo 1.1.'de gösterilmiştir.

Tablo 1.1: Mobilyanın Sınıflandırılması

Sınıflandırma kriteri	Mobilya Türleri
Kullanıldığı yere göre	1-İç mekan mobilyaları 2-Dış mekan mobilyaları
Yer düzlemindeki konuşlandırma şekline göre	1-Hareketli mobilyalar 2-Sabit mobilyalar
Üretimi için kullanılan malzemenin türüne göre	1-Ahşap mobilyalar 2-Metal mobilyalar 3-Plastik mobilyalar 4-Mermer veya Taş mobilyalar 5-Cam mobilyalar 6-Lamine mobilya
Kullanım şekline göre	1-Bireylerin konut içinde kullandıkları Bireysel kullanıma yönelik mobilyalar 2-Toplu kullanıma yönelik mobilyalar -Kentsel mobilyalar: İç mekân mobilyaları (bürolarda ve işyerlerinde kullanılan mobilyalardır) ve dış mekân mobilyaları (Dış mekânlarda topluma hizmet veren yerlerde bulunan mobilyalardır). -Endüstriyel mobilyalar: Endüstriyel mallar üreten yerlerde bu amaçla kullanılan mobilyalardır
Biçimlendiği coğrafi bölge tarzına göre,	İngiliz, İtalyan, İskandinav mobilya
Yapısına göre	Mobilya üniteleri yan yana, üst üste birbirine uygun, geçişli ve birbiriyle bağlantılıysa modüler mobilya
Montaj durumuna göre	Demonte veya monte edilmiş mobilya
Mekâna göre	Mutfak, salon, yatak odası mobilyaları, ofis mobilyaları, vb

Kaynak: OAİB, 2014: 5.

1.1.3.Mobilyacılığın Tarihçesi

Mobilya ilk zamanlarda sadece insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılmış olsa da zamanla bir prestij aracı haline gelmiştir. Örneğin eski Mısır'da koltuk ve sandalyeler sadece yüksek mevkideki insanların kullanımına sunulmuştur. Bu anlayışın günümüzde belirli yerlerde devam ettiği görülmektedir (Yaylı, 2014: 3).

Genelde mobilya, bulunduğu çağın ve dönemin özelliklerini taşır. Yaşanılan koşullara göre mobilyaların biçimleri ve tarzları değişmektedir. Mobilyanın biçiminde o zamanın ekonomik, kültürel ve sosyal koşullarına rastlamak mümkündür. Diğer eşya üretimlerinde olduğu gibi mobilya yapımında da insan önce doğada hazır olan malzemeleri kullanmıştır (Yaylı, 2014: 4).

1.1.3.1.Mobilyacılığın Tarihsel Gelişim Süreci

Mobilyacılık antik çağdan günümüze kadar değişim ve gelişim göstermiştir. İnsanların gereksinimlerinin artması, yapım alet ve makinelerin icadıyla da mobilya stil ve modellerde gelişme hızlanmış, sanatkârlar kendilerine özgü bir estetik, beceri ve düşüncelerini mobilyaya yöneltmişlerdir. Yaşadıkları çağın yaşayış tarzı ve sanat üslubunu da mobilyaya yansıtmışlardır (Andaç, 2008: 4).

Mobilyacılığın tarihsel süreci şu şekilde sınıflandırılabilir (Andaç, 2008: 4):

- İlk Çağ (Antik Çağ) Mobilyası (M.Ö. 4000-M.S. 476)
- Orta Çağ Mobilyası (M.S. 476-1453)
- Rönesans Mobilyası (M.S. 1453-1550)
- Barok ve Rokoko Mobilyası (M.S. 1550-1774)
- Yeni Çağ Mobilyası (M.S. 1774-1789)
- Yakın Çağ Mobilyası (M.S. 1789-1900)
- Çağımız Mobilyası (M.S. 1900-....)

İlk çağ mobilya yapımında hiyerarşi yapısı ele alınmış ve kişilerin statülerine göre mobilyalar yapılmıştır. Bu çağ da insanların ölümden sonraki hayata inanmaları, yaşamlarını etkilemiş ve bu inanış her türlü objelerine yansımıştır. Eski Mısır, Yunan ve Roma mobilyasına Antik Mobilya da denilmektedir. Günümüze kadar gelen örnekleri vardır ve bunlar antika değeri taşımakta ve müzelerimizde dikkatlice saklanmaktadır (Andaç, 2008: 4).

Ortaçağ'da mobilyalarda daha çok Roman ve Gotik sanatı kullanılmıştır. Aynı zamanda Bizans ve Arap devletleri ve Türk beylikleri bu çağa damga vuracak farklı örnekler sergilemişlerdir. Bu dönemde Arap sanatında mobilya örneklerine pek rastlanmamıştır. Bizans mobilyası biçimce kolay olmasına rağmen oldukça süslü ve gösterişli olmuştur. Bu dönemde mobilya olarak sandıklar kullanılmış, sedirlerde oturulmuş, yer sofraları kurularak yemekler yenmiş, eşyalar duvarlara yapılan raflara, gömme ahşap dolaplara konmuştur. Yani evlerin içinde masa, sandalye komedin gibi mobilyalar oldukça az kullanılmış, bu tarz mobilyalar tercih edilmemiştir (Akyüz, 1998: 5).

Rönesans uzun yıllar süren ortaçağın feodal düzenine, ekonomik ve kültürel yapısına karşı bir tepki olarak doğmuştur. Yeniden doğuş, canlanış ve diriliş

anlamına gelen Rönesans sosyal, ekonomik, bilim, sanat gibi her alanda kendini göstermiştir. Rönesans'ın kaynağı olan İtalya'da mobilyacılık önemli gelişmeler sağlamış, İtalyanlar sanatsallıklarını bu alanda da göstermişlerdir. Rönesans mobilyacılıkta sadeliği esas almış, oyma ve kabartmaları güzel işlemiştir. Yağlı boya kullanılarak dolap kapaklarına gerçek bir tablo değeri taşıyan resimler yapılmış ve marangozluk yerini el işçiliğine, mobilya ustalığına bırakmıştır. Bu dönemin en gözde mobilyaları sandık, büfe, kabine, karyola, masa, etajer, sandalye ve koltuklardır. Bu mobilyaların her biri kendi arasında uyumlu ve dekora uygun yapılmıştır (Andaç, 2008: 5 ; Toksarı, 2004: 11).

Barok mobilyası, Rönesans döneminden sonra ortaya çıkmış ve Rönesans'a göre daha serbest biçimde ve gösterişli öğeler kullanılarak zenginlik ve güç gösterisi belirtilmiştir. Daha çok saray sanatı şeklinde kullanılan Barok, kabartmalı, oymalı biçimde, çok süslü ve zahmetli ürünler ortaya çıkarır. Barok mobilyanın önemli özelliği üst görünüşlerde çoğunlukla dairesel dönüşlü köşeler, ön ve yan görünüşlerde iç ve dış bükey yüzeyler, doğal görünümde çok süslü kıvrımlı oymalar olarak özetlenebilir (Andaç, 2008:5). Ağaç türleri olarak daha çok ceviz ve meşe tercih edilmiştir (Toksarı, 2004: 11).

Rokoko mobilyasıyla hiyerarşi ortadan kalkmış ve mobilyalar daha hafif olmuştur. Rokoko doğa cisimlerinin fazlaca kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu dönem mobilyalarında gene oymalar kullanılmış fakat kabarık oymaların yerini ince işlenmiş derin oymalar, canlı ve kontrast renklerle fantezi ürünü düzgün biçimde olmayan şekiller bolca kullanılarak mobilyaya yansıtılmıştır (Andaç, 2008:5). Barok döneminde kullanılan ağaç türlerinin yanı sıra gül ağacı da mobilya yüzeylerini süslemek için kullanılmıştır (Toksarı, 2004: 12).

Yeniçağ mobilyası, Rokoko'nun gösterişine tepki olarak doğmuştur. Bu dönem stilleri "neo-klasizm" veya "Yeni klasikçilik" olarak bilinmektedir. Sırasıyla İtalya, Fransa, Almanya ve diğer Avrupa ülkelerinde gelişen ve eski Yunan ve Roma örneklerine dayanan bir sanat üslubu olarak da bilinir. Antik mobilya özelliklerinin ön planda olduğu, mobilyanın endüstrileşmeye yöneldiği, dikey ve yatay özelliklerinin ortaya çıktığı bir dönemdir (Andaç, 2008: 6).

Yakınçağ'da mobilya çalışmaları modern stile geçiş veya yenileme dönemi olarak adlandırılmaktadır. Yenileşme döneminin en önemli çalışmaları Almanya'da gerçekleştirilmiş ve günümüz mobilyasını hem şekil hem de konstrüksiyon yönünden etkilemiştir. 19.yüzyıla kadar yalnız saray ve çevresine yönelik olan mobilya

gereksinimi, sosyal değişimler ve ekonomik gelişmeler ve 19.yüzyılın ortalarına doğru ağaç işleme makinelerinin bulunuşu ile geniş halk kitlelerine doğru yayılmaya başlamıştır. Makine sanayinin gelişmeye başlaması ile özellikle Avusturya, Fransa ve İtalya’da sürekli üretim mobilyası “Hazeren” sandalyelerin yapımı da başlamıştır. Hezaren bir tür bambu ve Hint kumaşının adı olup, yerliler tarafından bu kamışlardan bükülerek ve ağaç lifleriyle örülerek yapıldığı için bu adı almış olduğu söylenebilir. Aynı yöntem günümüzde çok kullanılan hasır sandalye veya koltuklara da uygulanmaktadır (Toksarı, 2004: 12).

Çağımız mobilyasıyla geçmiş dönemlerdeki akımlar etkilerini yitirmiş ve modern sanata geçilmeye başlanmıştır. Kullanım amacına ve malzemeye uygun mobilya üretilmiş, kullanışlı ve rahatlığı esas alan yapım stili her ülkeye göre farklılık göstermiştir. Rönesans ve Fransız devriminin etkileri, insanı konu alan sanatın geniş kitlelere ulaşmasıyla mobilyayı oldukça etkilemiştir. Bu dönemde buhar makinesinin bulunuşu, makine yapımları, elektrik motorunun buluşu, mobilya endüstrisinin oluşumunu hızlandırmıştır. Modern mobilya dönemi ile mobilyada kullanışlılık ve rahatlık esas alınmıştır. Oturma mobilyaları alçak, esnek ve rahat, dolaplar ise bol çekmeceli ve kapalı tercih edilmiştir. Küçük yerleri değerlendirme yoluna gidilmiş, tavana kadar dolaplar yapılarak üst kısımdaki boşluklarda değerlendirilmiştir. Elbise dolapları daha çok elbise alacak şekilde yer kullanımı iyi değerlendirilmiştir. Yemek masaları kullanılacağı zaman büyüyebilir, kanepeler ve divanlar genişletilerek gerektiğinde yatak olarak kullanılabilen alternatifli ve daha kullanışlı mobilyalar yapılmıştır (Andaç, 2008: 6).

1.1.3.2. Antakya’da Mobilyacılığın Tarihçesi¹

Bilindiği üzere Antakya, İskenderun ve havalisi 1. Dünya savaşının sona erdiği 1918 yılı sonlarında Fransızların işgaline uğramış, 20 Ekim 1921 tarihinde Fransa ile imzalanan Ankara İtilafnamesi ile “İskenderun Sancağı” adı ile Fransız yönetimi altındaki Suriye sınırları içinde kalmıştır.

1920’li yıllara kadar Antakya evlerinde mobilya kullanılmazmış. Sedir (kerevit) ve livan varmış. Yer sofrasında yemek yenirmiş. Sadece birkaç zengin kişinin evinde dışarıdan getirilmiş bazı mobilyalar varmış. Şehirde birçok marangoz,

¹ Bu başlık altında yer alan açıklamalar yazar Mehmet Tekin’in, mobilya ustası Keskin Keser ile yapmış olduğu mülakat notlarından alınmıştır.

doğramacı ve işevci (evlerin ince doğrama işlerini yapanlar) bulunmaktaymış, ama hiç mobilya ustası yokmuş. İşgal ile gelen Fransız memur ve subayların talebi üzerine mobilyaya ihtiyaç duyulmuş ve ilk mobilya üretimini 1920'li yılların ortalarında, iyi bir marangoz olan Hammed (Muhammed) Usta gerçekleştirmiştir. Hammed Usta'nın dükkânı Müftüzade sabunhanesinin yanındaki dar sokakta bulunmaktaymış.

Hammed ustanın ilk kalfası Naci Bazarbaşı mesleği öğrenince ustadan ayrılıp kendi dükkânını açmış. Çalışkan bir öğrenci olan, fakat yazdığı bir yazı yüzünden Fransız idareciler tarafından okula devamı engellenen kardeşi Mazlum 1929 yılında okulu bırakıp ağabeyinin yanında çırak olarak işe başlamış ve kalfa, usta ve nihayet ortak olmuş. 1930'lu yıllarda Hammed Usta işi bırakmış ve onun işini kalfası Ömer Seçkin sürdürmüştür.

Nisan 1931 başlarında marangozlar ve işevciler, Neccar (Marangoz) Esnafı Cemiyeti adıyla bir cemiyet kurmuşlar ve 15 Nisan 1931 günü cemiyetin beyannamesini Antakya Kaymakamlığı'na vererek yasal statü kazanmışlardır.

Açtıkları işyerinde çalışmalarını sürdüren Bazarbaşı Naci ve Mazlum kardeşler ürettikleri kaliteli ve özgün ürünlerle kendilerini kabul ettirmiş ve Hammed Usta'dan sonra en iyi mobilyacı olarak tanınmışlardır. Yaptıkları mobilyalar Fransa'ya kadar gönderilmiştir. Hammed Usta'nın iki oğlu da şehrin ilk döşemecileri olarak bilinir.

Bu dönemde Antakya'da ahşap (ağaç) işleriyle uğraşan esnaf yaptıkları işin niteliğine göre birkaç gruba ayrılmıştır. Bunların 1935 yılında sayıları şöyledir:

İnce tahta işi yapanlar (Mobilyacılar dahil) :	21 atölyede 66 usta-kalfa
Doğramacılar :	40 atölyede 55 usta-kalfa
İnşaatta çalışan marangozlar :	82 usta-kalfa
Bıçkıcılar :	20 usta

Buna göre 1935 yılında çarşıda, mobilyacılar dahil, ağaç işleri alanında 223 eleman çalışmaktaymış.

Şehirde, dışarıdan gelen ailelere özenen varlıklı aileler ve Sancak idaresinde görevli yönetici ve memurlar mobilya edinmeye başlayınca, piyasada mobilyaya talep artmıştır. Buna paralel olarak mobilya yapanların sayısı da artmıştır. Ama ustaların artmasıyla ortaya çıkan rekabet, fiyatların düşmesine yol açmıştır. Bu yüzden şehrin önde gelen mobilya ustaları bir birleşmeye karar vererek "Şirket" adı altında bir ortaklık girişimi ile bir araya gelmişlerdir.

Antakya’da mobilyacılıkta ilk ortaklık girişimi ve ilk kolektif esnaf hareketi olan bu gayri resmi oluşum herkes tarafından sadece “şirket” olarak bilinirmiş. Şirket 1935 veya 1936 yıllarında mobilya ve marangoz ustalarından Naci Keser, Mazlum Keser, Selahattin Ergüner (Ahi), Ömer Seçkin, Şemsi Altıntaş, Abbuş (Çolak Abbuş), Suphi Genco, Mustafa Kınay (Çömlekçi) tarafından kurulmuştur. Yeri, Uzunçarşı’da, Kurşunlu Han yakınında, Eczacı Dimitri’nin yanında olan Şirket’te ağaç satım işi de yapılmış. 1936 yılında ürettikleri mobilyalarla İzmir Fuarına katılmış ve büyük rağbet görmüşlerdir. 1937 yılında bazı ustalar bu oluşumdan ayrılmış, Mazlum Keser, Naci Keser ve hızar ustası Selahattin Ergüner (Ahi) ortaklığı sürdürmüşlerdir.

Hatay Türkiye’ye katıldığında mobilyacılık sektörü Türkiye’nin diğer şehirlerine oranla daha gelişmiş durumdaymış. Ancak hem 2.Dünya Savaşı’ndan dolayı yaşanan sıkıntılar, hem de yetişkin erkeklerin 9 kur’a birden askere alınması diğer sektörler gibi mobilyacılığı da olumsuz etkilemiştir. Savaş sona erince 1945 yılında ortaklık İskenderun’a açılmış ve Naci Keser’in idaresinde Raif Paşa Caddesinde bir iş yeri açılmıştır. Mobilyacılık yanında hızarlık işleri ve kereste ticareti de yapmışlardır. Antakya mobilyacıları ise kısa sürede yeniden toparlanmış ve diğer illere mobilya ihraç etmeye başlamışlardır.

1949 yılında esnaf ve sanatkârların bağımsız olarak örgütlenmelerini sağlayan 5373 sayılı Esnaf Dernekleri ve Esnaf Birlikleri Kanunu’nun yürürlüğe girmesiye Antakya’da marangozlar, mobilyacılar ve hızarlılar tarafından “Hatay Marangozları Yardımlaşma Derneği” Semerciler Mescidi’nde kurulmuştur. Derneğin yönetim kadrosunda Selahattin Ergüner, Cemil Yiğit, Mustafa Ersoy, Mehmet Çağlar, Mustafa Emir, Mazlum Keser, Mustafa Kınay, M.Okur, Suphi Araç, Bekir Alkanlı, Tahir Elçi ve Nizamettin Kanmaz bulunmuştur. Dernek merkezi 1960 yılında Yeni Cami medresesinin odalarından birine taşınmış ve 1974 yılına kadar burada faaliyet göstermiştir.

Antakya’da hızarların kurulması marangozların ve mobilyacıların işini kolaylaştırmış, ama bu gelişme o güne kadar bu görevi sürdüren testerecileri işsiz bırakmıştır. 1950 yılında Antakya’da 13 adet hızar makinesi varmış. Aynı yıl İskenderun’da Naci Usta, kardeşi Yahya ile ortaklık kurup Antakya ortaklığı ile bağlarını kesmişlerdir. Ahşap oymacılığı ile model ve desenlerin zenginleştiği, ama ekonomik sıkıntılarının henüz atlatılmadığı bu dönemde halkın en büyük talebi gelin sandığı, koltuk, kanepeler, ayna çerçevesi ve benzeri ev eşyaları olmuştur.

Mobilyacıların “Şirket”inden en son 1955-56 yıllarında Selahattin Usta ayrılmış, Mazlum Keser tek başına kalmıştır. Mazlum Usta, mesleğinin zirvesine çıkmış, değerli ustalar yetiştirmiş, çizdiği özgün modellerle mesleğe katkıda bulunmuş, bu nedenle eski ve yeni bütün ustaların takdir ve hayranlıkla bahsettiği örnek bir usta olmuştur. 1970 yılında Mazlum usta mobilyacılığı bırakmış, diğer ustalar ayrı ayrı işyerlerinde üretime devam etmiş ve kalfalar yetiştirmişlerdir.

Hammed Usta ile Şirket ortakları Naci ve Mazlum ustaların yetiştirip 1950’li ve 1960’lı yıllarda Kurşunlu Han ile civarındaki işyerlerinde çalışmakta olan ve “Hatay Marangozları Yardımlaşma Derneği” kurucuları olarak yer alan ustalar listesine eklenebilecek başlıca mobilya ustaları, Rakkas Ömer, Münir Dolapçı, Suphi Dener, Deli Hacı, Abbuş Bilen, Deli Muzaffer, Çağlar kardeşler (Mehmet, Ahmet, Ali), Yusuf Ekin ve Şemsi Altuntaş’tır.

1960’lı yıllarda Antakya, Türkiye’nin önemli mobilya üretim merkezlerinden biri olmuştur. Bu yıllarda Antakya, İstanbul ve Ankara’da piyasası olan, Türkiye’nin her tarafında tercih edilen mobilyaların üretildiği bir üretim merkezi haline gelmiştir. Bu dönemde Antakya mobilyaları Kuveyt Fuarı’nda teşhir edilmiş, gerek model, gerekse kalite bakımından ilgi ve beğeni toplamıştır. Şehirde hazır mobilya ticareti de bu yıllarda başlamıştır.

Antakya’da Mayıs 1969 sonlarında Ulucami arkasında marangozlar, kunduracı ve mobilyacılar çarşısında yangın çıkmış, 25 dükkân ve 10 ev yanmıştır.

1970’li yıllarda mobilyacılık, ceviz ya da gürgen ağacından imal edilmiş klasik mobilyaları ile Antakya’nın adını Türkiye’ye duyurmuş en önemli sanayi kollarından biri haline gelmiştir. Ceviz ağacı bulunmaz olunca mobilya üretiminde fırınlanmış gürgen kullanılmıştır. O dönemde kalite yüksek, fiyat uygun olduğundan, yurdun birçok illerinden gelen mobilya talepleri karşılanmış, hatta Irak, Arabistan gibi ülkelere mobilya ihraç edilmiştir. Ancak bunu takip eden dönemde hazır mobilya ve katalog üzerinden sipariş yaygınlaşmaya, bir kısım iş yerleri kataloglardaki modelleri üretmeye, büyük bir kısmı da hazır fabrikasyon mal satmaya başlamıştır.

1974 yılında Dernek merkezi Esnaf Kefalet Kooperatifi’nin bulunduğu binaya taşınmıştır. “Hatay Marangozları Yardımlaşma Cemiyeti”nin adı, 1983 yılında “Antakya Hızarcılar ve Marangozlar Derneği” olarak değiştirilmiştir. Derneğe, 1949 yılından Oda’ya dönüştüğü 1991 yılına kadar, Selahattin Ergüner,

Mazlum Keser, Mustafa Lütü Emir, Cemil Yiğit ve Mustafa Bulut başkanlık etmiştir.

1991 yılında 3741 sayılı Kanun gereği esnaf dernekleri “Esnaf Odaları”na dönüştürülmüştür. Bunun üzerine, Antakya Marangozlar Derneği, “Antakya Marangozlar ve Hızcılar Esnaf ve Sanatkârlar Odası” adını almıştır. İlk oda başkanlığını Mustafa Bulut 2005 yılına kadar sürdürmüştür. 2005 yılında başkanlığa Mehmet Ali Yapar seçilmiştir.

2010’lu yıllarda Ortadoğu’da çıkan olaylar Hatay’da iş hayatını olumsuz etkilemiştir. Bu olumsuzlukları gidermek, Antakya mobilyacılığını geliştirmek ve fabrikasyon mobilya ile rekabet edebilmek amacıyla 2014 yılında, 100 ortak tarafından Narlıca civarında 465 dönüm arazi üzerinde 100 işyeri barındıran “Antakya Mobilyacıları İhtisas Sanayi Sitesi”nin inşaatına başlanmıştır. Yine aynı yıl başlatılan ATSO’nun öncülüğünde, ANMOGEP (Antakya Mobilyacılığını Geliştirme Projesi) ile, Antakya Küçük Sanayi Sitesi’nde 2.098 m² alan üzerinde tüm mobilyacı esnafının yararlanabileceği ve en modern araçların bulunduğu bir Mobilya Ortak Kullanım Tesisi’nin yapımı gerçekleştirilmiştir.

Kasım 2016’da Antakya’da “Hatay Mobilya Fuarı” düzenlenmiştir. Bu fuarların zenginleştirilerek devam ettirilmesi planlanmaktadır.

1.2.MOBİLYACILIK SEKTÖRÜNE GENEL BİR BAKIŞ

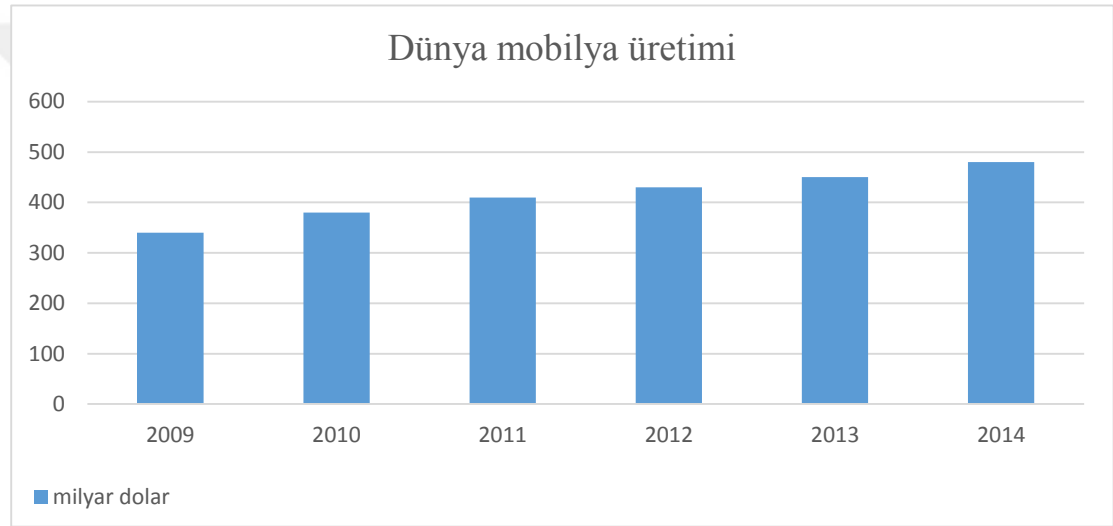
1.2.1.Dünya Mobilyacılık Sektörüne Genel Bir Bakış

Mobilya, özelliklerine göre değişiklik göstererek tüm dünya kültürlerinde kullanılmaktadır. Son yıllarda artan rekabet karşısında ekonomik ölçekte ve dünya standartlarında üretim yapan tesisler ve bayilik teşkilatları kurularak mobilyacılık sektörü, bütün ülkelerin dış ticaretinde önemli bir kalem olan büyük bir sektör haline gelmiştir (Doğaka, 2014: 1).

Mobilyacılık sektörü düşük teknoloji ve sermaye ile emeğin yoğun kullanıldığı sektörken son zamanlarda hızlı bir değişimle geçmiş yıllara oranla daha çok bilgi ve sermayenin yoğun olduğu bir sektör yolunda ilerlemektedir. Bu değişimin arkasında yatan en önemli sebep mobilyacılığın hızlı bir küreselleşme süreci yaşamasıdır (Doğaka, 2014: 1).

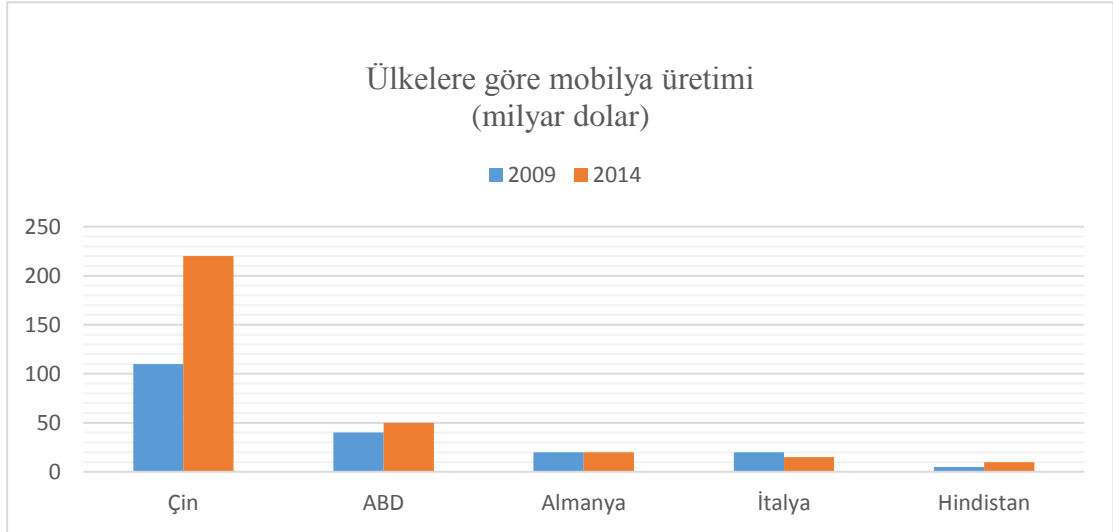
Centre for Industrial Studies (CSIL)'in 2015 yılında yaptığı araştırmaya göre dünya mobilya üretimi 2014 yılında yaklaşık 480 milyar dolardır. Yüksek gelirli ülkelerin bu mobilya üretimindeki payı da %39'tur. Orta ve düşük gelire sahip ülkeler ise %61 ile ilk kez 2010 yılında mobilya üretimindeki payın yarısı seviyesini aşmıştır (CSIL, 2015: 3). Bu durumda, dünya mobilya sektöründe gelişmekte olan ülkelerin payı gelişmiş ülkelere göre çok daha önemli bir paya sahiptir. 2009 yılında yaşanan küresel kriz dışında mobilya sektörü dünya genelinde sürekli büyüme yaşamıştır. Şekil 1.1'de 2009 ve 2014 yılları arasında dünya mobilya sektöründeki üretimi milyar dolar cinsinden göstermiştir.

Şekil 1.1: 2009-2014 Dünya mobilya üretimi

Kaynak: CSIL, 2015: 3.

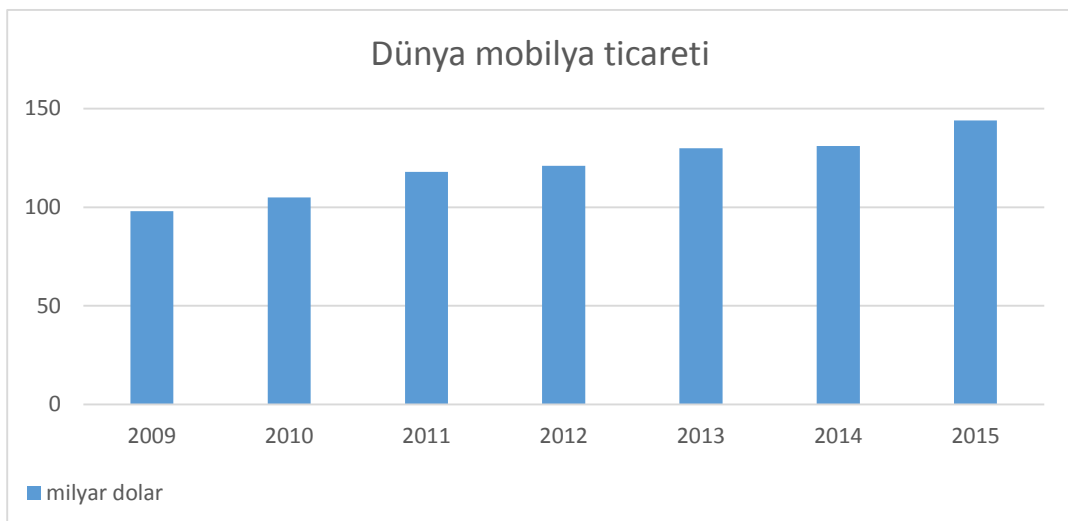
Yine CSIL'in 2015 yılında yaptığı araştırmaya göre, dünyada mobilya üreten önemli ülkelerin başında Çin, ABD, Almanya, İtalya ve Hindistan gelmektedir. Şekil 1.2'de 2009 ve 2014 yıllarında mobilya üretiminde başı çeken ülkelerin milyar dolar cinsinden mobilya üretimleri verilmiştir. Şekilde görüldüğü gibi her iki yıl yılda da Çin büyük bir farkla dünyada en fazla mobilya üretimi yapan ülke konumundadır.

Şekil 1.2: Ülkelere göre mobilya üretimi

Kaynak: CSIL, 2015: 4.

1.2.1.1.Dünya Mobilyacılık Sektörünün Dış Ticareti

2014 yılı itibariyle mobilya üretimi yaklaşık 480 milyar dolardır. Bu değer in %30' u ihraç edilirken, %70'i üretim yapılan ülkelerde tüketilmektedir (CSIL, 2015: 3). Şekil 1.3'de 2009 ile 2015 yılları arasındaki dünya mobilya ticaret değerlerinin durumunu ortaya koymuştur. Bu tarihler arasında sürekli artış görülmektedir. Bu artışların temel sebepleri ise dış pazarlardaki serbest piyasa ekonomisindeki artış, büyük ülkelerin ve firmaların küresel kaynak stratejileri, gelişmekte olan ülkelerde artan tüketim davranışları olarak görülmektedir (CSIL, 2015: 6).

Şekil 1.3: Dünya mobilya ticareti

Kaynak: CSIL, 2015: 6.

1.2.1.1.1.Dünya Mobilya İhracatı

Dünya mobilya ihracatı 2009 yılında 108,2 milyar dolar civarında iken 2014 yılında 178,8 milyar dolar civarına çıkmıştır. Dünya mobilya ihracatında büyük ölçüde AB ülkeleri söz sahibidir. Almanya ve İtalya önde gelen en büyük üretici ve ihracatçılarıdır. Polonya, Fransa, Danimarka, Belçika, İsveç, Avusturya, İngiltere ve Hollanda ise diğer önemli mobilya ihracatçılarıdır. Çin mobilya ihracatında hızla büyüyerek Almanya ve İtalya'yı geride bırakmıştır (T.C Ekonomi bakanlığı, 2016: 13). Tablo 1.2'de 2013 ve 2014 yıllarında dünya mobilyacılık sektöründe en çok mobilya ihracat yapan 20 ülkenin ihracat rakamları gösterilmiştir. Buna göre Çin'in 2014 yılındaki toplam ihracat payı kendisinden sonra gelen Almanya'nın ihracatının yaklaşık 5 katıdır ve 2013 yılına göre bu pay artmıştır. Türkiye'de mobilya ihracatı her geçen yıl daha yukarılara çıkmıştır. 2013 yılında 19. sırada iken 2014 yılında 14. Sıraya yükselmiştir.

Tablo 1.2: Dünya mobilya ihracatında ilk 20 ülke - milyon ABD \$

Sıra	Ülke	2013	2014	2014 Ülke Payları (%)
1	Çin	169.599	178.841	33,9
2	Almanya	60.083	60.623	7,5
3	İtalya	12.947	13.502	6,7
4	Polonya	11.592	11.964	6,2
5	ABD	9.873	11.117	4,9
6	Meksika	8.188	8.761	4,3
7	Vietnam	6.682	7.719	3,4
8	Kanada	4.060	6.107	2,3
9	Çek Cumhuriyeti	3.948	4.159	2
10	Fransa	3.137	3.623	1,7
11	İngiltere	2.971	2.965	1,6
12	Malezya	2.353	2.801	1,4
13	Romanya	2.416	2.542	1,4
14	Türkiye	2.106	2.431	1,4
15	Danimarka	2.237	2.422	1,4
16	İsveç	2.194	2.417	1,3
17	Hollanda	2.399	2.323	1,3
18	İspanya	2.247	2.300	1,3
19	Portekiz	2.169	2.293	1,0
20	Endonezya	1.638	1.849	1,0

Kaynak: ITC-International Trade Center (Uluslararası Ticaret Merkezi)-Trademap

1.2.1.1.2.Dünya Mobilya İthalatı

Dünya mobilya ithalatı 2014 yılında 130,7 milyar dolar civarında kaydedilmiştir. İthalatta en büyük pay ihracatta olduğu gibi AB'ye aittir (T.C

Ekonomi bakanlığı, 2016:14). Tablo 1.3’de 2013 ve 2014 yıllarında dünya mobilyacılık sektöründe en çok mobilya ithalatı yapan 20 ülkenin ithalat rakamları gösterilmiştir. Tablo’ da görüldüğü gibi dünyanın en büyük mobilya ithalatçısı ABD’dir. ABD 2014 yılında 42,3 milyar dolar düzeyindeki ithalatı ile dünya mobilya ithalatının yaklaşık dörtte birini tek başına gerçekleştirmektedir. ABD’den sonra en büyük ithalatçı ülke Almanya’dır. Diğer önemli ithalatçı ülkeler ise İngiltere, Fransa, Japonya ve Kanada’dır.

Tablo 1.3: Dünya mobilya ithalatında ilk 20 ülke - milyon ABD \$

Sıra	Ülke	2013	2014	2014 Ülke Payları (%)
1	ABD	38.836	42.289	25,3
2	Almanya	14.006	15.839	9,5
3	İngiltere	7.911	8.961	5,4
4	Fransa	8.081	8.420	5,0
5	Japonya	6.927	7.009	4,2
6	Kanada	6.808	6.978	4,2
7	Hollanda	3.539	3.748	2,2
8	İsviçre	3.621	3.653	2,2
9	Belçika	3.831	3.444	2,1
10	Avustralya	3.141	3.367	2,0
11	Rusya	3.592	3.333	2,0
12	İspanya	2.633	3.038	1,8
13	Meksika	2.772	2.884	1,7
14	Çin	2.547	2.792	1,7
15	İtalya	2.396	2.663	1,6
16	Avusturya	2.641	2.653	1,6
17	B.A.E	2.769	2.636	1,6
18	S. Arabistan	1.711	2.468	1,5
19	İsveç	2.244	2.366	1,4
20	Norveç	2.131	2.182	1,3

Kaynak: ITC-International Trade Center (Uluslararası Ticaret Merkezi)-Trademap

Türkiye dünya mobilya ithalatında ilk 20 ülke arasında yer almamıştır. Dünya mobilya ihracatında ilk 15 ülke arasına giren Türkiye’nin, ithalat rakamlarında gerilerde kalması mobilyacılıkta dışa bağımlı olmadığını ve dış ticaret açığı vermeden büyüdüğünü göstermektedir.

1.2.2. Türkiye Mobilyacılık Sektörüne Genel Bir Bakış

19.yüzyılda orman ürünleri sanayisine yapılan yatırımlarla birlikte ülkemizde mobilya endüstrisi gelişmeye başlamıştır. Ülkemizin en köklü sektörlerinden biri haline gelen mobilya sektörü, genellikle geleneksel yöntemlerle çalışan atölye tipi, küçük ölçekli işletmelerde görülürken, son yıllarda orta ve büyük ölçekli işletmelerde

de görülmeye başlamıştır. Bunun sebebi, nüfus artışları, kentleşmenin hızlanması, insanların sosyal ve kültürel durumlarındaki farklılıkların ortaya çıkmasıyla bu sektöre olan talep artmıştır ve firmaların sayıları gittikçe artmıştır (Demirci, 2004: 21).

Orta ve büyük ölçekli işletmelerin sektöre girmesiyle, küçük ölçekli işletmelerin faaliyetlerinde bir azalma, düşüş hatta rekabet edemeyerek faaliyetlerine son verecekleri düşünülmüş fakat sonuçlar beklendiği gibi olmamıştır. Hatta küçük ölçekli işletmelerin siparişe göre çalışabilme kabiliyetleri, üretimde daha esnek oluşları, atölye tipi üretime göre fabrikasyon üretimin maliyetlerinin fazla olması gibi sebepler küçük ölçekli işletmelerin sayısının dahi artmasına neden olmuştur (Demirci, 2004: 21).

Türkiye’de mobilya sektörünün canlanmasına sebep olan yeni evliliklerin olması, eski mobilyaların kullanılmaz hale gelmesi gibi birçok faktör vardır. Aynı şekilde Avrupa’daki halkın mobilya üzerinde zevklerinin değişmesi modern mobilyanın insan zevkleri üzerinde değerinin artması gibi etkenler sonucu mobilya sektöründe talep artışı yaşanmıştır. Mobilya sektöründe talebi artırıcı faktörler şu şekilde özetlenmiştir (Andaç, 2008: 7):

- Nüfus artışları,
- Evlenmelerdeki artışlar,
- Çocuk sahibi olma veya çocukların büyümesiyle değişen ihtiyaçlar,
- Konutlaşmadaki değişiklikler,
- Okullaşma oranındaki artışlar,
- Büro ve hizmet sektörünün gelişmesi,
- Sanayileşme sonucu kentleşmenin hızlanması,
- Gelir seviyesindeki yükselişler,
- Moda ve stil değişikliklerine uyum sağlama veya eski mobilyayı yenileme,
- Tiyatro, sinema, lokanta gibi dış mekânların artışı.

1.2.2.1. Mobilyacılık Sektöründe Türkiye’nin Yoğun Olduğu Bölgeler

Türkiye’de mobilya sektörünün yoğun olduğu bölgeler genellikle orman ürünlerinin fazlaca bulunduğu ve pazarın yoğun olduğu yerlerdir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin yoğun olduğu mobilyacılıkta istihdam ve iş yeri sayısı olarak

önde gelen yerler İstanbul, Ankara, Bursa, Kayseri, İzmir ve Adana'dır (OAİB, 2014: 12).

İstanbul'da mobilyacılık sektörü muhtelif yerlere dağılmış olmakla birlikte iki önemli merkezi bulunmaktadır. Bu iki merkez 778 mağazasıyla İkitelli Organize Sanayi Bölgesindeki Masko ile 350 mağazasıyla Küçük Sanayi Sitesinde bulunan Modoko'dur. Ankara'da Siteler semtiyle özdeşleyen mobilyacılık sektörü, 1960 yıllarında Marangozluk Odasının öncülüğünde kurulmuştur. Günümüzde 5.000 dönüm araziye sahip, kayıtlı firma sayısı 10.000'i geçtiği düşünülen büyük bir organize sanayi bölgesinde faaliyet göstermektedir. Fakat bölge genelde emek yoğun çalışan, küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluşmaktadır. Büyük ölçekli, fabrikasyon üretim yapan işletme sayısı oldukça azdır (OAİB, 2014: 12-13). Bursa- İnegöl bölgesi bulunduğu konumun ticari hareketliliğini ve hammadde kaynaklarına yakınlığını iyi değerlendirerek mobilyacılıkta da artık adını duyurmaya başlamıştır. İhracatta gösterdiği başarılarla, bölge olarak uluslararası anlamda merkez olma yolunda önemli gelişmeler sağlamıştır. Kayseri mobilyacılıkta ev mobilyası olan kanepeler, koltuk ve yataklarla yükselişi yakalamıştır. Teknolojik anlamdaki gelişmeleri, yeni yatırımlarda bulunmaları günümüzde mobilyanın her alanında üretimde bulunan işletmeler haline gelmelerini sağlamıştır. Mobilya sektöründe bulunan en büyükler Kayseri'de toplanmıştır. Sektörde genellikle fabrikasyon üretimde bulunan, büyük ölçekli işletmeler bulunmaktadır. TÜİK sonuçlarına göre, işletme başına düşen 11,5 kişilik istihdam seviyesi ile Kayseri, Türkiye ortalamasının oldukça üstünde çalışan istihdam etmektedir. İzmir'de mobilyacılık sektörü Karabağlar ve Kısıkköy bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Bölgenin konumu itibarıyla liman ve ulaşım kolaylığı mobilya ihracatında önemli ilerlemelerin olmasını sağlamıştır (OAİB, 2014: 13). İzmir'de Türkiye ortalamasının altında çalışan istihdam ettiğinden bu bölgede büyük ölçekli işletmeler oldukça azdır ve genellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler yer alır (TOBB, 2014: 14).

Tablo 1.4: Türkiye Mobilya Sektöründe faaliyet gösteren işyeri sayısı ve istihdam düzeyi

İl	İşyeri Sayısı	İşyeri Dağılımı (%)	Çalışan Sayısı	Çalışan Dağılımı (%)	İhracat(\$)	İhracat Sırası
İstanbul	5.334	24,40	30.147	21,08	476.326.554	1
Ankara	2.285	11,70	12.647	9,00	115.960.428	5
İzmir	1.750	9,00	11.874	8,50	120.020.654	4
Bursa	1.739	8,90	19.351	13,80	421.086.957	2
Kayseri	888	4,60	18.407	13,20	322.876.719	3
Antalya	729	3,70	3.623	2,60	6.928.718	18
Adana	413	2,10	2.254	1,60	34.051.054	7
Samsun	384	2,00	1.704	1,20	7.042.897	17
Mersin	355	1,80	1.755	1,30	8.070.430	16
Hatay	353	1,80	1.231	0,90	33.571.035	8
Kahramanmaraş	96	0,49	1.704	1,22	765.548	50
Osmaniye	86	0,44	720	0,51	767.074	49
Türkiye Toplamı	19,471	100	139.836	100	1.819.096.135	-

Kaynak: DOĞAKA, 2014: 30.

Tablo 1.4’ de Türkiye’nin mobilya sektöründe faaliyet gösteren illere göre işyeri sayısı, çalışan sayısı ve istihdam düzeyleri verilmiştir. Tabloya göre’ de firma sayısı ve istihdam düzeyi olarak en yoğun il İstanbul’dur. Firma sayısı olarak İstanbul’u sırasıyla Ankara, İzmir, Bursa takip etmektedir. Bu illerden sonra firma sayısı daha az olan Kayseri yerini almıştır. Fakat Kayseri ihracat sıralamasında başı çeken illerden olmuştur. Türkiye’nin toplam mobilya ihracatına bakıldığında ihracatın %80’ine yakını bu beş il oluşturmaktadır. Hatay’ın firma sayısı olarak 10. sırada yer almasına karşın ihracat sıralamasında 8. sırada yer alması Hatay’ın mobilya sektöründe oldukça önemli bir konumda olduğunu göstermektedir. Kahramanmaraş ve Osmaniye’nin firma sayısı bakımından 11 ve 12. sıralarda yer almalarına rağmen ihracat sıralamasında 49 ve 50. sıralarda yer almaları da dikkat çekicidir.

1.2.2.2. Türkiye Mobilyacılık Sektörünün Dış Ticareti

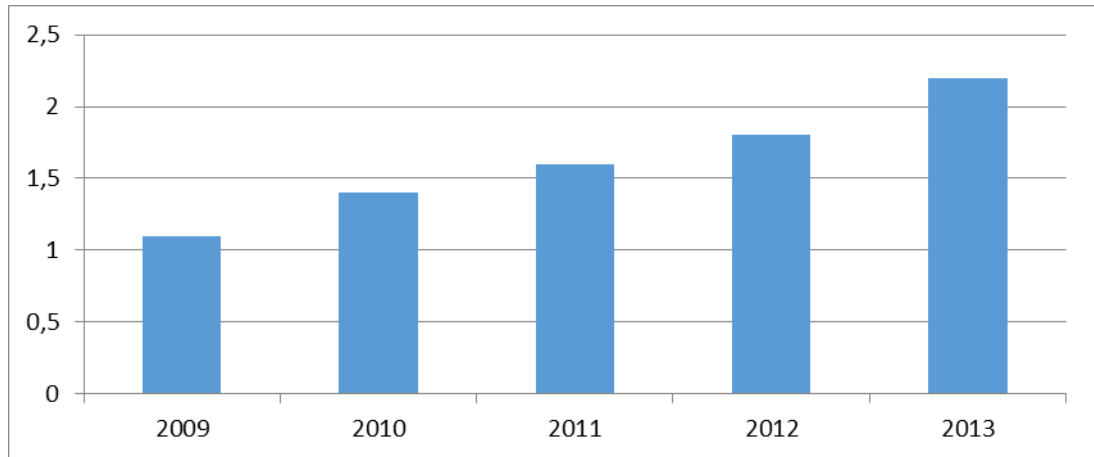
Türkiye mobilyacılık sektöründe en önemli özelliklerinden birisi de ihracatta yerli kaynakların çok kullanılması ve ithalat bağımlılığının ise oldukça az olmasıdır. Bu özelliğiyle katma değer açısından ülke ekonomimize önemli katkılar sağlamaktadır (Yaylı, 2014: 13).

1997 yılında dış ticaret açığı veren Türkiye mobilyacılık sektörü, 2002 yılında kendi ölçeğine göre ciddi bir dış ticaret fazlası sağlamıştır. 2007 yılından itibaren de sürekli dış ticaret fazlası vermeye devam etmiştir ve 2012 yılında dış ticaret fazlası oranını %256'ya çıkararak sektörde yeni bir rekor kırmıştır. 2013 yılında 2,1 milyar ABD doları ihracatıyla mobilyacılık en önemli sektörlerden biri haline gelmiştir (DOĞAKA, 2014: 49).

1.2.2.2.1. Türkiye Mobilya İhracatı

Dünyada mobilya sektöründe 110-120 milyar dolarlık uluslararası ticaret hacminden Türkiye yaklaşık %1.1'lik bir pay almakta, dünya mobilya üretiminin ise %2'sini karşılamaktadır. Bu bağlamda Türkiye, gelişmekte olan Polonya, Brezilya, Vietnam gibi ülkelerin yanı sıra, ABD, Çin, İtalya gibi merkez ülkelere karşı rekabet etmektedir. Türkiye mobilya ihracatı, küresel ekonomik krizin yaşandığı 2009 yılı haricinde günümüze kadar yükselmeye devam etmiştir (MUSİAD, 2013: 38). Şekil 1.4'te Türkiye'nin 2009-2013 yılları arası ihracat rakamları gösterilmektedir. 2009 yılında 1,2 milyar \$ olan mobilya ihracatı, 2013 yılında 2,2 milyar \$ olmuştur.

Şekil 1.4: Türkiye Mobilya İhracatı (Milyar \$)

Kaynak: OAİB, 2014: 14.

Arap ülkeleri ve Orta Asya ülkelerine olan ihracat, toplam ihracatın yarısını oluşturmaktadır. Özellikle yıllık 15 milyar dolarlık ithalat hacmine sahip, Türkiye ile tarihi, dini ve dilsel akrabalıklar taşıyan 22 ülkeyi kapsayan Arap coğrafyası ihracat hedefleri açısından ciddi bir potansiyele sahiptir. Irak hariç, Arap ülkeleri ile

gerçekleştirilen mobilya ticareti potansiyel pazarın hayli gerisinde görülmektedir (MUSİAD, 2013: 40).

Tablo 1.5: Ülkelere göre Türkiye mobilya ihracatı (1000 ABD \$)

Ülke Adı	2013	2014	2015
Irak	451.531	477.153	425.981
S. Arabistan	81248	113.246	159.752
Almanya	135.302	141.424	146.945
Libya	234.417	187.240	136.225
Fransa	103.844	117.152	123.173
Azerbaycan	165.270	176.781	100.718
A.B.D.	37.656	63.563	90.582
Türkmenistan	86.958	98.922	82.653
İngiltere	55.971	60.478	60.708
B.A.E.	39.438	39.622	57.302
Hollanda	45.390	45.778	42.769
İran	30.182	35.116	38.547
Romanya	26.242	43.138	37.545
İtalya	33.059	34.677	36.739
İsrail	30.015	32.584	36.419
Cezayir	16.343	29.056	36.363
Rusya Fed.	96.893	76.121	31.254
Gürcistan	30.149	42.990	30.062
Mısır	22.748	27.176	27.834
K.K.T.C	23.361	22.839	24.046
İspanya	21.976	24.334	23.375
Belçika	21.237	24.626	22.853
Katar	18.473	16.640	21.402
Kazakistan	27.851	28.101	21.126
Yunanistan	17.190	21.431	18.949
Avusturya	24.644	21.488	18.778
Fas	12.232	15.998	18.084
Kuveyt	12.576	13.927	15.783
Bulgaristan	13.246	13.530	15.113
Lübnan	11.015	14.154	14.524
Ürdün	9.545	13.371	12.946
Nijerya	9.912	13.144	12.938
Liste toplamı	1.945.913	2.085.790	1.941.491
Genel toplam	2.179.968	2.360.561	2.193.800

Kaynak: TÜİK, 2015.

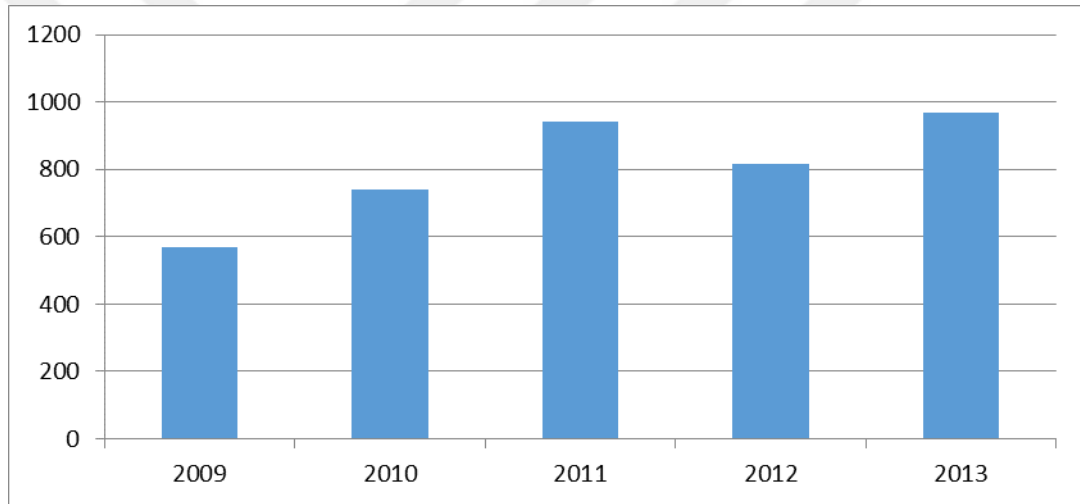
Türkiye mobilya ihracatı incelendiğinde 2009 yılından itibaren en büyük pazarın Irak olduğu görülmektedir. Tablo 1.5’de Türkiye’nin 2013-2015 yılları arasında çeşitli ülkelerle olan ihracat rakamları gösterilmektedir. Görüldüğü gibi en büyük ihracat pazarı olan Irak’a 2013 yılında 451 milyon \$, 2014 yılında 477 milyon \$ ihracat yapılmıştır. 2015 yılında bir önceki seneye göre %10,7 oranında düşerek 426 milyon dolar seviyesinde ihracat gerçekleştirilmiştir. Mobilya ihraç ettiğimiz diğer önemli pazarlar ise sırasıyla Suudi Arabistan, Almanya, Libya, Fransa, Azerbaycan, ABD, Türkmenistan ve İngiltere’dir. Her yıl artan ihracatın 2015

yılında istenilen seviyelere ulaşamamasının bir sebebi ise komşu ve çevre ülkelerde yaşanan siyasi sorunlar ve bunun yanında modern ve tasarım odaklı üretimin pek fazla kullanılmamasıdır (T.C Ekonomi Bakanlığı, 2016: 7).

1.2.2.2.2. Türkiye Mobilya İthalatı

Türkiye mobilya ithalatı ihracatından daha az olan sayılı sektörlerden biridir. Şekil 1.5’de Türkiye’nin 2009-2013 yılları arasında yaptığı ithalat rakamları gösterilmektedir. 2009 yılında 567,6 milyar \$ olan mobilya ithalatı, 2013 yılında 968,6 milyar \$ gerçekleşmiştir.

Şekil 1.5: Türkiye Mobilya İthalatı (Milyar \$)

Kaynak: OAİB, 2014: 16.

Tablo 1.6’da Türkiye’nin 2013-2015 yılları arasında çeşitli ülkelere yapılan ithalat rakamları gösterilmektedir. Türkiye mobilya ithalatında en önemli pazarı Almanya, İngiltere, İtalya, Fransa, İspanya ve Hollanda gibi AB ülkeleri kapsamaktadır. Bu ülkelere Almanya ve İtalya, Türkiye ile oldukça önemli düzeyde ticaret gerçekleştirmektedir. İthalatın en fazla yapıldığı ülke Çin’dir. İşgücü, enerji vb. maliyet avantajları ile Çin toplam ithalatımızın %35’inden fazlasını sağlamaktadır (MUSİAD, 2013: 37).

Tablo 1.6’da görüldüğü gibi, Çin’den 2013 yılında 271 milyon \$, 2014 yılında 290 milyon \$’lık ithalat yapılmıştır. İhracat rakamlarında olduğu gibi 2015 yılında bir önceki seneye göre ithalat rakamlarının düştüğü görülmektedir.

Tablo 1.6: Ülkelere göre Türkiye mobilya ithalatı (1000 ABD \$)

Ülke adı	2013	2014	2015
Çin	271.036	290.755	242.641
İtalya	117.601	107.331	87.327
Almanya	103.377	95.766	86.369
Polonya	54.977	50.101	47.590
Fransa	42.636	39.199	35.498
Romanya	29.959	30.967	33.284
A.B.D	16.257	16.209	20.038
Vietnam	18.534	21.648	19.785
G. Kore	5.240	11.815	18.975
İspanya	44.517	30.550	14.792
Endonezya	17.111	18.985	14.292
Çek Cum.	10.783	17.765	12.280
Japonya	15.131	13.480	11.993
İngiltere	9.255	9.287	11.976
Kesinleşmemiş ülke	13	8	10.757
İsveç	9.308	8.536	9.707
Macaristan	6.852	8.218	9.703
Litvanya	9.336	7.834	8.587
Bulgaristan	6.742	6.715	7.841
Hindistan	10.582	13.392	7.618
Slovakya	6.439	5.756	6.691
Kayseri serb. Bölge	1.949	13.008	6.380
Malezya	5.547	4.639	5.048
Danimarka	5.356	6.894	5.000
Tayvan	6.405	6.871	4.944
Portekiz	3.906	3.618	3.911
Hollanda	4.664	4.379	3.877
Belçika	2.945	1.914	2.866
Avusturya	5.840	5.499	2.604
Slovenya	3.596	2.289	1.847
Liste toplamı	845.894	853.430	754.222
Genel toplam	865.335	879.050	774.338

Kaynak: TÜİK, 2015.

1.3.MOBİLYACILIK SEKTÖRÜNDE YAŞANAN TEMEL SORUNLAR

Mobilyacılık sektörü en fazla işgücü yoğunluğu olan sektörlerden biridir. Her sektörde olduğu gibi bu sektörde de rekabet düzeyini, gelişimini ve büyümesini etkileyen önemli temel sorunlar bulunmaktadır. Bu başlık altında söz konusu sorunlara yer verilmektedir.

1.3.1.Sermaye Yetersizliği

Ülkemizde mobilya sektöründe daha çok küçük ve orta ölçekli işletmeler yer aldığı için bu sektörde yaşanan en önemli sorun sermaye yetersizliği ve yüksek faizli kredilerdir. İşletmelere daha düşük faizle krediler sağlanmadığı teşvikler yapılmadığı için gereken finansman yatırımı yapamayan işletmeler sermayelerini kullanmakta ve daha sonra sermayelerinin azalması, bitmesi gibi durumlarla faaliyetlerinde istenilen sonuca gidememektedirler (Özgülbaş ve Koyuncugil, 2011: 78-79).

1.3.2.Teknoloji Sorunu

Mobilya sektöründe küçük ölçekli işletmelerin çoğunlukta olması ve işletmelerin sermayelerindeki güçlükten dolayı yüksek teknolojilere yönelememeleri, daha az tarzda makine kapasitesi ile emek yoğun çalışarak daha düşük standartlarda üretim yapmalarına sebep olmaktadır. Yaşam standardımızın her geçen gündeki artışı, teknolojideki gelişmeler gibi sebepler mobilyacılığın ilerlemesine sebep olsa da sektör tam doğru bir seri üretim teknoloji sürecine girememiş ve maalesef bu durumda üretimde dengesizlikler ortaya çıkmıştır. Teknolojiden daha az yararlanmaları ve bunun sonucunda üretimdeki düşük standartlar piyasada rekabet halinde bulunmalarını zorlaştırmaktadırlar (Yaylı, 2004: 4-5).

1.3.3.Hammadde Sorunu

Ülkemiz orman kaynakları bakımından, sektörün ihtiyacı olan hammadde ihtiyacını karşılayamamaktadır. Bu sebeple mamul ve yarı mamul olarak dışardan alınan hammaddeler, gerekli standartların altında olabilmektedir. Bazen kurutulmuş yarı mamul ürünler yerine kurutulmamış yarı mamul ürünler piyasaya sunulabilmekte ve standartlara uymayan mamul ve yarı mamul kullanımları kalitesiz ürünlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yapılacak üretim şekline göre hammadde seçimi yapılamaması düşük standartlı ürünlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Akın, 2003: 46).

1.3.4.Tasarım Çalışmalarında Yetersizlik

Mobilyacılık sektörü tasarım konusunda diğer sektörlerle nazaran rekabet düzeyi oldukça fazla olan bir sektördür. Günümüzde insanların ihtiyaçları, istekleri değiştikçe tasarımda yapılacak değişiklikler işletmeleri, diğer işletmelerden ayırarak, farklı ürünler ortaya çıkarabilecek fırsatlar doğurmaktadır. Fakat ülkemizde, Tasarım Tescil Kanunu'nun kurulmaması mobilya sektöründeki işletmelerimizin hatta büyük ölçekli işletmelerimizin bile tasarım işine sadece katalogdan bakıp yapma veya büyük işletmeleri taklit etme olarak düşünüp uygulamalarına sebep olmuş ve yeni ürün ortaya koyma yolunda modern tasarım yapan uluslararası işletmeler karşısında rekabet şansımızı oldukça azaltmıştır (SANGEM, 2011: 21).

1.3.5.Pazarlama Sorunu

Mobilya sektöründe bir diğer önemli sorunda mobilyayı pazarlayabilme kısmıdır. Pazarlamada arz ve talep dengesini iyi kurmak gerekir. Talepteki ani bir azalış ürünlerin elde kalmasına ya da maliyetlerin altında satış yapılmasıyla işletmeyi zarara sokabilmektedir. Bu sebeple ürün üretim aşamasındayken, üretimi hem nitelik hem nicelik açısından pazar koşullarına göre değerlendirmek gerekir. Pazarlamada arz ve talep tahmini, daha çok ürün satıp kar elde etme esas alınarak değerlendirilmiş, müşterinin kazanılması geri planda tutulmuştur. Bu da pazarlama sorununu ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında pazarlama kanallarının pahalı olması, ürün fiyatlarının artmasına sebep olabilmektedir. Pazarlama öncesinde maliyet analizlerinin yapılmaması, talebe göre ürün yerine, ürüne göre müşteri bulmak gibi işletmeyi güç bir duruma sokmaktadır (Akın, 2003: 47).

1.3.6.Eğitimli Eleman Eksikliği

Eğitimli eleman sıkıntısı, mobilya sektörümüzün yanı sıra bütün küçük ve orta ölçekli işletmelerde yaşanan bir sorundur. Yönetimdeki kişilerin muhasebe veya finans konularındaki eksikleri, yapacakları kaydetme veya analizlerdeki yetersizlikleri sadece üretim aşaması için değil, işletmenin yönetilmesi konusunda da sorunları doğurmaktadır. İşten anlayan eğitimli eleman bulma sıkıntısı, eğitime

programlarındaki yetersizlikler sektörde büyük sorunlar yaratmaktadır (Özgülbaş ve Koyuncugil, 2011: 80).

1.3.7.Maliyet Sorunu

Mobilya ürünlerinin büyük bir hacim kaplaması hem yurtiçi ve hem yurtdışı satışlarda ortaya çıkan nakliye bedelleri sektörde büyük bir maliyet ögesi olarak ortaya çıkar. Bunun yanı sıra sektörün girdilerini yükselten vergi oranları, SSK primleri ve yaygın kullanılan enerji maliyetlerinin yüksekliği sektörde karşılaşılan önemli mali sorunlardır. Bu maliyetlerin daha makul düzeye düşürülmesi sektörde, dünyadaki rakiplerimize karşı daha iyi rekabet etmemize sebep olacaktır (İnal ve Toksarı, 2006: 110).

1.3.8.Kayıt Dışılık

Ülkemizde sosyal ve ekonomik gelişmelerle birlikte hayat standartlarının artması insanların daha kaliteli, fonksiyonel, çağdaş konfor anlayışına uygun mobilya taleplerini arttırmış ve sektörde gelişme sağlamıştır. Kayıtlarda yer alan mobilya üreticilerinin yanında, bu işi denetimlerden uzak yürüten kayıt dışı birçok mobilyacılar olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple mobilya üreticilerinin, satıcılarının sayıları tam olarak bilinmemektedir. Kayıt dışı yolla bu işi yapan üreticiler diğer firmaların ilerlemesini engellemekte ve haksız rekabetin doğmasına neden olmaktadır (OAİB, 2014: 22).

1.3.9.Bilgi ve Deneyim Eksikliği

Türkiye’de mobilya sektörü içinde bulunduğu piyasaya yönelmekte, bildiği pazarda rekabet ederek üretimler yapmaktadır. Dış pazarlar hakkında bilgi ve tecrübesi olmadığından ve geleneksel yöntemlerle çalışan işletmeler olduklarından uluslararası pazarlara girmekten ve rekabet etmekten çekinirler. İşletmelerin dış pazarlar hakkında da bilgi edinmeleri, uluslararası fuar ve sergilere katılma ya da takipte bulunarak deneyim kazanmaları gerekir (OAİB, 2014: 22).

1.3.10.Devlet İhalelerine Katılmama

Mobilyacılık sektöründe işletmeler çoğunlukla küçük ve orta ölçekli işletmeler olduklarından devlet ihalelerine katılmak için bu işletmelerin gereken koşullara uymaları biraz güçtür. Küçük işletmeler için ihale şartlarının oldukça yüksek olması sektördeki işletmelerin bu durumlardan uzak durmasına neden olmaktadır. Mobilyacılık sektörü için bu ihalelere katılmak önemli olacaktır ama bunun için küçük işletmelerinde bu ihalelere katılabilmesini sağlayacak uygun düzenlemeler getirilmesi gerekir (Özgülbaş ve Koyuncugil, 2011: 79).

İKİNCİ BÖLÜM

MALİYET MUHASEBESİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE MALİYET HESAPLAMA YÖNTEMLERİ

2.1.MALİYET MUHASEBESİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

2.1.1.Maliyet Muhasebesi Tanımı ve Amaçları

İşletmeler ürettikleri mal ya da hizmetin toplam birim maliyetini bulmak ve bulunan bu maliyetleri dönemlere göre karşılaştırmak, analiz yapmak ve gelecek planları yapabilmek için her maliyet döneminde bazı hesaplamalar yaparlar. Bu hesaplamaları yapabilmeleri için yöneticilerin maliyet muhasebesinden yararlanmaları gerekir (Savcı, 2000: 1).

Maliyet muhasebesi, mamul ve hizmet üretimi yapan üretim işletmelerinde uygulanan, özel olarak üretim maliyetleri ile ilgili ekonomik olaylar üzerinde duran, işletme ile ilgili yargılarda bulunma ve karar verme durumunda özellikle yöneticilere yardımcı olma amacı güden, esas olarak maliyetlerin tanınması, özetlenmesi ve raporlanmasıdır (Civelek ve Özkan, 2006: 5).

Maliyet muhasebesinin temel amaçları şunlardır (Büyükmirza, 2003: 82):

- Üretilen mamullerin birim maliyetlerini saptayarak, bilançoda mamul ve yarı mamul stoklarının, gelir tablosunda satılan mamullerin maliyetinin belirlenmesi sağlamak,
- Yönetimin kısa vadeli planlama ve mamul fiyatlandırma çalışmalarına ışık tutacak tarihsel ve tahminsel gider ve maliyetleri belirlemek, gider bütçelerini düzenlemek,
- Yapılan giderleri gider yerleri itibarıyla ayrıntılı biçimde izleyerek ve bunları gider standartları ile karşılaştırıp, ortaya çıkmış sapmaları nedenlerine göre çözümleyerek, yöneticilere maliyet kontrolü ve başarı değerlendirmesi için gerekli temel bilgileri sağlamak,
- Uzun vadeli veya olağan dışı kararlarla ilgili seçeneklerin maliyetlerini saptayıp, karşılaştırmalı biçimde ortaya koyarak, özel yönetim kararlarına ışık tutmak.

Yukarıda yapılan tanımda da belirtildiği gibi üretim işletmeleri, mamul ve hizmet üreten işletmeler şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Çalışmanın konusunu teşkil eden mobilyacılık sektörü de mamul üreten işletmeler sınıfına girmektedir. Bu işletmeler hammaddeleri işleyerek mamule dönüştürür. Bu süreçte hammadde ve malzeme stokları ile yarı mamul ve mamul stokları ortaya çıkar. Dolayısıyla işletmenin söz konusu stoklar için birim maliyet hesaplamak, fiyatlandırma kararı almak, maliyet kontrolü yapmak, standart maliyet oluşturmak, maliyet bilgilerini analiz ederek yönetsel kararlarda kullanmak gibi maliyet muhasebesi uygulamalarından yararlanması gerekir.

2.1.2.Maliyet ve Gider Kavramları

İşletmeler ekonomik bir iş bölümü sonucu oluşur ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamaya ve aynı zamanda gelir elde etmeye çalışırlar. Bu yüzden işletmeler, üretim faktörlerini birleştirerek mal ve hizmet üretiminde bulunurlar. Bu mal ve hizmet üretimi için yapılan doğrudan ya da dolaylı tüm değer kullanımlarına maliyet denir (Savcı, 2000: 9).

İşletmeler, mal alınması, üretilmesi, satılması, dağıtılmasına kadarki temel işlevlerini yerine getirirken hep bir maliyet sorunu ile karşı karşıya kalırlar. Bu sorunlar sanayi işletmelerinde, ticaret işletmelerine kıyasla daha zor hesaplamalar gerektirir. Çünkü ticaret işletmeleri, belirli malların alınıp satılması ve bu işlemler için yapılan giderlerin dağıtılması ile maliyet sorunlarını çözerler. Fakat sanayi işletmeleri, satın aldıkları maddeyi üretim araçlarını kullanarak ve enerji kaynaklarından faydalanarak fiziksel ya da kimyasal değişikliğe uğratırlar ve bu yüzden maliyet sorunlarının çözümü bu işletmelerde oldukça karmaşıktır (Hacırüstemoğlu, 1995: 10).

Daha genel bir tanımla maliyet, hedeflenen bir sonuca ulaşmak için katlanılması gereken fedakârlıkların parasal toplamıdır. Tanımda bahsedilen fedakârlıklar iki şekilde karşımıza çıkmaktadır (Büyükmirza, 2003: 49).

Birincisi; sonuca ulaşmak için birtakım giderlerin yani harcama ve tüketimlerin yapılması gereken muhasebe maliyetidir.

İkincisi ise; sonuç uğruna birtakım çıkarılardan vazgeçilmesi gereken fırsat maliyetidir.

İşletmeler faaliyetlerini ve varlıklarını sürdürebilmeleri ve gelir elde edebilmeleri için belli bir zaman döneminde tüketilen mal ve hizmetlerin parasal toplamına gider denir. Burada bahsedilen mal ve hizmet tüketimlerinin gider olarak sayılması maliyetle karıştırılmaması için bu mal ve hizmetlerin öncelikle tükenmiş yani faydası bitmiş olması gerekir. Bunun yanında ikinci bir faydayı sağlaması ve belli bir zaman döneminde olması gerekir (Karakaya, 2011: 15-16).

2.1.3.Maliyetlerin Sınıflandırılması

2.1.3.1.Sabit Giderler

Sabit gider, belirli bir zaman diliminde ve belirli bir kapasiteye kadar, üretim hacmindeki değişimlerden etkilenmeyen giderlerdir. Burada sabitliği belirleyen durum belirli bir kapasite ve zaman dilimi olmasıdır. Çünkü kısa sürelerde giderler sabit görülebilirken hiçbir gider uzun süre hem zaman hem kapasite düzeyinde sabit kalmaz (Karakaya, 2011: 43). Örneğin, bir üretim işletmesi yılda en fazla 8.000 ton üretimde bulunabileceği fabrika binasını yıllık 100.000 TL'ye kiralamış olsun. İşletme bu bir yılda 0 üretim de yapsa 8.000 ton üretim de yapsa bu aralıkta yaptığı üretim ne olursa olsun ödeyeceği kira gideri değişmeyecektir.

Sabit giderler, yapısal ve programlanmış giderler olarak iki şekilde karşımıza çıkar. Yapısal giderler, işletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için gerekli olan ve yöneticilerin kısa dönemde aldıkları kararlardan etkilenmeyen giderlerdir. Amortisman giderleri, yönetici maaşları, kira giderleri buna örnek verilebilir. Programlanmış giderler ise belli bir faaliyet dönemi içinde harcanacak tutarları üst kademe yöneticiler tarafından belirlenen giderlerdir. Reklam giderleri, araştırma ve geliştirme giderleri birer programlanmış giderdir. Yapısal giderler kısa dönemde ortadan kaldırılamazlar ancak bazı değişiklikler sonucu azaltılabilirler. Programlanmış giderler ise ortadan kaldırılabilen gibi azaltılabilirler (Erdoğan ve Saban, 2006: 34).

Toplam sabit giderler, üretim hacmindeki değişimlerden etkilenmezken, birim başına düşen sabit giderler üretim hacmiyle ters yönde değişim gösterirler. Yani, üretim hacminin artması durumunda birim başına düşen sabit giderler azalacaktır (Karakaya, 2011: 44).

2.1.3.2.Değişken Giderler

Değişken giderler, üretim hacminde meydana gelen değişmeden etkilenen ve bu değişme toplam tutarda da aynı yönde değişikliğe neden olan giderlerdir. Üretim hacminin artmasıyla artar, azalmasıyla azalma gösterirler (Erdoğan ve Saban, 2006: 36). Direkt hammadde ve direkt işçilik giderleri değişken giderlere örnek olarak verilebilir.

Toplam değişken giderler, üretim hacmiyle birlikte aynı yönde değişirken, birim başına düşen değişken gider sabittir (Erdoğan ve Saban, 2006: 36).

2.1.3.3.Yarı Değişken Giderler

Yarı değişken giderler, ne tam anlamıyla değişken, ne de tam anlamıyla sabit gider kabul edilen, hem değişken hem sabit giderlerin özelliklerini yapısında toplayan giderlere denir. Bu giderler, üretim hacmi sıfır dahi olsa varlığını koruyan ve üretim hacminin artmasıyla artış gösteren giderlerdir. Yarı değişken giderlere, bakım onarım giderleri, endirekt işçilikler, temizlik giderleri örnek olarak verilebilir (Uslu, 1991: 34).

2.1.4.Maliyete Etki Eden Unsurlar

Maliyet muhasebesi tanımı yaparken “üretim maliyetleri ile ilgili ekonomik olaylar” dan bahsetmiştik. Bu ekonomik olaylar hammadde ve hizmetlerin satın alınmasıyla başlayıp bunların üretimde kullanılması ile üretim maliyetleri ortaya çıkar (Civelek ve Özkan, 2006: 12). Bu üretim maliyet unsurları, direkt ilk madde malzeme, direkt işçilik ve genel üretim giderleridir.

2.1.4.1.Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri

Direkt hammadde ve malzemeler, üretilen ürünün bünyesine giren ve hangi mamul veya mamul grubu için ne miktarda kullanıldıkları izlenebilen hammaddelerdir. Tekstil sanayisinde pamuk ve iplik, konfeksiyon sanayisinde kumaş, mobilya üretiminde ahşap direkt ilk madde ve malzeme giderlerine örnektir (Uslu, 1991: 45).

Direkt ilk madde ve malzeme giderleri, işletme faaliyetlerinde tüketilen her türlü malzemeyi kapsar. Bir malzeme giderinden bahsetmek için, malzemenin tüketilmiş olması gerekir. Giderin tutarı ise tüketilen malzemenin alış maliyeti kadardır (Büyükmirza, 2003: 148).

2.1.4.2.Direkt İşçilik Giderleri

Mamul ve hizmet üretimi için gereken diğer üretim faktörü de emek ve işgücüdür. İşçilik maliyetleri, işveren tarafından işgücü ile ilgili yapılan ödemelerin tümüdür. Emek, insanların ihtiyaçlarını gidermek için gelir elde etmeyi amaç edinmiş zihinsel ve bedensel çalışmalardır. İşgücü maliyetini, emek karşılığı olan ücret oluşturur. İşçilik, stoklanması imkânsız bir maliyet türüdür. İşçilik maliyetlerini çıplak ücret ve ekleri oluşturur (Hacıüstemoğlu, 1995: 120).

Direkt işçilik giderleri, daha çok ana üretim gider yerlerinde yapılan ve üretilen mal ve hizmetlerin maliyetine doğrudan doğruya yüklenebilen üretici işçiliklerdir. İşçiliğin direkt işçilik sayılması için, tanım gereği, ana üretim yerinde yapılmış olması ve ürünün maliyetine herhangi bir dağıtım kriteri kullanmadan doğrudan yüklenmesi gerekir (Uslu, 1991: 85).

2.1.4.3.Genel Üretim Giderleri

Genel üretim giderleri, direkt ilk madde ve malzeme ve direkt işçilik giderleri dışında kalan üretimle ilgili tüm giderlerdir. Bu giderler, üretimle doğrudan doğruya ilgili olmayan, ancak üretimin devamlılığı için zorunlu olan giderlerdir. Bunlar, maliyetlere doğrudan doğruya değil, fakat bir takım yükleme ölçüleri yardımıyla yüklenebilen giderlerdir (Uslu, 1991: 121).

Genel üretim giderlerinin başlıca özellikleri (Hacıüstemoğlu, 1995: 133):

- Genel üretim giderleri ile üretilen mamul ve hizmet arasında doğrudan bağıntı yoktur.
- Genel üretim giderleri içerisinde birbirinden farklı gider türleri bulundurulur. Bunların bir kısmı değişken, bir kısmı sabit, bir kısmı da yarı değişken giderdir.
- Genel üretim giderlerinin bir kısmı düzensiz bir seyir izler. Kışın yakacak giderlerinin olması buna bir örnektir.

- Genel üretim giderlerinin bir kısmının kesin tutarları yılsonunda belli olabilir.

Genel üretim giderlerinin bir kısmının fiili rakamları ile işlem yapmak kısa vadede maliyet, stok ve sonuç hesaplamalarında yanlışlıklara sebep olur. Böyle durumlarda uygun görülen, genel üretim giderleri ile mamul ve hizmet maliyetlerine yükleme yapılmasıdır.

2.2.GELENEKSEL MALİYET HESAPLAMA YÖNTEMLERİ

Maliyet muhasebesinin amaçlarından biri üretilen mamullerin birim maliyetlerinin hesaplanmasıdır. İşletmeler, maliyetleri hesaplariken değişik maliyet yöntemlerinden yararlanmaları gerekir (Uslu, 1991: 189).

Geleneksel maliyet yöntemleri genellikle üç temel gruba ayrılır ve her grup kendi arasında alt gruplara ayrılmıştır. Bu maliyet yöntemleri:

Maliyetin kapsamını belirleyen yöntemler

- Tam maliyet yöntemi
- Normal maliyet yöntemi
- Değişken maliyet yöntemi

Maliyetlendirme zamanını belirleyen yöntemler

- Fiili maliyet yöntemi
- Standart maliyet yöntemi

Üretim biçimini belirleyen yöntemler

- Sipariş maliyet yöntemi
- Safha (evre) maliyet yöntemi

Maliyetleme yöntemleri birbirinden bağımsız yöntemler değildir. Bu yöntemlerden birini seçince diğerini kullanamama gibi bir durum düşünülmemelidir. Bu yöntemlerin her biri başka bir amacı gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla bir maliyet sistemi oluştururken, her gruptan en az bir yöntemin uygulamada olması zorunludur (Uslu, 1991: 190).

2.2.1.Maliyetlerin Kapsamına göre Maliyet Yöntemleri

Bir ürünün maliyetini hesaplariken, hangi giderlerin maliyetlere dâhil edileceğini hesaplamamıza yardımcı olan maliyet yöntemleri, tam maliyet, değişken maliyet ve normal maliyet yöntemleridir.

2.2.1.1.Tam Maliyet Yöntemi

Tam maliyet yöntemi, üretimle ilgili ortaya çıkan bütün giderlerin sabit ve değişken gider ayırt etmeden mamul maliyetine yüklendiği yöntemdir. Maliyet yöntemleri içinde en eski ve en basit yöntemdir. Yöntemin amacı, belirli bir dönemde ortaya çıkan maliyetleri o dönemin üretimine yükleyerek birim maliyetleri hesaplamaktır (Küçüksavaş, 2002: 90). Bu yönteme göre üretilen ürünün maliyetinde, direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri, değişken ve sabit genel üretim giderleri bulunur.

Tam maliyet yöntemine göre maliyet hesaplamalarını bir örnek ile açıklayalım. Örneğin bir işletme, Nisan ayında 5.000 adet mamul üretmiştir ve mamul üretimi ile ilgili gerçekleşen giderler şöyledir:

Direk İlk Madde ve Malzeme Giderleri	25.000 TL
Direkt İşçilik Giderleri	18.000 TL
Genel Üretim Giderleri	27.000 TL
Sabit genel üretim giderleri	15.000 TL
Değişken genel üretim giderleri	12.000 TL

Tam maliyet yönteminde bütün giderler maliyetlere yüklendiğinden, toplam maliyet $25.000+18.000+27.000 = 70.000$ TL'dir. İşletme bu ayda 5.000 adet mamul üretimi yaptığı için mamullerin birim maliyeti de $70.000\text{TL}/5.000$ adet = 14 TL/adet olarak hesaplanır.

Tam maliyet yönteminin diğer maliyet yöntemlerine göre üstünlüğü, yöntemin oldukça basit olmasıdır. Genel üretim giderlerini değişken ve sabit olarak birbirinden ayırmaması bu yöntemi oldukça kolaylaştırmış (Büyükmirza, 2003: 498).

Yöntemin sakıncası ise, birim üretim maliyetlerinin üretim hacmi ile ters yönde dalgalanmalar göstermesidir. Üretimin fazla olduğu dönemlerde düşük, üretimin az olduğu dönemlerde birim başına daha yüksek üretim maliyetinin ortaya çıkması mevsimlik üretim dallarında daha yoğun şekilde hissedilir. Dönemler

arasında ortaya çıkan birim maliyetlerdeki bu dalgalanmalar işletme yönetimini alınacak kararlarda yanıtacaktır (Büyükmirza, 2003: 498).

2.2.1.2.Normal Maliyet Yöntemi

Normal maliyet yöntemi, değişken üretim giderlerinin tamamı ile sabit üretim giderlerinin bir kısmını mamul maliyetine dâhil eden bir yöntemdir. Dâhil ettiği sabit giderler ise işletmenin, o dönemdeki kapasite kullanım oranına göre belirlenir. Kullanılan kapasitedeki sabit giderler hesaba katılırken kullanılmayan kapasitedekiler dönem gideri olarak gelir tablosuna aktarılır. Bu yönetime göre üretilen ürünün maliyetinde, direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri, değişken genel üretim giderleri ve kullanılan kapasiteye isabet eden sabit genel üretim giderleri bulunur (Karakaya, 2011: 325).

Normal maliyet yöntemine göre maliyet hesaplamalarını bir örnek ile açıklayalım. Örneğin bir işletme, Nisan ayında normal üretim kapasitesinin %60 oranında 5.000 adet mamul üretmiştir ve mamul üretimi ile ilgili gerçekleşen giderler şöyledir:

Direk İlk Madde ve Malzeme Giderleri	25.000 TL
Direkt İşçilik Giderleri	18.000 TL
Genel Üretim Giderleri	27.000 TL
Sabit genel üretim giderleri	15.000 TL
Değişken genel üretim giderleri	12.000 TL

Normal maliyet yönteminde sabit genel üretim giderleri kapasite kullanım oranına göre dağıtıldığı için $15.000\text{TL} \times \%60 = 9.000\text{ TL}$ mamul maliyetine eklenecektir. Toplam maliyet $25.000+18.000+12.000+9.000 = 64.000\text{ TL}$ 'dir. İşletme bu ayda 5.000 adet mamul üretimi yaptığı için mamullerin birim maliyeti de $64.000\text{TL}/5.000\text{ adet} = 12,8\text{ TL/adet}$ olarak hesaplanır.

Tam maliyet yönteminde ortaya çıkan üretim hacmindeki dalgalanmaların üretim maliyetini etkilemesi sorunu normal maliyet yönteminde görülmemektedir. Çünkü normal maliyet yöntemi, sabit genel üretim giderlerinin belli bir kapasite yaratmak ya da var olan kapasiteyi sürdürmek için yapıldığını kabul ettiğinden sabit genel üretim giderlerini kapasite kullanım oranına göre maliyetlere eklemektedir (Büyükmirza, 2003: 504).

Yöntemin sakıncası ise, sabit ve değişken giderlerin birbirinden ayrılması ve sabit giderleri kapasite kullanım oranına göre hesaplanması gibi işletmeye ek külfetlere yol açmasıdır. Fakat maliyet muhasebesini önemseyen ve bu bilgiler ışığında yönetsel kararlar alan işletmeler için önemli, bir sakınca oluşturmayacaktır (Büyükmirza, 2003: 504).

2.2.1.3. Değişken Maliyet Yöntemi

Değişken maliyet yöntemi, sadece üretimle ilgili değişken nitelikteki giderleri mamul maliyetine dâhil eden bir yöntemdir. Mamul maliyeti hesaplarken yalnızca değişken üretim giderlerini hesaba katar. Sabit üretim giderlerini ise o dönemin gideri olarak kabul eder ve sonuç hesaplarına aktarır (Karakaya, 2011: 325). Yöntem, üretilen ürünlerin gerçek maliyetinin, o mamuller üretildiği için yapılan değişken üretim giderleri ile oluştuğunu, dönem içinde üretim olsa da olmasa da sabit genel üretilere katlanılacağını bu yüzden üretilen mamulün maliyetinin dışında tutulması gerektiğini kabul eder (Büyükmirza, 203: 507). Bu yöntemle göre üretilen ürünün maliyetinde, direkt ilk madde ve malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri ve değişken genel üretim giderleri bulunur.

Değişken maliyet yöntemine göre maliyet hesaplamalarını bir örnek ile açıklayalım. Örneğin bir işletme, Nisan ayında 5.000 adet mamul üretmiştir ve mamul üretimi ile ilgili gerçekleşen giderler şöyledir:

Direk İlk Madde ve Malzeme Giderleri	25.000 TL
Direkt İşçilik Giderleri	18.000 TL
Genel Üretim Giderleri	27.000 TL
Sabit genel üretim giderleri	15.000 TL
Değişken genel üretim giderleri	12.000 TL

Değişken maliyet yönteminde yalnızca değişken giderler maliyetlere yüklendiğinden, toplam maliyet $25.000+18.000+12.000 = 55.000$ TL'dir. İşletme bu ayda 5.000 adet mamul üretimi yaptığı için mamullerin birim maliyeti de $55.000\text{TL}/5.000 \text{ adet} = 11 \text{ TL/adet}$ olarak hesaplanır.

Değişken maliyet yönteminin benimsenmesi durumunda, uygulama açısından önemli bir sorunla karşılaşılır. Çünkü tüm maliyetleri değişken ve sabit olarak eksiksiz ve doğru kısımlara ayırmak oldukça zordur. Bunun yanında bu yöntemin kullanılabilmesi gelir tablosunda brüt satış karıyla ilgili daha doğru sonuçlara

ulaşmamızı sağlar. Çünkü değişken yöntemle göre saptanan brüt satış karı, satışlarla doğrudan ilişkilidir (Altuğ, 2001: 379).

2.2.2.Maliyetlerin Saptanma Zamanına göre Maliyet Yöntemleri

Üretim giderlerinin ne zaman üretim maliyetine ekleneceğini gösteren maliyet yöntemleri fiili maliyet yöntemi ve standart maliyet yöntemidir.

2.2.2.1.Fiili Maliyet Yöntemi

Fiili maliyet yöntemi, üretim faaliyetinin tamamlanması ve tüm giderlerin gerçekleşmesinden sonra gerçekleşmiş maliyet verilerine göre mamul maliyetlerini hesaplayan bir maliyet yöntemidir. Tarihi veya gerçek maliyet adıyla da anılmaktadır. Gerçekleşen maliyet verileri işletmelerin defter kayıtlarından elde edilir. Bu sebeple fiili maliyet yöntemine göre hesaplanan mamul maliyetleri gerçek maliyettir ve hepsi belgeye dayanır (Karakaya, 2011: 328).

Bu yöntem temel olarak diğer yöntemlerin doğruluk derecesini ölçmek amacıyla dönem sonunda uygulanan bir yöntemdir. Fiili maliyet yönteminin tek başına kullanılması durumunda, yöntem işletmeye sadece yasal muhasebe kayıtlarının yapılmasında yararlı olacaktır (Erdoğan ve Saban, 2006: 51).

2.2.2.2.Standart Maliyet Yöntemi

Standart maliyet yöntemi, ürün maliyetinin hesaplanmasında önceden belirlenmiş maliyet verilerini esas alan bir maliyet yöntemidir. Kullanılan maliyet verileri olması beklenen maliyetleri değil, olması gereken maliyetleri ifade eder. Bu nedenle, standart maliyet yönteminde kullanılan maliyet verileri, bilimsel teknik ve yöntemlerden yararlanılarak önceden belirlenir (Karakaya, 2011: 329).

Standart maliyet yöntemi işletme yönetimine giderlerin kontrolünde yardımcı olur ve bunun yanında planlama çalışmalarına da katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla yöntem verimliliğin ve karlılığın artırılmasında işletme yönetimine önemli bilgiler sunar. Yöntemden beklenen bu yararın sağlanabilmesi için standartların doğru ve bilimsel olması oldukça önemlidir (Erdoğan ve Saban, 2006: 342). Standart maliyet yönteminin uygulanabilmesi içinde gerek işletme dışı ekonomik koşullarda gerekse

işletme içi faaliyetlerde bir istikrar sağlanmış olması gerekir. İstikrar yoksa standartların sık sık değişmesi yöntemden sağlanacak yararları azaltacaktır (Altuğ, 2011: 351).

2.2.3.Üretim Biçimine göre Maliyet Yöntemleri

İşletmelerin birim maliyetlerinin hesaplanış şeklini etkileyen faktörlerden biri işletmelerdeki üretim biçimleridir. İşletmelerin üretim biçimlerine göre maliyetleri, sipariş maliyet yöntemine göre veya safha maliyet yöntemine göre hesaplanır.

2.2.3.1.Sipariş Maliyet Yöntemi

Sipariş maliyet yöntemi, birbirinden oldukça farklı tür veya nitelikteki mamullerin üretimini yapan ve özellikle her bir mamulü ayrı bir üretim partisi halinde üretime alıp tamamlayan işletmelerde, maliyetlerin parti bazında saptanmasını sağlamak amacıyla geliştirilmiş bir maliyet hesaplama yöntemidir (Büyükmirza, 2003: 241).

Bu maliyet yöntemi, daha çok, bir mamulün ya da mamul grubunun maliyetlerinin bilinmesinin gerekli olduğu işletmelerde ve sipariş üzerine çalışan işletmelerde gereksinim duyulur. Yöntemin adı, sipariş maliyet yöntemi olsa da sadece müşteri siparişi anlamına gelmemektedir. Sipariş maliyet yönteminin uygulandığı işletmelere inşaat, gemi, uçak makine ve mobilya gibi büyük ve birbirinden ayrı birimler üreten işletmeler verilebilir (Uslu, 1991: 192).

Sipariş maliyet yönteminde, direkt ilk madde ve malzeme giderleri ile direkt işçilik giderleri doğrudan doğruya üretim partileri itibariyle saptanıp izlenir, genel üretim giderleri ise uygun bazı ölçülerden yararlanılarak, üretim partilerine dağıtılır. Bu şekilde her bir partinin toplam üretim maliyeti belirlenir ve toplam maliyetler, partilerdeki mamul miktarlarına bölünerek, her mamulün birim maliyeti hesaplanır (Büyükmirza, 2003: 241).

Sipariş maliyet yönteminin özelliği, tek bir mamulden ya da mamul grubundan oluşan bir sipariş emrine, ilgili maliyet giderlerini yüklemektir. Bunu yaparken şu işlemler uygulanır (Uslu, 1991: 192):

- Her bir sipariş emri için ayrı bir sipariş maliyet kartı açılır.

- Siparişler için ambardan çekilen malzemeler, hammadde ve malzeme istek fişleriyle işlenir. İstek fişlerine göre, ambardan çekilen malzemeler siparişlerin maliyetini oluşturmak üzere, her sipariş için açılan sipariş maliyet kartlarına işlenir.

- İşçilikler işçi zaman kartı veya puantaj kartlarıyla izlenir. Bu kartlarda hangi işçinin, hangi gider yerinde ve hangi siparişin üzerinde, ne kadar süreyle çalıştığı izlenir. Her bir siparişe ait işçilik, siparişler için açılan sipariş maliyet kartlarına işlenir.

- Genel üretim giderleri her bir gider yeri için hesaplanmış bulunan genel üretim giderleri yükleme oranları kullanılarak hesaplanır ve maliyet kartlarına işlenir.

Sipariş maliyet sisteminde kullanılan en önemli belge “Sipariş Maliyet Kartı”dır. Her bir siparişe ayrı bir sipariş maliyet kartı açılır ve siparişe ait tüm giderler bu kartta toplanır. Kartın toplamı da siparişin toplam maliyetini gösterir. Sipariş maliyet yönteminde yararlanılan diğer belgeler ise, hammadde istek fişi ve işçi zaman kartıdır. Sipariş maliyet kartında yer alan direkt ilk madde ve malzeme giderleri ile ilgili bilgiler hammadde istek fişinden, direkt işçilik giderlerine ait bilgiler ise işçi zaman kartlarından elde edilir (Uslu, 1991: 193-194).

Sipariş maliyet yöntemi uygulayan işletmeler karşılaştıkları yararlar yanında bazı zararlarla da karşı karşıya kalmaktadırlar. Sipariş maliyet yönteminin yararları şunlardır (Uslu, 1991: 193):

- Karlı işlerin, karsız işlerden kolayca ayrılmasını sağlar.
- Gelecekteki benzer siparişlerin maliyetlerinin tahmin edilmesini sağlar.
- Fiili maliyet ve tahmini maliyetlerin karşılaştırılmasıyla faaliyetlerin kontrolünü sağlar.

- Üretimde kullanılan işgücü süresinin ve hammadde ve malzemenin miktar olarak belirlenmesi sonucu, işçilik zaman kontrolü, hammadde ve malzeme miktar kontrolleri de yapılabilir.

- Satış fiyatının maliyete dayandığı sözleşmelerde, özel siparişin maliyetinin hesaplanmasını sağlar.

- Siparişlerin ve gider merkezlerinin giderlerinin dökümü, gider kontrolünün yapılmasını kolaylaştırır.

2. Mayıs ayına ilişkin işçilik giderleri işçi zaman kartında şöyle gösterilmiştir:

Tablo 2.2: İşçi Zaman Kartı

Tarih	Direkt İşçilik					Endirekt İşçilik		
	Gider yeri	Sipariş no.	Çalışma süresi DİS	Saat ücreti (TL)	Tutar (TL)	Tarih	Gider yeri	Tutar (TL)
1-30 Mayıs	10	S66	150	500	75.000	1-30 Mayıs		50.000
1-30 Mayıs	10	S67	250	500	125.000			
1-30 Mayıs	11	S66	300	500	150.000			
1-30 Mayıs	11	S67	200	500	100.000			
TOPLAM					450.000			50.000

3. Genel üretim giderleri sipariş maliyetlerine direkt işçilik saatine göre, saat başına 200TL olarak ay sonunda yüklenmektedir.

4. Mayıs ayı içinde oluşan fiili genel üretim giderleri ise;

Elektrik giderleri: 100.000 TL

Telefon gideri: 30.000 TL

Amortisman gideri:150.000 TL

5. Dönem içinde S66 nolu sipariş tamamlanarak mamul ambarına devredilmiştir.

6. Dönem içinde 3 adet salon takımı %25 karla satılmıştır. (Not: KDV ihmal edilecektir.)

Bu bilgilere göre S66 ve S67 nolu siparişlerin sipariş maliyet kartları şu şekildedir:

Tablo 2.3: S66 Sipariş Maliyet Kartı

Mete Ağaç Sanayi A.Ş								
MAMULÜN TİPİ: Salon Takımı			SİPARİŞ NO: S66					
MAMULÜN MİKTARI: 5 Takım			TAMAMLANMA TARİHİ: 30 Mayıs					
STOK İÇİN: -			TAHMİNİ TAMAMLANMA TARİHİ:					
MÜŞTERİ İÇİN:								
BAŞLAMA TARİHİ: 1 Mayıs								
MÜŞTERİNİN ADI SOYADI:								
10- DOĞRAMA VE MONTAJ GİDER YERİ								
DİREKT İLK MADDE			DİREKT İŞÇİLİK			GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		
Tarih	İstek Fişi No	Tutar	Tarih	İşçilik Kartı No	Tutar	Tarih	Yükleme Oranı	Tutar
2 Mayıs	12	150.000	1-30 Mayıs	150 DİS	75.000	30 Mayıs	150DİSx200	30.000
TOPLAM		150.000	75.000			30.000		
11- DÖŞEME VE BOYAMA GİDER YERİ								
DİREKT İLK MADDE			DİREKT İŞÇİLİK			GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		
Tarih	İstek Fişi No	Tutar	Tarih	İşçilik Kartı No	Tutar	Tarih	Yükleme Oranı	Tutar
18Mayıs 25 Mayıs	22 27	200.000 10.000	1-30 Mayıs	300 DİS	150.000	30 Mayıs	300 DİSx200	60.000
TOPLAM		210.000	150.000			60.000		
MALİYET ÖZETİ								
MALİYETLER		10-Doğrama ve Montaj		11-Döşeme ve Boyama		TOPLAM		
Direkt İlk Madde		150.000		210.000		360.000		
Direkt İşçilik		75.000		150.000		225.000		
Yüklenen G.Ü. Gideri		30.000		60.000		90.000		
Toplam Üretim Maliyeti		255.000		420.000		675.000		
Birim Maliyet = 675.000TL/5takım = 135.000 TL/takım								

Tablo 2.4: S67 Sipariş Maliyet Kartı

Mete Ağaç Sanayi A.Ş								
MAMULÜN TİPİ: Yatak Odası Takımı			SİPARİŞ NO: S67					
MAMULÜN MİKTARI: 3 Takım			TAMAMLANMA TARİHİ:30 Mayıs					
STOK İÇİN: -			TAHMİNİ TAMAMLANMA TARİHİ:					
MÜŞTERİ İÇİN:								
BAŞLAMA TARİHİ: 1 Mayıs								
MÜŞTERİNİN ADI			SOYADI:					
.....								
10- DOĞRAMA VE MONTAJ GİDER YERİ								
DİREKT İLK MADDE			DİREKT İŞÇİLİK			GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		
Tarih	İstek Fişi No	Tutar	Tarih	İşçilik Kartı No	Tutar	Tarih	Yükleme Oranı	Tutar
9 Mayıs	18	300.000	1-30 Mayıs	250 DİS	125.000	30 Mayıs	250 DİSx200	50.000
TOPLAM		300.000			125.000	50.000		
11- DÖŞEME VE BOYAMA GİDER YERİ								
DİREKT İLK MADDE			DİREKT İŞÇİLİK			GENEL ÜRETİM GİDERLERİ		
Tarih	İstek Fişi No	Tutar	Tarih	İşçilik Kartı No	Tutar	Tarih	Yükleme Oranı	Tutar
27 Mayıs	35	15.000	1-30 Mayıs	200 DİS	100.000	30 Mayıs	200 DİS*200	40.000
TOPLAM		15.000			100.000	40.000		
MALİYET ÖZETİ								
MALİYETLER		10-Doğrama ve Montaj	11-Döşeme ve Boyama	TOPLAM				
Direkt İlk Madde		300.000	15.000	315.000				
Direkt İşçilik		125.000	100.000	225.000				
Yüklenen G.Ü.Gideri		50.000	40.000	90.000				
Toplam Üretim Maliyeti		475.000	155.000	630.000				
Birim Maliyet = 630.000 TL/3takım = 210.000 TL/takım								

710 DİREKT İLK MADDE VE MALZ. GİD HS.	675.000	
150 İLK MADDE VE MALZEME HESABI		675.000
150.01.Doğrama ve Montaj	450.000	
150.02.Döşeme ve Boya	225.000	
Direkt ilk madde ve malzeme giderlerinin kaydı		
720 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ HESABI	450.000	
720.01.Doğrama ve Montaj	200.000	
720.02.Döşeme ve Boya	250.000	
730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ HESABI	50.000	
381 GİDER TAHAKKUKLARI HESABI		500.000
Direkt işçilik giderlerinin kaydı		

730 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ HESABI	280.000	
730.01.Dışardan Sağlanan Fayda ve Hizm. 130.000		
730.02.Amortisman ve Tükenme Payları 150.000		
257 BİRİKMİŞ AMORTİSMAN HESABI		150.000
381 GİDER TAHAKKULARI HESABI		130.000
Genel üretim giderlerinin kaydı		
<hr/>		
151 YARI MAMULLER ÜRETİM HESABI	1.305.000	
151.01.Sipariş S66 675.000		
151.02.Sipariş S67 630.000		
711 DİREKT İLK MADDE VE MALZ GİD. YANSITMA HS		675.000
721 DİREKT İŞÇİLİK GİDERLERİ YANSITMA HESABI		450.000
731 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ YANSITMA HESABI		180.000
Giderlerin imalata yüklenmesi		
<hr/>		
152 MAMULLER HESABI	675.000	
152.01.Sipariş S66 675.000		
151 YARI MAMULLER ÜRETİM HESABI		675.000
Tamamlanan S66 nolu siparişin mamul ambara devri		
<hr/>		
620 SATILAN MAMUL MALİYETİ HESABI	475.000	
150 İLK MADDE VE MALZEME HESABI		475.000
150.01.Sipariş S66		
Satılan mamullerin maliyet kaydı (3 takım x 135.000 TL= 475.000)		
<hr/>		
100 KASA HESABI	506.250	
600 YURTİÇİ SATIŞLAR HESABI		506.250
600.01.Sipariş S66		
135.000+135.000 x %25 = 168.000 TL 168.000 TL x 3 takım = 506.250 TL		

2.2.3.2.Safha Maliyet Yöntemi

Mamul birim maliyetlerinin hesaplanmasında kullanılabilecek bir diğer yöntem de safha (evre) maliyet yöntemidir.

Safha maliyet yöntemi, bir veya birbirine benzeyen birkaç mamulün bir arada ve birbirini izleyen aşamalarda kitle şeklinde üretildiği işletmelerde, giderlerin safhalar itibari ile biriktirilerek uygulandığı maliyet hesaplama yöntemidir. Bu

yöntemi uygulayacak şirketlere örnek olarak, petro-kimya, lastik, tekstil, çimento, cam, şeker, gıda, et, entegre vb. verilebilir (Erdoğan ve Saban, 2006: 265).

Safha ya da evre kelimesi, üretim merkezleri veya esas üretim maliyet yerleri ve birbirine bağlı atölyelerde oluşan üretim merkezleri anlamına gelir. Bu yüzden safhaların belirlenmesi yöntemin uygulanmasının temelini oluşturur. Bu yöntemde üretim, sipariş üzerine değil, pazarda yaşam dönemlerinde sürekli talep gören mamullerin seri halde elde edilmesi için yapılmaktadır. Seri olarak üretilen aynı tür mamullerin tüm üretim safhaları bu nedenle ayrı bir önem taşımaktadır (Altuğ, 2001: 313-314).

Safha maliyet yönteminin esası, dönemin üretim giderlerinin üretim evrelerinde toplanması ve her bir evredeki giderlerin o evredeki üretim miktarına bölünmesiyle evrenin birim maliyeti hesaplanır. Bir safhada tamamlanıp bir sonraki safhaya devredilen mamuller, tamamlandıkları safhanın birim maliyeti ile maliyetlendirilerek, bir sonraki safhaya aktarılır ve toplam maliyet hesaplanmış olur (Büyükmirza, 2003: 251).

Safha maliyet yöntemi uygulayan işletmeler karşılaştıkları yararlar yanında bazı zararlarla da karşı karşıya kalmaktadırlar. Safha maliyet yönteminin yararları (Erdoğan ve Saban, 2006: 266):

- Maliyetler, belli zaman aralıklarında düzenli olarak hesaplanır ve bu yüzden işletme yöneticileri de mamulün her aşamasında oluşan maliyetlerle ilgili bilgi edinme olanağı bulurlar.
- Üretilen mamullerin homojen olması durumunda, birim maliyetler daha doğru ve kolay şekilde hesaplanır.
- Sipariş maliyet yöntemine göre daha az emek ve gider gerektirdiğinden uygulanması daha kolaydır.

Safha maliyet yönteminin sakıncaları ise:

- Fiili maliyetlerin kullanıldığı işletmelerde, maliyetler dönem sonlarında hesaplandığı için maliyetlerin hesaplanmasında ve raporların düzenlenmesinde gecikmeler yaşanır.
- Mamullerin homojen olmaması durumunda, birim maliyetlerin hesaplanması zordur ve hatalı sonuçlar olabilir.
- Yarı mamul stoklarının bulunması halinde bunların tamamlanma derecelerinin yanlış saptanması, birim maliyetlerinde hatalı hesaplanmasına neden

olur. Bu durum, hem stokların değerlemesini hem de satılan mamullerin maliyetini olumsuz etkiler.

2.3.ÇAĞDAŞ MALİYET HESAPLAMA YÖNTEMLERİ

Son yıllarda üretim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler, robotlar, bilgisayar destekli tasarımlar gibi sistemler işletmelerin üretim sistemlerinde büyük bir değişime neden olmuştur. Bununla birlikte, uluslararası rekabette oldukça güçlenmiştir. Önceleri üretim yapıları genelde belli standartlara sahip bir ya da birkaç mamulün büyük miktarda seri ve kütle üretime yönelik olmaları yerleşik teknolojiye sahip olunmasından kaynaklanırken, bilgi işlem teknolojisindeki gelişmeler sonucunda üretim sistemlerinde otomasyon ve robotların kullanımı hızla artmaya başlamıştır (Altuğ, 2001: 435).

Çağdaş maliyet yöntemlerinin amacı, günümüz rekabet ortamında etkin karar almaya yardımcı olmak, üretim faktörlerinin etkinliğini artırmak ve mamul maliyetlerini daha doğru bir şekilde hesaplamaktır. Geleneksel maliyet yöntemlerinden farklı olarak, maliyetlerin yönetim kararlarında daha etkin olarak kullanılmasını sağlamaktır. Bu yolla maliyetlerin düşürülmesi ve işletmelerin daha sağlıklı gelişmesi sağlanır. Bu amaçla birçok maliyet yöntemleri geliştirilmiştir. Bu yöntemlerin her biri kendi amaçları doğrultusunda sorunların bir kısmına ışık tutmaktadır. Henüz tüm sorunlara cevap verecek maliyet yöntemi geliştirilememiştir. İşletmeler kendi ihtiyaçlarına, sorunlarına göre uygun maliyet yöntemlerini uygulayabilirler (Küçüksavaş, 2002: 585).

2.3.1.Tam Zamanında Üretim Yöntemi

Günümüz işletmeleri yoğun rekabet ortamında üretim ve satış yaparak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Müşterilerin, işletmelerden kaliteli, güvenilir mamul ve hizmet ve hızlı dağıtım kanalları istemeleri sonucu, işletmeler yüksek kalite, düşük stok, otomasyon, esnek üretim ve teknolojik bilgi kullanımı ile yeni bir üretim ortamı yaratmaya çalışmaktadır. İşletmelerin düşük maliyet, yüksek kalite ve sıfır stokla üretim yapma arzusu sonucunda Tam Zamanında Üretim (TZÜ) sistemi diğer adıyla “Just in Time – (JIT) ortaya çıkmıştır (Hacırüstemoğlu, 1995: 326).

TZÜ sistemi ilk olarak Japonya’da Toyota firması tarafından kullanılmış ve oldukça başarılı sonuçlara ulaşılmıştır. TZÜ, az sayıda ve birçok değişik tipteki otomobilin aynı üretim işlemiyle ve stok yatırımı yapılmaksızın üretilmek istenmesi ihtiyacından doğmuştur. Bu fikri Taiichi Ohno ortaya çıkarmıştır. İlk olarak Toyota’nın uyguladığı yöntem diğer Japon firmaları tarafından da benimsenmiş ve yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (Yükçü, 2014: 162).

TZÜ felsefesi, “bir organizasyon içindeki gerekli faaliyetlerin, sadece ilgili bölümlerce gereksinme duyulduğu zamanlarda ve sadece gereken kapsam ve düzeylerde gerçekleştirilmesi” üzerinde yoğunlaşır (Hacırustemoğlu ve Şakrak, 2002: 65). TZÜ, üretim hattındaki her bir parçanın bu üretim hattını izleyen safhalar tarafından ihtiyaç duyulan kadar hemen üretildiği yöntemdir (Hacırustemoğlu, 1995: 326).

TZÜ yönteminin iki temel amacı vardır: Üretimi sıfır stok ve sıfır israf ile gerçekleştirmek. İsrafın ortadan kaldırılması, müşteri hizmetlerine ya da üretim çıktılarına doğrudan değer katmayan tüm faaliyetlerin en az düzeyle indirilmesidir (Hacırustemoğlu ve Şakrak, 2002: 67). TZÜ’nün amaçları aşağıda daha ayrıntılı bir şekilde sıralanmıştır (Yükçü, 2014: 163):

- Üretimde ara stok düzeylerini en aza indirmek,
- Ara stok düzeylerindeki değişimleri minimuma indirerek envanter kontrolünü kolaylaştırmak,
- Üretim içi talep dalgalanmalarını azaltarak düzgün üretim akışı elde etmek,
- Merkeziyetçilikten uzak bir kontrol sistemi ile etkin kontrol sağlamak,
- Fire oranını azaltmak,
- Mamul tasarımında, ekonomik üretimin ön planda tutulmasını sağlamak,
- Doğru veri elde edilmesine yönelik çalışmalar yapmak,
- Kırtasiye çalışmalarını azaltmak,
- Üretim atıklarını azaltmak,
- Stokları azaltmak,
- Bütün alanlarda sürekli gelişmeyi sağlamak.

TZÜ yönteminin temeli, geleneksel “itme” yaklaşımı yerine, “çekme” yaklaşımına dayanır. Burada bahsedilen itme ve çekme eyleminin nesnesi taleptir. Geleneksel üretim yöntemlerinde, öngörülen satış ve üretim düzeylerine göre talebin

itilmesine dayalı ve stoka dönük üretim ağırlıktayken; TZÜ yönteminde fiili talep üretimi çeker. Bu yöntemde, üretimin bir sonraki aşamasından, üretim için gereksinim belirten bir işaret gelene kadar, önceki aşamalarda üretime geçilmez (Hacıüstemoğlu ve Şakrak, 2002: 67).

2.3.2.Hedef Maliyetleme Yöntemi

Japon kökenli olan Hedef Maliyetleme Yöntemi (Target Costing), Pazara Dayalı Hedef Maliyet Yöntemi (Target Cost Management) olarak da adlandırılmaktadır. Stratejik maliyet yönetiminin bir enstrümanı olarak performansa dayalı maliyet planlama ve kontrolü olarak tanımlanan hedef maliyet yöntemi, işletmelerin rekabet gücünü artırmak için, ürettikleri ürünle ilgili faaliyetlerinin pazara dayalı ve maliyet odaklı olarak yönetilmesini amaçlamaktadır (Alagöz, 2006: 62).

Hedef Maliyetleme, maliyet hesaplama sürecinde planlama ve tasarım aşamalarına odaklanan, maliyetler gerçekleştikten sonra değil, gerçekleşmeden yönetilmesi esasına dayanan, mamulün belirlenen hedef satış fiyatından hedef karın çıkartılması sonucu bulunan ve hedef maliyet doğrultusunda üretilmesini amaçlayan modern bir maliyetleme sistemidir. Yöntemin temel amacı, toplam mamul maliyetlerinin, işletmenin pazara girmesi, pazarda kalması ve karlı olarak rekabet edeceği tutarda veya bu tutardan daha alt seviyelerde gerçekleşmesini, muhasebe ve mühendislik tekniklerinden faydalanarak sağlamaktır (Öndeş ve Diğ., 2010: 248).

Bir mamulün hedef maliyetine ulaşmak üzere çaba harcaması, mamul tasarım sürecinde ileri düzeyde maliyet disiplini yaratmaktadır. Bu şekilde bakıldığında hedef maliyetleme, mamul tasarım sürecini disipline etmek üzere kullanılan maliyet yönetim tekniği olarak da tanımlanabilmektedir (Hacıüstemoğlu ve Şakrak, 2002: 118).

Hedef maliyet yönteminin başlıca özellikleri şunlardır (Monden ve Hamada, 1991: 18):

- Hedef maliyetleme, mamulün geliştirme ve tasarım aşamasında uygulanır.
- Geleneksel anlamda maliyetleri kontrol etmek için bir yöntem değildir, fakat maliyetleri düşürmeyi amaçlar.

- Hedef maliyetleme sürecinde yönetim biliminin birçok metotlarından yararlanılır. Çünkü hedef maliyet yönetim amaçları mamul tasarım ve geliştirme tekniklerini içerir.
- Yöntemin uygulamasında birçok bölümün işbirliğine gereksinim duyulur.
- Hedef maliyetleme, birkaç çeşit mamulün büyük miktarlarda üretiminin yapıldığı işletmelerden ziyade, birçok çeşit mamulün küçük miktarlarda üretiminin yapıldığı işletmelerde kullanımına daha uygundur.

2.3.3.Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemi

Otomasyonun hızla yaygınlaşmasıyla üretim sistemlerinde bazı değişiklikler ortaya çıkmıştır. Emek yoğun üretimin azalmasından dolayı direkt işçilik maliyetlerindeki düşüş oranında genel üretim maliyetleri yükselmiştir. Aynı zamanda otomasyona dayalı üretim sistemlerinin işleyişi ve devamlılığına ilişkin yardımcı destek ve hizmet maliyetlerindeki yükselişle genel üretim maliyetleri reel bazda da yükselme göstermektedir. Toplam üretim maliyetlerindeki bu yapısal değişim, genel üretim maliyetlerinin önemini arttırmıştır (Hacırüstemoğlu ve Şakrak, 2002: 26). Bu sebeple, toplam mamul maliyetini oluşturan endirekt giderlerin, diğer ifadeyle genel üretim maliyetlerinin mamullere yüklenmesiyle ilgili Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemi (FTMY) geliştirilmiştir (Hacırüstemoğlu ve Şakrak, 2002: 25).

FTMY, tek tek faaliyetlere temel maliyet kalemleri olarak bakar ve maliyet sistemini bu şekilde gerçekleştirir. Faaliyet bir olay, görev ya da özel amaçlı bir birim olarak kabul edilir. Ürün tasarımı, makinelerin kurulumu ve işletilmesi, parçaların transfer, kalite kontrol gibi işlemlerin her biri bir faaliyettir. FTMY gereği her bir faaliyetin maliyeti hesaplanır ve bu maliyetler bir mamul ya da hizmet gibi maliyet taşıyıcılarına yüklenir. Bu yüklemeler, her mamul ve hizmetin söz konusu faaliyeti kullanımı ölçüsünde yapılır (Yükçü, 2014: 440).

FTMY'nin iki temel varsayımı vardır: Faaliyetler kaynakları tüketir, mamuller faaliyetleri tüketir. Bu yöntemin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için öncelikle faaliyetlerin doğru olarak belirlenmesi ve tanımlanması gerekir. Faaliyetler belirlendikten sonra, gerekli bilgiler toplanmakta ve maliyet kaynakları belirlenmektedir (Gürdal, 2007: 120).

FTMY'nin amaçları ve özellikleri şu şekilde özetlenebilir (Hacırüstemoğlu, 1995: 328):

- FTMY daha çok üretim ya da üretim sürecinin sonunda elde edilen mamullerin maliyetine yükleme aracılığı ile aktarılan endirekt maliyetler ile ilgilidir.
- Sabit ve değişken kısımlardan oluşan endirekt maliyetlerin hepsi faaliyet tabanlı maliyetleme de değişken olarak kabul edilir.
- Üretim işletmelerinde tüm faaliyetlerin sürekli iyileştirilmesi esas alınır. Sürekli iyileştirmenin gerçekleştirilmesi için yöneticiler karlı ve katma değeri olan yüksek stratejileri amaç edinmeli ve bu amaca uygun mamul tasarımları gerçekleştirmelidirler.
- FTMY'de amaç özetle, doğru maliyet bilgileriyle yanlış kararların sayısını azaltmak ve mamullerin faaliyetleri tükettiği, faaliyetlerinde kaynakları tükettiği gerçeği ile planlı, kontrollü ve ekonomik genel üretim gideri yükleme bilgileri sağlamaktır.

2.3.4.Kaizen Maliyetleme Yöntemi

Kaizen maliyetleme yöntemi, Japon işletmeleri tarafından uygulanan bir hedef maliyetin belirlenmesi ve bu maliyete ulaşılabilmesi için üretim süreçlerinin sürekli olarak iyileştirilmesi işlemidir. Kaizen daha iyiye ulaşma, gelişme, sürekli ilerleme isteği demektir ve küçük ama çok sık adımlarla sürekli gelişmeyi ifade etmektedir (Yükçü, 1999: 9).

Kaizen maliyetleme, hedeflere ulaşılmasında mamule değer katmayan faaliyetler ve maliyetlerin sürekli azaltılması, israfın elimine edilmesi ve üretim sürecindeki sürekli gelişmeler üzerine odaklanır (Yükçü, 2014: 504). Maliyet azaltımı, ancak azaltıma müsait olan maliyetlerde, yani yöneticilerin kontrol edebileceği maliyetlerde yapılır. Bu maliyetler de genellikle faaliyet hacmine bağlı olarak hareket eden değişken maliyetlerdir. Sabit, geri dönülemez maliyetlerin birçoğu kontrol imkânı kalmamış maliyetlerdir ve kontrolü kaybedilmiş ya da azaltımı mümkün olmayan maliyetlere kaizen yöntemi uygulanamaz (Civelek, 2006: 278).

Kaizen maliyetleme yönteminin temel özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır (Cooper ve Kaplan,1999: 140. Aktaran: Altınbay, 2006: 109):

- Sistemin odak noktası; daha doğru mamul maliyeti bilgileri elde etmek değil, süreç maliyet azaltımı konusunda bilgilendirmek ve motive etmektir.
- Maliyet azaltımı kişisel bir iş değil, takım sorumluluğu gerektirir.
- Fiili üretim maliyetleri çalışanlar tarafından hesaplanmakta, paylaşılmakta ve analiz edilmektedir. Bazı durumlarda, muhasebe kadrosu değil, takımın kendisi maliyet bilgisini toplamakta ve hazırlamaktadır.
- Çalışma takımları maliyet azaltımı hedeflerine ulaşabilmek için fikirler üretmekle görevlidirler. Ayrıca bu takımlar; şayet ilgili yatırım sağlayacağı maliyet azaltımıyla kendisini kolaylıkla ödeyebilecekse, küçük çapta yatırımlar yapmaya da yetkilidir.
- İşçilerin kaizen maliyet hedeflerini daha rahat anlayabilmesi sağlanmalıdır. Bu nedenle toplam maliyet hedefi tek bir kalemde verilmeyip, sabit ve değişken maliyet kalemleri için maliyet düşürme hedef miktarları ayrı ayrı verilmelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MOBİLYACILIK SEKTÖRÜNÜN MALİYET MUHASEBESİ UYGULAMALARI ÜZERİNE ARAŞTIRMA: ANTAKYA ÖRNEĞİ

3.1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Mobilya sektörü Türkiye’deki en eski sektörlerden biridir. Çoğunlukla yerel düzeyde ve atölye tarzı geleneksel yöntemlerle çalışan küçük ölçekli aile işletmelerinin ağırlıkta olduğu sektörde son yıllarda orta ve büyük ölçekli işletmelerin sayısı da artmaktadır. İhracat açısından da önemli gelişmelerin yaşandığı nadir sektörlerimizden biri olan mobilya sektörü ülkemiz ekonomisi için oldukça önemli bir yere sahiptir.

Teknolojik gelişmelerin yanı sıra müşteri zevk ve beklentilerinin de sürekli değişmesi mobilyacılık sektöründeki rekabetin nedenlerini teşkil etmektedir. Öte yandan sektörde maliyet kararlarını etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Bu sebeple işletmelerin yeni tasarımlar geliştirme ve düşük maliyetle istenilen kalitede ürün üretmenin yanı sıra maliyet hesaplaması ve kontrolüne yönelik yöntem ve teknikler kullanması da rekabet ortamındaki avantaj sağlayabilecek unsurlardan biri olarak kabul edilebilir.

Bu tez çalışmasında mobilyacılık sektöründe el yapımı geleneksel üretimden modern teknoloji kullanımına dayalı üretime geçmekte olan Antakya’da mobilya sektöründe faaliyette bulunan işletmelerin üretim maliyetinin hesaplanması, kontrolü ve analizine yönelik modern yöntem ve teknikleri kullanma düzeylerinin tespit edilmesi suretiyle uygulamada eksik görülen hususların giderilmesine yönelik öneriler geliştirilmesi ve önerilerin sektördeki işletmelerle paylaşılarak Antakya ölçeğinde işletmelerin uygulamalarına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

3.2.ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Çalışmanın ana kitesini, Antakya Mobilyacılar ve Hızarıcılar Odası’ndan elde edilen verilere göre, Antakya mobilyacılık sektöründe faaliyet gösteren 400 işletme oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden “Yargısal Örnekleme” yöntemine göre belirlenmiştir. Araştırma çalışmasına katkı

sağlayacağı düşünölen 66 mobilya firması iradi olarak seçilmiştir. Örneklemede yer alan mobilyacıların çoğunluğu Antakya Organize Sanayi Bölgesinde faaliyet göstermektedir.

Çalışma kapsamındaki mobilya firmalarının üretim maliyet yöntemlerinden hangisini kullandıklarını, maliyet analiz çalışmalarının yönetsel kararlarda kullanımı, sektörün maliyet muhasebesi uygulamalarının bilincinde olup olmadıklarını tespit etmeye yönelik anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan anket formları iradi olarak seçilen 66 mobilyacıların yönetici veya sahibi ile yüz yüze görüşölerek uygulanmıştır.

Anket formu genel bilgiler bölümü ve üretim hesaplama yöntem bölümü olmak üzere iki bölümden ve toplam 12 sorudan oluşmaktadır.

Anket uygulamasında elde edilen veriler SPSS programında işleme tabi tutularak frekans tabloları çıkarılmış ve ayrıca bazı unsurlar arasında ilişki olup olmadığının tespiti için Ki-kare testi ve Çapraz Tablolar (Crostabs) analizi yapılmıştır.

3.3.LİTERATÜR ÇALIŞMASI

Hacıhasanoğlu (2014) Kayseri’de mobilya sektöründe Kaizen Maliyetleme yöntemi kullanarak üretim maliyetlerinin düşürölmesi konusunda bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada yüksek üretim maliyetlerinin azaltılmasına yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada işletmeler açısından Kaizen Maliyetleme yönteminin oldukça iyi sonuçlar doğurduğu, diğer üretim işletmelerinin de ilgisinin stratejik maliyetleme yöntemlerine çekilmesiyle maliyetlerde önemli değişiklikler meydana geleceği sonucuna varılmıştır.

Yurdakul, Çolak ve Çetin (2013) mobilya endüstrisinde hangi hammaddelerin kullanıldığı ve bunların temininde karşılaşılan sorunlar üzerine bir çalışma gerçekleştirmiştir. Mobilya işletmelerinin yoğun olduğu farklı illerde bulunan 47 işletmeye anket çalışması uygulanmıştır. Çalışma sonucunda mobilya işletmelerinin neden stok yapmadıkları, işletmelerin maliyetlerini etkileyen sebeplerin neler olduğu tespit edilmiştir.

Çolak ve Ulucan (2012) mobilya işletmelerinde karlılığı etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmayı küçük, orta ve büyük ölçekli 628 mobilya işletmelerine anket uygulayarak yapmışlardır.

Özcan ve Saçlı (2009) küçük, orta ve büyük ölçekli üç mobilya işletmesinde elbise dolabı üretmeyi düşünen yatırımcıya en karlı alternatifleri seçmesine yardımcı olmak için bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda işletme büyüklüklerinin hangi metotta daha karlı sonuçlar doğurduğu gözlenmiştir.

Ahmadov (2006) Kayseri ilinde mobilya sektöründe faaliyet gösteren işletmeler üzerinde anket çalışması yaparak stratejik maliyetin araçlarından biri olan Hedef Maliyetlemenin mobilya sektöründe uygulanabilirliğini tespit etmeye çalışmıştır.

Uyar (2008) Denizli ilindeki üretim işletmelerinin maliyet muhasebesi uygulamalarının genel görünümünü araştırmıştır. Uyar, çalışmasında 86 üretim işletmesine anket uygulaması yapmıştır. Araştırma sonucunda genellikle maliyetlerin aylık olarak hesaplandığı, işletmelerin planlama ve gider kontrolü açısından fiili maliyet yöntemini tercih ettiği, maliyet saptama amacına göre, safha ve sipariş maliyet sisteminin kullanımının birbirine yakın olduğu, karar verme amacına göre ise tam maliyet sisteminin kullanıldığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Kara (2008) mobilya sektöründe uygulanan fiyatlandırma ve gelir yönetimi üzerine bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada mevsimsel dağılım gösteren müşteri talepleri 12 aylık dönemlere ayrılarak ortalama fiyata göre değerlendirmeye alınmıştır. Araştırmada fiyatlar artarken müşteri taleplerinin azaldığı veya tam tersi durumun ortaya çıktığı tespit edilmiştir.

Demirci (2004) Türkiye mobilya sorunlarını araştırmış ve sorunlara çözümler geliştirmiştir. Araştırmasında küçük, orta, büyük olmak üzere toplam 608 mobilya işletmesine anket çalışması uygulamıştır. En önemli sorunun eğitilmiş eleman eksikliği olduğu sonucuna varmıştır.

Koç ve Aksu (1995) geleneksel yöntemlerle çalışan küçük ölçekli bir mobilya işletmesinin üretim sürecini incelemiştir. Araştırmasında 32 adet mutfak takımının üretimini gözlem ve ölçme yöntemi kullanarak bulgulara ulaşmıştır ve bu bulguları bir kişisel bilgisayar üzerinde LOTUS desteği ile değerlendirmiştir.

Ardıç (2003) mobilya sanayinde birim maliyetlerin minimize edilmesi için gerekli olan verilerin tespiti, analizi, hesaplanması ve uygulanması ile ilgili çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırma kendi sektöründe önemli bir pazar payına sahip Kayseri Merkez Çelik A.Ş. ye uygulanmıştır. Kanepe ve koltuk takımının birim maliyetinin nasıl hesaplandığı ve hangi direkt ve endirekt malzemelerden oluştuğunu göstermeye çalışmıştır.

Özgülbaş ve Koyuncugil (2011) Antakya ilçesinin mobilya ve ayakkabıcılık sektör durumu ile ilgili bir proje ortaya koymuştur. Proje, Antakya Ticaret ve Sanayi Odası (ATSO) tarafından ve Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA) finansmanı ile gerçekleştirilmiştir. Antakya'nın mobilya ve ayakkabıcılık sektör durumu 627 işletmeye anket çalışması yapılarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

Demirci ve Sütçü (2002) çalışmasında, Isparta'da Orman Ürünleri Endüstrisinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin kriz sonrası üretim, teknoloji ve finansman anlamında yaşadıkları sorunları tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmada yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır. 33 işletmeden elde edilen anket verileri SPSS ve MS Excel yazılımları ile değerlendirilmiştir. Çalışmada işletmelerin en fazla sermaye temininde finansman sıkıntısı çektiklerine ve bu sıkıntıyı banka kredileriyle geçirmeye çalıştıkları sonucuna varmışlardır.

Bastı (2005) Türk mobilya sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde elektronik ticaret kullanımının önemini araştırmıştır. İstanbul, Bursa, Ankara ve Kayseri olmak üzere dört büyük şehirde 74 mobilya şirketine anket çalışması uygulanmıştır. Anket 4 ana bölümden toplam 67 sorudan oluşmaktadır. Anket sonuçları MS Excel kullanılarak değerlendirilmiştir. Veri analiz sonuçlarına göre Türkiye mobilya sektöründe elektronik ticaret kullanımında karşılaşılan sorunlar, eksiklikler belirlenerek çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Stöttinger (2001) tarafından yapılan çalışmada, sistem, elektrik ve makine mühendisliği, plastik ve mobilya olmak üzere toplam 5 farklı sektördeki 45 yöneticiyle mülakat yapılmıştır. Çalışmada firmanın ihracattaki deneyimi ve firmanın personel sayısına göre büyüklüğü değişken olarak ele alınmıştır. Sonuçlara göre, yurtdışı pazarlarda deneyimsiz firmalar katı maliyet artı yöntemini kullanırken, deneyimli firmaların ise kar maksimizasyonu gibi finansal amaçları ele aldığı sonucuna varılmıştır.

Idassi (1996) çalışmasında, Güney doğu ABD eyaletleri arasında döşemeli ev mobilyalarındaki üretim ve dağıtımdaki farklılıkları değerlendirmek için karşılaştırmalı maliyet yaklaşımını kullanmıştır. Döşemeli ev mobilyasında düşük maliyetle ve eşsiz özellikleriyle bölgesel pazarda rekabetçi olan Alabama, Mississippi, Kuzey Carolina ve Tennessee eyaletleri üzerinde yapılmıştır. 82-87 ve 92 yıllarındaki hammadde, işçilik ve nakliye ücret verileri USDC bürosundan alınmıştır. Varyans analizi ve çoklu regresyon uygulanmıştır. Varyans analizi sonucunda ulaşım maliyetleri Alabama dışında üç eyalet arasında önemli farklılıklar

olmadığını göstermiştir. Bu da bu devletlerin yakın bölgesel pazarlarda aynı ulaşım avantajına sahip olduklarını gösterir. Alabama için ise ulaşım maliyetleri mobilya imalatında masraf oluşturmaktadır. Verilere sağlamlık katmak için beş bölge devletinin de verileri eklenmiştir. Kuzey Carolina ve Teksas'da ölçek hasılatı sürekli ve Tennessee ve Gürcistan'da ölçek hasılatı azalırken Mississippi, Florida, Arkansas ve Virginia'da ölçek hasılatı artmıştır.

Helgesen ve Voldsund (2009) çalışmasında, Norveçteki mobilya ve balıkçılık endüstrilerinde pazarlamacılara finansal karar destekleri ve potansiyel karar destekleri için öneriler sunmaya çalışmıştır. 360 şirkete mail yoluyla anket göndermiş ve 69'u balıkçılık ve 49'u mobilya sektörü olmak üzere toplam 118 işletme katılım göstermiştir. Bu veriler sonucunda mobilya ve balıkçılık endüstrilerindeki finansal verilere ulaşılmış ve pazarlamacılar için bir takım öneriler geliştirilmiştir.

Bu çalışmada ise, mobilyacılık sektöründe önemli bir yere sahip olan Antakya'da faaliyette bulunan firmaların maliyetlerini nasıl hesapladıklarını, maliyet analiz çalışmalarının yönetsel kararlarda kullanımı, maliyet muhasebesi uygulamalarının bilincinde olup olmadıkları araştırma konusu edilmektedir.

3.4.ANKET FORMUNUN HAZIRLANMASI VE UYGULANMASI

Anket çalışması genel bilgiler bölümü ile birlikte iki bölümden ve 12 sorudan oluşmaktadır.

İlk bölüm, anketi cevaplayan mobilya firmasının unvanının, faaliyet süresinin ve çalışan personel sayısının sorulduğu 3 sorudan oluşan genel bilgiler bölümüdür. İkinci bölümde, üretim maliyet hesaplama yöntemlerine yönelik soruların sorulduğu toplam 9 sorudan oluşan bölümdür.

İkinci bölümde firmanın uyguladığı üretim sistemine, maliyetleri nasıl sınıflandırdıklarına, kullandıkları maliyet hesaplama yöntemlerinin neler olduğuna, maliyet analiz çalışmalarının yapılaş şekillerine ve bunları yönetsel kararlarda kullanıp kullanmadıklarına, firmanın performans ölçümüne, mamul maliyetini en fazla etkileyen unsura ve başarısını rakiplere kıyasla en fazla etkileyen unsura ilişkin sorular yer almaktadır.

3.4.1.Genel Bilgiler

3.4.1.1.Şirketin Unvanı

Tablo 3.1: Şirketin Unvanı

Şirketin Unvanı	N (%)
Anonim Şirket	19 (28,8)
Limited Şirket	47 (71,2)
Toplam	66 (100)

Tablo-3.1’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki şirketlerin % 28,8’i anonim şirket, % 71,2’si limited şirkettir.

3.4.1.2.Faaliyet Süresi

Tablo 3.2: İşletmenin Faaliyet Süresi

Faaliyet Süresi	N (%)
1 – 5 yıl	6 (9,1)
6 – 10 yıl	21 (31,8)
11 – 15 yıl	19 (28,8)
16 yıl üzeri	20 (30,3)
Toplam	66 (100)

Tablo-3.2’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki şirketlerin % 9,1’i 1 – 5 yıl, % 31,8’i 6 – 10 yıl, % 28,8’i 11 – 15 yıl ve % 30,3’ü 16 yılın üzerinde bir süredir faaliyette bulunmaktadır.

3.4.1.3. Personel Sayısı

Tablo 3.3: Çalışan Personel Sayısı

Personel Sayısı	N (%)
1 – 10	30 (45,5)
11 – 50	22 (33,3)
51 – 100	14 (21,2)
101 ve üzeri	0 (0,0)
Toplam	66 (100)

Tablo-3.3’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki şirketlerin yaklaşık % 45’i 1–10, % 33’ü 11–50 ve %21’i 51–100 personele sahiptir. Dolayısıyla söz konusu işletmelerin yaklaşık % 78’i 1–50 arası personel çalıştırmaktadır.

3.4.2. Maliyet Hesaplama Sisteminin Değerlendirilmesi

3.4.2.1. İşletmelerde Kullanılan Maliyet Hesaplama Sistemi

Tablo 3.4: Kullanılan Maliyet Hesaplama Sistemi

	N	%
Sipariş Maliyet Sistemi (Üretim, müşterilerin taleplerine göre yapılır. Her müşteri için üretilen mamul diğerlerinden farklı özelliklere sahiptir)	50	75,8
Safha Maliyet Sistemi (Üretim, potansiyel müşterilere sunulmak üzere seri ve toplu bir şekilde yapılır. Üretilen mamuller müşteri taleplerine göre farklı özellikler taşımaz)	39	59,1

Tablo-3.4’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki işletmelerin %75,8’i Sipariş Maliyet Sistemini, %59,1’i ise Safha Maliyet Sistemini kullandıklarını, %35,8’i ise her iki sistemi de kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu nedenle maliyet hesaplama sistemlerinin kullanım oranları toplamı %100’ün üzerinde çıkmaktadır.

3.4.2.2.Maliyetleri Sınıflandırma Şeklinin Değerlendirilmesi

Tablo 3.5: Maliyetleri Sınıflandırma Şekli

	N	%
Maliyetler sabit ve değişken olarak iki kategoride sınıflandırılmaktadır.	52	78,8
Maliyetler sabit, değişken ve yarı değişken olarak üç kategoride sınıflandırılmaktadır.	20	30,3
Maliyetlerin sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulmamaktadır.	8	12,1

Tablo-3.5’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki işletmelerin %78,8’si maliyetleri sabit ve değişken olarak, %30,3’ü ise maliyetleri sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırdıklarını ifade etmişlerdir. İşletmelerin %12,1’i ise maliyetlerin sınıflandırılmasına ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan bazı işletmelerin, maliyetleri hem iki kategoride hem de üç kategoride sınıflandırdığını ifade etmesi nedeniyle oran toplamı %100’ün üzerinde çıkmıştır.

3.4.2.3. Maliyet Hesaplama Yöntemlerinin Değerlendirilmesi

Tablo 3.6: Maliyet Hesaplama Yöntemleri

	N	%
Tam Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin mamul maliyetine eklenmesi)	34	51,5
Değişken Maliyet Yöntemi (mamul maliyetine sadece değişken maliyetlerin eklenmesi, fiyat tespitinin değişken maliyetlerin yüzdesi üzerinden hesaplanması)	20	30,3
Normal Maliyet Yöntemi (Değişken maliyetlerin tümünün, sabit maliyetlerin ise kapasite kullanımı oranında mamul maliyetine eklenmesi)	12	18,2
Standart Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin önceden belirlenmiş standart değerlerle mamul maliyetine eklenmesi)	30	45,5
Fiili Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin fiilen meydana geldikleri zamanki değerlerle mamul maliyetine eklenmesi)	36	54,5

Tablo-3.6’da görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki işletmelerin %51,5’i Tam Maliyet Yöntemini, %30,3’ü Değişken Maliyet Yöntemini, %18,2’si ise Normal Maliyet Yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırma kapsamındaki işletmelerin %45,5’i Standart Maliyet Yöntemini, %54,5’i Fiili Maliyet Yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

3.4.2.4.Maliyet Analiz Çalışmalarının Değerlendirilmesi

Tablo 3.7: Maliyet Analiz Çalışmaları

	N	%
Başabaş analizi (Kara geçiş noktasındaki satış miktarının hesaplanması)	46	69,7
Katkı payı analizi (Mamullerin sabit maliyetlerin karşılanmasına sağladığı katkının hesaplanması)	18	27,3
Malzeme maliyeti analizi (Standart malzeme maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)	26	39,4
İşçilik maliyeti analizi (Standart işçilik maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)	22	33,3
Genel üretim maliyetleri analizi (Standart genel üretim maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)	8	12,1

Tablo-3.7’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki işletmelerin %69,7’si Başabaş Analizi, %27,3’ü Katkı Payı Analizi, %39,4’ü Malzeme Maliyet Analizi, %33,3’ü İşçilik Maliyet Analizi ve %12,1’i Genel Üretim Maliyet Analizi yaptıklarını ifade etmişlerdir.

3.4.2.5.Maliyet Analizin Yönetmel Kararlarda Kullanımının Değerlendirilmesi

Tablo 3.8: Maliyet Analizinin Yönetmel Kararlarda Kullanılması

	N	%
İşletmemizde yönetmel kararlarda maliyet analizi kullanılmamaktadır	10	15,2
Fiyatlandırma kararları	55	83,3
Fırsat maliyetinin hesaplanması (kaynakların en etkin şekilde kullanımı)	17	25,8
Sabit maliyetlere katkı sağlamayan mamullerin üretimine son verilmesi	3	4,5
Kapasiteyi artırma kararları	25	37,9
Atıl kapasite varken, özel bir siparişin kabulü hakkında karar verilmesi	5	7,6
Birden çok ürün üreten işletmelerde, bir ürünün üretimine son verilmesi	8	12,1
Yenileme kararları (makine ve donanımı)	38	57,6

Tablo-3.8’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki işletmelerin %15,2’si yönetmel kararlarda maliyet analizi kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. İşletmelerin en çok kullandıkları kararlara, %83,3 ile fiyatlandırma kararlara ve %57,6 ile yenileme kararlardır. Diğer kararlara ise pek tercih edilmediği görülmektedir.

3.4.2.6. Performans Ölçümünün Değerlendirilmesi

Tablo 3.9: İşletmelerde Performans Ölçümü

	N	%
Üst yönetim bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında gerçekleşen performansı düzenli olarak izler.	34	51,5
Çalışanların performansı ile şirketin ulaşılan hedefleri arasındaki bağlantıyı anlamalarına yardımcı olmak için performans değerlendirmesi çalışanlara bildirilir.	4	6,1
Yöneticiler, belirli aralıklarla performans göstere ve ölçümlerinin uygunluğunu ve doğruluğunu gözden geçirir.	2	3,0
Tüm kilit faaliyetler, yetkilendirilen kişiler tarafından izlenir.	41	62,1
Önemli noktalar kameralarla izlenir.	6	9,1
Gerçekleşen performans verileri periyodik olarak planlanan amaçlar ışığında karşılaştırılır ve doğru şeylerin doğru zamanda ölçülüp ölçülmediğini görmek için farklılıklar analiz edilir.	1	1,5

Tablo-3.9’da görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki işletmelerin %51,5’i üst yönetim bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında gerçekleşen performansı düzenli olarak izlediklerini ifade etmişlerdir.

İşletmelerin %6,1’i çalışanların performansı ile şirketin ulaşılan hedefleri arasındaki bağlantıyı anlamalarına yardımcı olmak için performans değerlendirmesini çalışanlara bildirdiklerini ifade etmişlerdir.

İşletmelerin %3’ünde yöneticiler, belirli aralıklarla performans göstere ve ölçümlerinin uygunluğunu ve doğruluğunu gözden geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

İşletmelerin %62,1’i tüm kilit faaliyetlerin, yetkilendirilen kişiler tarafından izlendiğini ifade etmişlerdir.

İşletmelerin %9,1’i önemli noktaların kameralarla izlendiğini, %1,5’i gerçekleşen performans verilerini periyodik olarak planlanan amaçlar ışığında karşılaştırdıklarını ve doğru şeylerin doğru zamanda ölçülüp ölçülmediğini görmek için farklılıkların analiz edildiğini ifade etmişlerdir.

3.4.2.7.Yönetmel Açıdan Maliyet Hesaplama Yaklaşımının Değerlendirilmesi

Tablo 3.10: Yönetmel Maliyet Hesaplama Yaklaşımları

	N	%
Tam Zamanında Üretim (Gerek hammadde gerekse mamul stoku bulundurmaksızın üretim yapmak suretiyle stoklama maliyetinden tasarruf sağlanması)	19	28,8
Hedef Maliyetleme (Hedeflenen bir pazar payına ulaşabilmek için kullanılan satış fiyatına göre hesaplanan, piyasaya bağlı bir maliyet)	42	63,6
Faaliyet Tabanlı Maliyetleme (Mamul maliyetinin hesaplanmasında faaliyetleri esas alırken değer yaratmayan yani katma değeri olmayan faaliyetlerin azaltılmasını amaçlar)	4	6,1
Kaizen Maliyetleme (Belirlenen maliyetin başarılabilmesi için üretim sürecinde sürekli olarak maliyetleri azaltmaya çalışır)	18	27,3

Tablo-3.10'da görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki işletmelerin %28,8'i Tam Zamanında Üretim, %63,6'sı Hedef Maliyetleme, %6,1'i Faaliyet Tabanlı Maliyetleme ve %27,3'ü Kaizen Maliyetleme Yaklaşımını kullandıklarını ifade etmişlerdir.

3.4.2.8.Mamul Maliyetini En Fazla Etkileyen Unsur

Tablo 3.11: Mamul Maliyetini Etkileyen Unsurlar

Unsur	N (%)
Hammadde girdi maliyetleri	28 (42,4)
İşçilik maliyetleri	31 (47,0)
Kira gideri	7 (10,6)
Enerji maliyeti	0 (0,0)
Makine teçhizat yatırım maliyetleri	0 (0,0)
Kredi Faizi	0 (0,0)
Yönetici ve muhasebeci ücretleri	0 (0,0)
Tanıtım ve sipariş dağıtım maliyetleri	0 (0,0)

Tablo-3.11'de görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki şirketlerin %47'si mamul maliyetini en fazla etkileyen unsurun işçilik maliyetleri olduğunu, %42,4'ü hammadde girdi maliyetleri olduğunu, %7,6'sı ise mamul maliyetini en fazla etkileyen unsurun kira gideri olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla araştırma

kapsamındaki şirketlerde mamul maliyetini en fazla etkileyen unsurun **“işçilik maliyetleri”** olduğu tespit edilmiştir.

3.4.2.9. Başarıyı Rakiplere Kıyasla En Fazla Etkileyen Unsur

Tablo 3.12: Başarıyı Rakiplere Kıyasla Etkileyen Unsurlar

Unsur	N (%)
Mamul kalitesi	34 (51,5)
Kalifiye üretim personeli	0 (0,0)
Yeni teknoloji kullanımı	0 (0,0)
Müşteri tercihini ve memnuniyetini dikkate alma	21 (31,8)
Mamul fiyatlarının ekonomik olması	11 (16,7)
Satış sonrası hizmetin memnuniyet verici olması	0 (0,0)
Yöneticilerin yetenekli ve bilgili olması	0 (0,0)
Tanıtım ve reklamın etkin olması	0 (0,0)

Tablo-3.12’de görüldüğü gibi, araştırma kapsamındaki şirketlerin %51,5’i başarısını rakiplere kıyasla en fazla etkileyen unsurun mamul kalitesi, %31,8’i müşteri tercihi ve memnuniyetinin dikkate alınması, %16,7’si ise mamul fiyatlarının ekonomik olması şeklinde ifade etmiştir.

Dolayısıyla araştırma kapsamındaki şirketlerin rakiplere kıyasla başarılı olmalarını en fazla etkileyen unsurun **“mamul kalitesi”** olduğunu tespit edilmiştir.

3.4.3. Çapraz Tablolar Analiz Değerlendirmesi

Tablo 3.13: Üretim Sisteminin Şirket Unvanına Göre Dağılımı

		Anonim Şirket		Limited Şirketi	
		n	%	n	%
Sipariş Maliyet Sistemi (Üretim, müşterilerin taleplerine göre yapılır. Her müşteri için üretilen mamul diğerlerinden farklı özelliklere sahiptir)	Evet	12	63,2	38	80,9
	Hayır	7	36,8	9	19,1
Safha Maliyet Sistemi (Üretim, potansiyel müşterilere sunulmak üzere seri ve toplu bir şekilde yapılır. Üretilen mamuller müşteri taleplerine göre farklı özellikler taşımaz)	Evet	11	57,9	28	59,6
	Hayır	8	42,1	19	40,4

Tablo-3.13’de görüldüğü üzere, anonim şirketlerin %63,2’si sipariş maliyet sistemini, %57,9’u ise safha maliyet sistemini kullanmaktadır.

Limited şirketlerin %80,9’u sipariş maliyet sistemini, %59,6’sı ise safha maliyet sistemini kullanmaktadır.

Tablo 3.14: Maliyetleri Sınıflandırma Şeklinin Şirket Unvanına Göre Dağılımı

		Anonim Şirket		Limited Şirket	
		n	%	n	%
Maliyetler sabit ve değişken olarak iki kategoride sınıflandırılmaktadır.	Evet	15	78,9	37	78,7
	Hayır	4	21,1	10	21,3
Maliyetler sabit, değişken ve yarı değişken olarak üç kategoride sınıflandırılmaktadır.	Evet	6	31,6	14	29,8
	Hayır	13	68,4	33	70,2
Maliyetlerin sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulmamaktadır.	Evet	4	21,1	4	8,5
	Hayır	15	78,9	43	91,5

Tablo-3.14’de görüldüğü üzere, anonim şirketlerin %78,9’u, limited şirketlerin %78,7’si maliyetleri sabit ve değişken olarak iki kategoride sınıflandırmaktadır.

Anonim ve limited şirketlerin yaklaşık olarak %70’i maliyetleri sabit, değişken ve yarı değişken olarak üç kategoride sınıflandırmamaktadır.

Anonim şirketlerin %78,9’u ve limited şirketlerin %91,5’i maliyetleri sınıflandırmaya ihtiyaç duymaktadır.

Tablo 3.15 Maliyet Hesaplama Yöntemlerinin Şirket Unvanına Göre Değerlendirilmesi

		Anonim Şirket		Limited Şirketi	
		N	%	N	%
Tam Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin mamul maliyetine eklenmesi)	Evet	9	47,4	25	53,2
	Hayır	10	52,6	22	46,8
Değişken Maliyet Yöntemi (mamul maliyetine sadece değişken maliyetlerin eklenmesi, fiyat tespitinin değişken maliyetlerin yüzdesi üzerinden hesaplanması)	Evet	5	26,3	15	31,9
	Hayır	14	73,7	32	68,1
Normal Maliyet Yöntemi (Değişken maliyetlerin tümünün, sabit maliyetlerin ise kapasite kullanımı oranında mamul maliyetine eklenmesi)	Evet	5	26,3	7	14,9
	Hayır	14	73,7	40	85,1
Standart Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin önceden belirlenmiş standart değerlerle mamul maliyetine eklenmesi)	Evet	10	52,6	20	42,6
	Hayır	9	47,4	27	57,4
Fiili Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin fiilen meydana geldikleri zamanki değerlerle mamul maliyetine eklenmesi)	Evet	9	47,4	27	57,4
	Hayır	10	52,6	20	42,6

Tablo-3.15’de görüldüğü üzere, anonim şirketlerin %47,4’ü, limited şirketlerin %53,2’si tam maliyet yöntemini uygulamaktadır.

Anonim şirketlerin %26,3’ü, limited şirketlerin %31,9’u değişken maliyet yöntemini uygulamaktadır.

Anonim şirketlerin %26,3’ü, limited şirketlerin %14,9’u normal maliyet yöntemi kullanmaktadır.

Maliyetlerin fiili ve standart değerler üzerinden hesaplanması açısından bakıldığında, anonim şirketlerin %52,6’sının standart maliyet yöntemini, %47,4’ünün ise fiili maliyet yöntemini kullandığı görülmektedir. Öte yandan limited şirketlerin %42,6’sı standart maliyet yöntemini, %57,4’ü ise fiili maliyet yöntemini kullanmaktadır.

Tablo 3.16: Maliyet Analiz Çalışmalarının Şirket Unvanına Göre Dağıtılması

		Anonim Şirket		Limited Şirket	
		n	%	n	%
Başabaş analizi (Kara geçiş noktasındaki satış miktarının hesaplanması)	Evet	13	68,4	33	70,2
	Hayır	6	31,6	14	29,8
Katkı payı analizi (Mamullerin sabit maliyetlerin karşılanmasına sağladığı katkının hesaplanması)	Evet	8	42,1	10	21,3
	Hayır	11	57,9	37	78,7
Malzeme maliyeti analizi (Standart malzeme maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)	Evet	8	42,1	18	38,3
	Hayır	11	57,9	29	61,7
İşçilik maliyeti analizi (Standart işçilik maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)	Evet	6	31,6	16	34,0
	Hayır	13	68,4	31	66,0
Genel üretim maliyetleri analizi (Standart genel üretim maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)	Evet	4	21,1	4	8,5
	Hayır	15	78,9	43	91,5

Tablo-3.16’da görüldüğü üzere, anonim ve limited şirketlerin yaklaşık %70’i başabaş analizi yapmaktadır.

Anonim şirketlerin %42,1’i ve limited şirketlerin %21,3’ü katkı payı analizi yapmaktadır.

Anonim şirketlerin %42,1’i, limited şirketlerin %38,3’ü malzeme maliyet analizi yapmaktadır.

Anonim şirketlerin %31,6’sı, limited şirketlerin %34’ü işçilik maliyet analizi yapmaktadır.

Anonim şirketlerin %21,1’i, limited şirketlerin %8,5’i genel üretim maliyeti analizi yapmaktadır.

Tablo 3.17: Maliyet Analizinin Yönetmel Kararlarda Kullanımının Şirket Unvanına Göre Dağılımı

		Anonim şirket		Limited şirket	
		n	%	n	%
İşletmemizde yönetmel kararlarda maliyet analizi kullanılmamaktadır	Evet	2	10,5	8	17,0
	Hayır	17	89,5	39	83,0
Fiyatlandırma kararlari	Evet	17	89,5	38	80,9
	Hayır	2	10,5	9	19,1
Fırsat maliyetinin hesaplanması (kaynakların en etkin şekilde kullanımı)	Evet	7	36,8	10	21,3
	Hayır	12	63,2	37	78,7
Sabit maliyetlere katkı sağlamayan mamullerin üretimine son verilmesi	Evet	2	10,5	1	2,1
	Hayır	17	89,5	46	97,9
Kapasiteyi artırma kararlari	Evet	8	42,1	17	36,2
	Hayır	11	57,9	30	63,8
Atıl kapasite varken, özel bir siparişin kabulü hakkında karar verilmesi	Evet	0	0,0	5	10,6
	Hayır	19	100,0	42	89,4
Birden çok ürün üreten işletmelerde, bir ürünün üretimine son verilmesi	Evet	3	15,8	5	10,6
	Hayır	16	84,2	42	89,4
Yenileme kararlari (makine ve donanımın yenilenmesi)	Evet	10	52,6	28	59,6
	Hayır	9	47,4	19	40,4

3.17’de görüldüğü üzere, anonim ve limited şirketlerin %80’den fazlası yönetmel kararlarda maliyet analizi kullanmaktadır.

Anonim şirketlerin %89,5’i, limited şirketlerin %80,9’u maliyet analizini fiyatlandırma kararlariında kullanmaktadır.

Anonim şirketlerin %63,2’si, limited şirketlerin %78,7’si maliyet analizini fırsat maliyeti hesaplaması için kullanmamaktadır.

Anonim şirketlerin %89,5’i, limited şirketlerin neredeyse tamamı maliyet analizini sabit maliyetlere katkı sağlamayan mamullerin üretimine son verme kararında kullanmamaktadır.

Anonim şirketlerin %57,9’u, limited şirketlerin %63,8’i maliyet analizini kapasiteyi artırma kararlariında kullanmamaktadır.

Anonim şirketlerin tamamı, limited şirketlerin %89,4’ü maliyet analizini atıl kapasite varken, özel bir siparişin kabulüne yönelik kararlarda kullanmamaktadır.

Anonim şirketlerin %84,2’si, limited şirketlerin %89,4’ü maliyet analizini bir ürünün üretimine son verme kararında kullanmamaktadır.

Anonim ve limited şirketlerin yarısından fazlası maliyet analizini makine donanım yenileme kararlariında kullanmaktadır.

Tablo 3.18: Performans Ölçümünün Şirket Unvanına Göre Dağılımı

		Anonim Şirket		Limited Şirketi	
		n	%	n	%
Üst yönetim bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında gerçekleşen performansı düzenli olarak izler.	Evet	11	57,9	23	48,9
	Hayır	8	42,1	24	51,1
Çalışanların performansı ile şirketin ulaşılan hedefleri arasındaki bağlantıyı anlamalarında yardımcı olmak için performans değerlendirmesi çalışanlara bildirilir.	Evet	3	15,8	1	2,1
	Hayır	16	84,2	46	97,9
Yöneticiler, belirli aralıklarla performans gösterege ve ölçümlerinin uygunluğunu ve doğruluğunu gözden geçirir.	Evet	1	5,3	1	2,1
	Hayır	18	94,7	46	97,9
Tüm kilit faaliyetler, yetkilendirilen kişiler tarafından izlenir.	Evet	15	78,9	26	55,3
	Hayır	4	21,1	21	44,7
Önemli noktalar kameralarla izlenir.	Evet	3	15,8	3	6,4
	Hayır	16	84,2	44	93,6
Gerçekleşen performans verileri periyodik olarak planlanan amaçlar ışığında karşılaştırılır ve doğru şeylerin doğru zamanda ölçülüp ölçülmediğini görmek için farklılıklar analiz edilir.	Evet	1	5,3	0	0,0
	Hayır	18	94,7	47	100,0

Tablo-3.18'de görüldüğü üzere, anonim şirketlerin %57,9'u, limited şirketlerin %48,9'u üst yönetim bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında gerçekleşen performansı düzenli olarak izlemektedir.

Anonim şirketlerin %84,2'sinde, limited şirketlerin %97,9'unda çalışanların performansı ile şirketin ulaşılan hedefleri arasındaki bağlantıyı anlamalarına yardımcı olmak için performans değerlendirmesi çalışanlara bildirilmemektedir.

Anonim ve limited şirketlerin %90'dan fazlasında yöneticiler, belirli aralıklarla performans gösterege ve ölçümlerinin uygunluğunu ve doğruluğunu gözden geçirmemektedir.

Anonim şirketlerin %78,9'unda, limited şirketlerin %55,3'ünde tüm kilit faaliyetler, yetkilendirilen kişiler tarafından izlenmektedir.

Anonim şirketlerin %84,2'sinde, limited şirketlerin %93,6'sında önemli noktalar kameralarla izlenmemektedir.

Anonim şirketlerin %94,7'sinde, limited şirketlerin tamamında gerçekleşen performans verileri, periyodik olarak planlanan amaçlarla karşılaştırılmamakta ve doğru şeylerin doğru zamanda ölçülüp ölçülmediğini görmek için farklılıklar analiz edilmemektedir.

Tablo 3.19: Yönetsel Açıdan Maliyet Hesaplama Yaklaşımlarının Şirket Unvanına Göre Dağılımı

		Anonim Şirket		Limited Şirketi	
		n	%	n	%
Tam Zamanında Üretim (Gerek hammadde gerekse mamul stoku bulundurmaksızın üretim yapmak suretiyle stoklama maliyetinden tasarruf sağlanması)	Evet	5	26,3	14	29,8
	Hayır	14	73,7	33	70,2
Hedef Maliyetleme (Hedeflenen bir pazar payına ulaşabilmek için kullanılan satış fiyatına göre hesaplanan, piyasaya bağlı bir maliyet)	Evet	14	73,7	28	59,6
	Hayır	5	26,3	19	40,4
Faaliyet Tabanlı Maliyetleme (Mamul maliyetinin hesaplanmasında faaliyetleri esas alırken değer yaratmayan yani katma değeri olmayan faaliyetlerin azaltılmasını amaçlar)	Evet	1	5,3	3	6,4
	Hayır	18	94,7	44	93,6
Kaizen Maliyetleme (Belirlenen maliyetin başarılabilmesi için üretim sürecinde sürekli olarak maliyetleri azaltmaya çalışır)	Evet	6	31,6	12	25,5
	Hayır	13	68,4	35	74,5

Tablo-3.19’da görüldüğü üzere, anonim şirketlerin %73,7’si ve limited şirketlerin %70,2’si tam zamanında üretim yaklaşımını kullanmamaktadır.

Anonim şirketlerin %73,7’si ve limited şirketlerin %59,6’sı hedef maliyetleme yaklaşımını kullanmaktadır.

Anonim şirketlerin %94,7’si ve limited şirketlerin %93,6’sı faaliyet tabanlı maliyetleme yaklaşımını kullanmamaktadır.

Anonim şirketlerin %68,4’ü ve limited şirketlerin %74,5’i kaizen maliyetleme yaklaşımını kullanmamaktadır.

Tablo 3.20: Mamul Maliyetini En Fazla Etkileyen Unsurun Şirket Unvanına Göre Dağılımı

	Anonim Şirket		Limited Şirket	
	n	%	n	%
Hammadde girdi maliyetleri	11	57,9	17	36,2
İşçilik maliyetleri	7	36,8	24	51,1
Kira gideri	1	5,3	6	12,8

Tablo 3.20’de görüldüğü gibi, anonim şirketlerin %57,9’unda mamul maliyetini en fazla etkileyen unsurun **“hammadde girdi maliyetleri”** olduğu ve limited şirketlerin %51,1’inde mamul maliyetini en fazla etkileyen unsurun **“işçilik maliyetleri”** olduğu ifade edilmiştir.

Her iki şirket türünde de mamul maliyetini en fazla etkileyen unsurların hammadde girdi maliyetleri, işçilik maliyetleri ve kira gideri olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 3.21: İşletme Başarısını Rakiplere Kıyasla En Fazla Etkileyen Unsurun Şirket Unvanına Göre Dağılımı

	Anonim Şirket		Limited Şirket	
	N	%	N	%
Mamul kalitesi	9	47,4	25	53,2
Müşteri tercihini ve memnuniyetini dikkate alma	5	26,3	16	34,0
Mamul fiyatlarının ekonomik olması	5	26,3	6	12,8

Tablo-3.21’de görüldüğü üzere, anonim şirketlerin %47,4’ünde ve limited şirketlerin %53,2’sinde işletmenin başarısını en fazla etkileyen unsurun “*mamul kalitesi*” olduğu ifade edilmiştir.

Her iki şirket türünde de işletme başarısını rakiplere kıyasla en fazla etkileyen unsurların mamul kalitesi, müşteri tercihini ve memnuniyetini dikkate alma ve mamul fiyatlarının ekonomik olması şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 3.22: Maliyet Hesaplama Sisteminin Faaliyet Süresine Göre Dağılımı

		Faaliyet Süresi							
		1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		15+ Yıl	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Sipariş Maliyet Sistemi (Üretim, müşterilerin taleplerine göre yapılır. Her müşteri için üretilen mamul diğerlerinden farklı özelliklere sahiptir)	Evet	5	83,3	16	76,2	12	63,2	17	85,0
	Hayır	1	16,7	5	23,8	7	36,8	3	15,0
Safha Maliyet Sistemi (Üretim, potansiyel müşterilere sunulmak üzere seri ve toplu bir şekilde yapılır. Üretilen mamuller müşteri taleplerine göre farklı özellikler taşımaz)	Evet	2	33,3	14	66,7	12	63,2	11	55,0
	Hayır	4	66,7	7	33,3	7	36,8	9	45,0

Tablo 3.22’de görüldüğü üzere, 1-5 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %83,3’ü sipariş maliyet sistemini, %33,3’ü ise safha maliyet sistemini kullanmaktadır.

6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %76,2’si sipariş maliyet sistemini, %66,7’si ise safha maliyet sistemini kullanmaktadır.

11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %63,2’si sipariş maliyet sistemini ve safha maliyet sistemini kullanmaktadır.

15 yıldan daha fazla faaliyette bulunan şirketlerin %85’i sipariş maliyet sistemini, %55’i ise safha maliyet sistemini kullanmaktadır.

Tablo 3.23: Maliyetleri Sınıflandırma Şeklinin Faaliyet Süresine Göre Dağılımı

		Faaliyet Süresi							
		1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		15+ Yıl	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Maliyetler sabit ve değişken olarak iki kategoride sınıflandırılmaktadır	Evet	5	83,3	15	71,4	13	68,4	19	95,0
	Hayır	1	16,7	6	28,6	6	31,6	1	5,0
Maliyetler sabit, değişken ve yarı değişken olarak üç kategoride sınıflandırılmaktadır	Evet	0	0,0	7	33,3	6	31,6	7	35,0
	Hayır	6	100	14	66,7	13	68,4	13	65,0
Maliyetlerin sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulmamaktadır	Evet	1	16,7	3	14,3	4	21,1	0	0,0
	Hayır	5	83,3	18	85,7	15	78,9	20	100

Tablo 3.23’de görüldüğü üzere, 1-5 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %83,3’ü maliyetleri sabit ve değişken olarak sınıflandırmakta ve maliyetleri sınıflandırmaya ihtiyaç duymaktadırlar.

6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %71,4’ü maliyetleri sabit ve değişken olarak sınıflandırmakta, %85,7’si maliyetleri sınıflandırmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Şirketlerin %33,3’ü ise maliyetleri sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırmaktadır.

11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %68,4’ü maliyetleri sabit ve değişken olarak sınıflandırmakta, %78,9’u maliyetleri sınıflandırmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Şirketlerin %31,8’i ise maliyetleri sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırmaktadır.

15 yıldan daha fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %95’i maliyetleri sabit ve değişken olarak sınıflandırmakta ve tamamı maliyetleri sınıflandırmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Şirketlerin %35’i ise maliyetleri sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırmaktadır.

Tablo 3.24: Maliyet Hesaplama Yöntemlerinin Faaliyet Süresine Göre Dağılımı

		Faaliyet Süresi							
		1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		15+ Yıl	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Tam Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin mamul maliyetine eklenmesi)	Evet	6	100	14	66,7	6	31,6	8	40,0
	Hayır	0	0,0	7	33,3	13	68,4	12	60,0
Değişken Maliyet Yöntemi (mamul maliyetine sadece değişken maliyetlerin eklenmesi, fiyat tespitinin değişken maliyetlerin yüzdesi üzerinden hesaplanması)	Evet	0	0,0	3	14,3	10	52,6	7	35,0
	Hayır	6	100	18	85,7	9	47,4	13	65,0
Normal Maliyet Yöntemi (Değişken maliyetlerin tümünün, sabit maliyetlerin ise kapasite kullanımı oranında mamul maliyetine eklenmesi)	Evet	0	0,0	4	19,0	3	15,8	5	25,0
	Hayır	6	100	17	81,0	16	84,2	15	75,0
Standart Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin önceden belirlenmiş standart değerlerle mamul maliyetine eklenmesi)	Evet	3	50,0	9	42,9	6	31,6	12	60,0
	Hayır	3	50,0	12	57,1	13	68,4	8	40,0
Fiili Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin fiilen meydana geldikleri zamanki değerlerle mamul maliyetine eklenmesi)	Evet	3	50,0	12	57,1	13	68,4	8	40,0
	Hayır	3	50,0	9	42,9	6	31,6	12	60,0

Tablo 3.24'de görüldüğü üzere, 1-5 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin tamamı tam maliyet yöntemini kullanmaktadır. Yarıları standart maliyet yöntemini tercih ederken diğer yarıları fiili maliyet yöntemini kullanmaktadır.

6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %66,7'si tam maliyet yöntemini kullanmaktadır. Bu şirketlerin %42,9'u standart maliyet yöntemini, %57,1'i fiili maliyet yöntemini kullanmaktadır.

11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %52,6'sı değişken maliyet yöntemini kullanmaktadır. Bu şirketlerin %31,6'sı standart maliyet yöntemini, %68,4'ü fiili maliyet yöntemini kullanmaktadır.

15 yıldan daha fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %40'ı tam maliyet, %35'i değişken maliyet ve %25'i normal maliyet yöntemini kullanmaktadır. Bu şirketlerin %40'ı standart maliyeti yöntemini, %60'ı fiili maliyet yöntemini kullanmaktadır.

Tablo 3.25: Maliyet Analizi Çalışmalarının Faaliyet Süresine Göre Dağılımı

		Faaliyet Süresi							
		1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		15+ Yıl	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Başabaş analizi (Kara geçiş noktasındaki satış miktarının hesaplanması)	Evet	3	50,0	10	47,6	18	94,7	15	75,0
	Hayır	3	50,0	11	52,4	1	5,3	5	25,0
Katkı payı analizi (Mamullerin sabit maliyetlerin karşılanmasına sağladığı katkının hesaplanması)	Evet	1	16,7	5	23,8	6	31,6	6	30,0
	Hayır	5	83,3	16	76,2	13	68,4	14	70,0
Malzeme maliyeti analizi (Standart malzeme maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)	Evet	0	0,0	8	38,1	8	42,1	10	50,0
	Hayır	6	100	13	61,9	11	57,9	10	50,0
İşçilik maliyeti analizi (Standart işçilik maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)	Evet	1	16,7	8	38,1	4	21,1	9	45,0
	Hayır	5	83,3	13	61,9	15	78,9	11	55,0
Genel üretim maliyetleri analizi (Standart genel üretim maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)	Evet	0	0,0	3	14,3	2	10,5	3	15,0
	Hayır	6	100	18	85,7	17	89,5	17	85,0

Tablo 3.25’de görüldüğü üzere, 1-5 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin yarısı başabaş analizi yaparken, %83,3’ü katkı payı ve İşçilik maliyet analizi yapmamakta ve tamamı Malzeme maliyet ve Genel üretim analizi yapmamaktadır.

6-10 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin yarısından fazlası Başabaş, Katkı payı, Malzeme maliyet ve İşçilik maliyet analizi yapmamakta ve neredeyse tamamı da Genel üretim gideri analizi yapmamaktadır.

11-15 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin neredeyse tamamı Başabaş analizi yaparken, yarıdan fazlası Katkı payı, Malzeme maliyet ve İşçilik maliyet analizi yapmamaktadır. Şirketlerin neredeyse tamamı Genel üretim gideri analizi yapmamaktadır.

Tablo 3.26: Maliyet Analizinin Yönetsel Kararlarda Kullanımının Faaliyet Süresine Göre Dağılımı

		Faaliyet Süresi							
		1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		15+ Yıl	
		n	%	n	%	n	%	n	%
İşletmemizde yönetsel kararlarda maliyet analizi kullanılmamaktadır	Evet	3	50,0	6	28,6	0	0,0	1	5,0
	Hayır	3	50,0	15	71,4	19	100	19	95,0
Fiyatlandırma kararları	Evet	3	50,0	15	71,4	18	94,7	19	95,0
	Hayır	3	50,0	6	28,6	1	5,3	1	5,0
Fırsat maliyetinin hesaplanması (kaynakların en etkin şekilde kullanımı)	Evet	0	0,0	5	23,8	4	21,1	8	40,0
	Hayır	6	100	16	76,2	15	78,9	12	60,0
Sabit maliyetlere katkı sağlamayan mamullerin üretimine son verilmesi	Evet	0	0,0	1	4,8	1	5,3	1	5,0
	Hayır	6	100	20	95,2	18	94,7	19	95,0
Kapasiteyi artırma kararları	Evet	2	33,3	7	33,3	8	42,1	8	40,0
	Hayır	4	66,7	14	66,7	11	57,9	12	60,0
Atıl kapasite varken, özel bir siparişin kabulü hakkında karar verilmesi	Evet	0	0,0	0	0,0	1	5,3	4	20,0
	Hayır	6	100	21	100	18	94,7	16	80,0
Birden çok ürün üreten işletmelerde, bir ürünün üretimine son verilmesi	Evet	0	0,0	1	4,8	3	15,8	4	20,0
	Hayır	6	100	20	95,2	16	84,2	16	80,0
Yenileme kararları (makine ve donanımı)	Evet	3	50,0	10	47,6	13	68,4	12	60,0
	Hayır	3	50,0	11	52,4	6	31,6	8	40,0

Tablo-3.26’da görüldüğü üzere, 1-5 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin yarısı, 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %71,4’ü, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin tamamı ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %95’i yönetsel kararlarında maliyet analizini kullanmaktadır.

1-5 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin yarısı, 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %71,4’ü, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %94,7’si ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %95’i maliyet analizini fiyatlandırma kararlarında kullanmaktadır.

1-5 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin tamamı, 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %23,8’i, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %21,1’i ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %40’ı maliyet analizini fırsat maliyeti hesaplaması için kullanmaktadır.

1-5 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin hiçbiri, 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %95,2'si, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %94,7'si ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %95'i maliyet analizini sabit maliyetlere katkı sağlamayan mamullerin üretimine son verme kararında kullanmamaktadır.

1-5 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin %33,3'ü, 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %33,3'ü, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %42,1'i ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %40'ı maliyet analizini kapasiteyi artırma kararlarında kullanmaktadır.

1-5 yıl ve 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin tamamı, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %94,7'si ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %80'i maliyet analizini atıl kapasite varken, özel bir siparişin kabulüne yönelik kararlarda kullanmamaktadır.

1-5 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin hiçbiri, 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %95,2'si, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %84,2'si ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %80'i maliyet analizini bir ürünün üretimine son verme kararında kullanmamaktadır.

1-5 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin yarısı, 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %47,6'sı, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %68,4'ü ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %60'ı maliyet analizini makine donanım yenileme kararlarında kullanmaktadır.

Tablo 3.27: Performans Ölçümünün Faaliyet Süresine Göre Değerlendirilmesi

		Faaliyet Süresi							
		1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		15+ Yıl	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Üst yönetim bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında gerçekleşen performansı düzenli olarak izler.	Evet	4	66,7	9	42,9	10	52,6	11	55,0
	Hayır	2	33,3	12	57,1	9	47,4	9	45,0
Çalışanların performansı ile şirketin ulaşılan hedefleri arasındaki bağlantıyı anlamalarına yardımcı olmak için performans değerlendirmesi çalışanlara bildirilir.	Evet	0	0,0	2	9,5	1	5,3	1	5,0
	Hayır	6	100	19	90,5	18	94,7	19	95,0
Yöneticiler, belirli aralıklarla performans gösterge ve ölçümlerinin uygunluğunu ve doğruluğunu gözden geçirir.	Evet	0	0,0	0	0,0	1	5,3	1	5,0
	Hayır	6	100	21	100	18	94,7	19	95,0
Tüm kilit faaliyetler, yetkilendirilen kişiler tarafından izlenir.	Evet	2	33,3	10	47,6	13	68,4	16	80,0
	Hayır	4	66,7	11	52,4	6	31,6	4	20,0
Önemli noktalar kameralarla izlenir.	Evet	0	0,0	2	9,5	1	5,3	3	15,0
	Hayır	6	100	19	90,5	18	94,7	17	85,0
Gerçekleşen performans verileri periyodik olarak planlanan amaçlar ışığında karşılaştırılır ve doğru şeylerin doğru zamanda ölçülüp ölçülmediğini görmek için farklılıklar analiz edilir.	Evet	0	0,0	0	0,0	1	5,3	0	0,0
	Hayır	6	100	21	100	18	94,7	20	100

Tablo-3.27’de görüldüğü üzere, 1-5 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %66,7’sinde, 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %42,9’unda, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %52,6’sında ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %55’inde üst yönetim bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında gerçekleşen performansı düzenli olarak izlemektedir.

1-5 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin hiçbirinde, 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %90,5’inde, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %94,7’sinde ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %95’inde çalışanların performansı ile şirketin ulaşılan hedefleri arasındaki bağlantıyı anlamalarına yardımcı olmak için performans değerlendirmesi çalışanlara bildirilmemektedir.

1-5 ve 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin hiçbirinde, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %94,7’sinde ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %95’inde yöneticiler, belirli aralıklarla performans gösterge ve ölçümlerinin uygunluğunu ve doğruluğunu gözden geçirmemektedir.

1-5 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin %33,3'ünde, 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %47,6'sında, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %68,4'ünde ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %80'inde tüm kilit faaliyetler, yetkilendirilen kişiler tarafından izlenmektedir.

1-5 yıldır faaliyette bulunan işletmelerin hiçbirinde, 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %90,5'inde, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %94,7'sinde ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin %85'inde önemli noktalar kameralarla izlenmemektedir.

1-5 ve 6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin hiçbirinde, 11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin %94,7'sinde ve 15 yıldan fazla süredir faaliyette bulunan şirketlerin hiçbirinde gerçekleşen performans verileri, periyodik olarak planlanan amaçlarla karşılaştırılmamakta ve doğru şeylerin doğru zamanda ölçülüp ölçülmediğini görmek için farklılıklar analiz edilmemektedir.

Tablo 3.28: Yönetmelik Açısından Maliyet Hesaplama Yaklaşımlarının Faaliyet Süresine Göre Değerlendirilmesi

		Faaliyet Süresi							
		1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		15+ Yıl	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Tam Zamanında Üretim (Gerek hammadde gerekse mamul stoku bulundurmaksızın üretim yapmak suretiyle stoklama maliyetinden tasarruf sağlanması)	Evet	2	33,3	5	23,8	6	31,6	6	30,0
	Hayır	4	66,7	16	76,2	13	68,4	14	70,0
Hedef Maliyetleme (Hedeflenen bir pazar payına ulaşabilmek için kullanılan satış fiyatına göre hesaplanan, piyasaya bağlı bir maliyet)	Evet	3	50,0	17	81,0	10	52,6	12	60,0
	Hayır	3	50,0	4	19,0	9	47,4	8	40,0
Faaliyet Tabanlı Maliyetleme (Mamul maliyetinin hesaplanmasında faaliyetleri esas alırken değer yaratmayan yani katma değeri olmayan faaliyetlerin azaltılmasını amaçlar)	Evet	0	0,0	0	0,0	2	10,5	2	10,0
	Hayır	6	100	21	100	17	89,5	18	90,0
Kaizen Maliyetleme (Belirlenen maliyetin başarılabilmesi için üretim sürecinde sürekli olarak maliyetleri azaltmaya çalışır)	Evet	0	0,0	8	38,1	6	31,6	4	20,0
	Hayır	6	100	13	61,9	13	68,4	16	80,0

Tablo-3.28'de görüldüğü üzere, 1-5, 6-10, 11-15 ve 15 yıldan daha fazla faaliyette bulunan işletmelerin yarısından fazlasının Tam Zamanında Üretim Yaklaşımı ve Kaizen Yaklaşımı kullanmadığı, yarısından fazlasının Hedef Maliyetleme Yaklaşımını kullandığı görülmektedir.

1-5, 6-10, 11-15 ve 15 yıldan daha fazla faaliyette bulunan işletmelerin neredeyse tamamı Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yaklaşımı kullanmadığı görülmektedir.

Tablo 3.29: Mamul Maliyetini En Fazla Etkileyen Unsurun Faaliyet Süresine Göre Dağılımı

	Faaliyet süresi							
	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		15+ Yıl	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Hammadde girdi maliyetleri	3	50,0	9	42,9	6	31,6	10	50,0
İşçilik maliyetleri	3	50,0	8	38,1	11	57,9	9	45,0
Kira gideri	0	0,0	4	19,0	2	10,5	1	5,0

Tablo-3.29’da görüldüğü üzere, 1-5 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin mamul maliyetini en fazla etkileyen unsurun **“hammadde girdi maliyetleri”** ve **“işçilik maliyetleri”** olduğu tespit edilmiştir.

6-10 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin mamul maliyetini en fazla etkileyen unsurun **“hammadde girdi maliyetleri”** olduğu tespit edilmiştir.

11-15 yıldır faaliyette bulunan şirketlerin mamul maliyetini en fazla etkileyen unsurun **“işçilik maliyetleri”** olduğu tespit edilmiştir.

15 yıldan daha fazla faaliyette bulunan şirketlerin mamul maliyetini en fazla etkileyen unsurun **“hammadde girdi maliyetleri”** olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.30: İşletme Başarısını Rakiplere Kıyasla En Fazla Etkileyen Unsurun Faaliyet Süresine Göre Değerlendirilmesi

	Faaliyet süresi							
	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		15+ Yıl	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Mamul kalitesi	3	50,0	9	42,9	8	42,1	14	70,0
Müşteri tercihi ve memnuniyetini dikkate alma	1	16,7	7	33,3	8	42,1	5	25,0
Mamul fiyatlarının ekonomik olması	2	33,3	5	23,8	3	15,8	1	5,0

Tablo-3.30’da görüldüğü üzere, faaliyet süreleri ne olursa olsun işletmelerin başarısını rakiplere kıyasla en fazla etkileyen unsurun **“mamul kalitesi”** olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.31: Maliyet Hesaplama Sisteminin Personel Sayısına Göre Dağılımı

		Personel Sayısı					
		1-10 Kişi		11-50 Kişi		51-100 Kişi	
		n	%	n	%	n	%
Sipariş Maliyet Sistemi (Üretim, müşterilerin taleplerine göre yapılır. Her müşteri için üretilen mamul diğerlerinden farklı özelliklere sahiptir)	Evet	23	76,7	15	68,2	12	85,7
	Hayır	7	23,3	7	31,8	2	14,3
Safha Maliyet Sistemi (Üretim, potansiyel müşterilere sunulmak üzere seri ve toplu bir şekilde yapılır. Üretilen mamuller müşteri taleplerine göre farklı özellikler taşımaz)	Evet	13	43,3	16	72,7	10	71,4
	Hayır	17	56,7	6	27,3	4	28,6

Tablo-3.31’de görüldüğü üzere, 1-10 çalışanı olan işletmelerin %76,7’si Sipariş Maliyet Sistemini, %43,3’ü ise Safha Maliyet Sistemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

11-50 çalışanı olan işletmelerin %68,2’si Sipariş Maliyet Sistemini, %72,7’si ise Safha Maliyet Sistemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

51-100 çalışanı olan işletmelerin %85,7’si Sipariş Maliyet Sistemi, %71,4’ü ise Safha Maliyet Sistemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 3.32: Maliyetleri Sınıflandırma Şeklinin Personel Sayısına Göre Dağılımı

		Personel Sayısı					
		1-10 Kişi		11-50 Kişi		51-100 Kişi	
		n	%	n	%	n	%
Maliyetler sabit ve değişken olarak iki kategoride sınıflandırılmaktadır.	Evet	24	80,0	16	72,7	12	85,7
	Hayır	6	20,0	6	27,3	2	14,3
Maliyetler sabit, değişken ve yarı değişken olarak üç kategoride sınıflandırılmaktadır.	Evet	6	20,0	10	45,5	4	28,6
	Hayır	24	80,0	12	54,5	10	71,4
Maliyetlerin sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulmamaktadır.	Evet	5	16,7	2	9,1	1	7,1
	Hayır	25	83,3	20	90,9	13	92,9

Tablo-3.32’de görüldüğü üzere, 1-10 çalışanı olan işletmelerin %80’ni maliyetleri sabit ve değişken olarak iki kategoride sınıflandırmakta, %20’si ise maliyetleri sabit, değişken ve yarı değişken olarak üç kategoride sınıflandırmaktadır.

11-50 çalışanı olan işletmelerin %72,7’si maliyetleri sabit ve değişken olarak iki kategoride sınıflandırmakta, %45,5’i ise maliyetleri sabit, değişken ve yarı değişken olarak üç kategoride sınıflandırmaktadır.

51-100 çalışanı olan işletmelerin %85,7'si maliyetleri sabit ve değişken olarak iki kategoride sınıflandırmakta, %28,6'sı ise maliyetleri sabit, değişken ve yarı değişken olarak üç kategoride sınıflandırmaktadır.

Tablo 3.33: Maliyet Hesaplama Yöntemlerinin Personel Sayısına Göre Dağılımı

		Personel Sayısı					
		1-10 Kişi		11-50 Kişi		51-100 Kişi	
		n	%	n	%	n	%
Tam Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin mamul maliyetine eklenmesi)	Evet	18	60,0	9	40,9	7	50,0
	Hayır	12	40,0	13	59,1	7	50,0
Değişken Maliyet Yöntemi (mamul maliyetine sadece değişken maliyetlerin eklenmesi, fiyat tespitinin değişken maliyetlerin yüzdesi üzerinden hesaplanması)	Evet	10	33,3	7	31,8	3	21,4
	Hayır	20	66,7	15	68,2	11	78,6
Normal Maliyet Yöntemi (Değişken maliyetlerin tümünün, sabit maliyetlerin ise kapasite kullanımı oranında mamul maliyetine eklenmesi)	Evet	2	6,7	6	27,3	4	28,6
	Hayır	28	93,3	16	72,7	10	71,4
Standart Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin önceden belirlenmiş standart değerlerle mamul maliyetine eklenmesi)	Evet	14	46,7	11	50,0	5	35,7
	Hayır	16	53,3	11	50,0	9	64,3
Fiili Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin fiilen meydana geldikleri zamanki değerlerle mamul maliyetine eklenmesi)	Evet	16	53,3	11	50,0	9	64,3
	Hayır	14	46,7	11	50,0	5	35,7

Tablo 3.33'de görüldüğü üzere, 1-10 çalışanı olan işletmelerin %60'ı Tam Maliyet Yöntemini kullanmaktadır. Bu işletmelerin %46,7'si Standart Maliyeti tercih ederken %53,3'ü Fiili Maliyet Yöntemini kullanmaktadır.

11-50 çalışanı olan işletmelerin %40,9'u Tam Maliyet Yöntemini kullanmaktadır. Bu işletmelerin yarısı Standart Maliyeti tercih ederken, diğer yarısı Fiili Maliyet Yöntemini kullanmaktadır.

51-100 çalışanı olan işletmelerin %50'si Tam Maliyet Yöntemini kullanmaktadır. Bu işletmelerin %35,7'si Standart Maliyeti tercih ederken %64,3'ü Fiili Maliyet Yöntemini kullanmaktadır.

Tablo 3.34: Maliyet Analiz Çalışmalarının Personel Sayısına Göre Dağılımı

		Personel Sayısı					
		1-10 Kişi		11-50 Kişi		51-100 Kişi	
		n	%	n	%	n	%
Başabaş analizi (Kara geçiş noktasındaki satış miktarının hesaplanması)	Evet	18	60,0	18	81,8	10	71,4
	Hayır	12	40,0	4	18,2	4	28,6
Katkı payı analizi (Mamullerin sabit maliyetlerin karşılanmasına sağladığı katkının hesaplanması)	Evet	9	30,0	6	27,3	3	21,4
	Hayır	21	70,0	16	72,7	11	78,6
Malzeme maliyeti analizi (Standart malzeme maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)	Evet	8	26,7	10	45,5	8	57,1
	Hayır	22	73,3	12	54,5	6	42,9
İşçilik maliyeti analizi (Standart işçilik maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)	Evet	7	23,3	7	31,8	8	57,1
	Hayır	23	76,7	15	68,2	6	42,9
Genel üretim maliyetleri analizi (Standart genel üretim maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)	Evet	1	3,3	3	13,6	4	28,6
	Hayır	29	96,7	19	86,4	10	71,4

Tablo 3.34’de görüldüğü üzere, 1-10 çalışanı olan işletmelerin yarısından fazlası Başabaş analiz hesaplaması yaparken, yarısından fazlası da Katkı payı, Malzeme maliyet ve İşçilik maliyet analizi yapmamakta ve neredeyse tamamı da Genel üretim analizi yapmamaktadır.

11-50 çalışanı olan işletmelerin %81,8’i Başabaş analiz hesaplaması yaparken, yarısından fazlası da Katkı payı, Malzeme maliyet, İşçilik maliyet ve Genel üretim analizi yapmamaktadır.

51-100 çalışanı olan işletmelerin %71,4’ü Başabaş analiz hesaplaması, yarısından fazlası ise Malzeme maliyet ve İşçilik maliyet analizi yaparken, yarısından fazlası da Katkı payı ve Genel üretim analizi yapmamaktadır.

Tablo 3.35: Maliyet Analizin Yönetmel Kararlarda Kullanımının Personel Sayısına Göre Dağılımı

		Personel Sayısı					
		1-10 Kişi		11-50 Kişi		51-100 Kişi	
		N	%	n	%	n	%
İşletmemizde yönetmel kararlarda maliyet analizi kullanılmamaktadır	Evet	6	20,0	1	4,5	3	21,4
	Hayır	24	80,0	21	95,5	11	78,6
Fiyatlandırma kararlari	Evet	23	76,7	20	90,9	12	85,7
	Hayır	7	23,3	2	9,1	2	14,3
Fırsat maliyetinin hesaplanması (kaynakların en etkin şekilde kullanımı)	Evet	8	26,7	7	31,8	2	14,3
	Hayır	22	73,3	15	68,2	12	85,7
Sabit maliyetlere katkı sağlamayan mamullerin üretimine son verilmesi	Evet	1	3,3	0	0,0	2	14,3
	Hayır	29	96,7	22	100	12	85,7
Kapasiteyi artırma kararlari	Evet	9	30,0	10	45,5	6	42,9
	Hayır	21	70,0	12	54,5	8	57,1
Atıl kapasite varken, özel bir siparişin kabulü hakkında karar verilmesi	Evet	1	3,3	2	9,1	2	14,3
	Hayır	29	96,7	20	90,9	12	85,7
Birden çok ürün üreten işletmelerde, bir ürünün üretimine son verilmesi	Evet	3	10,0	3	13,6	2	14,3
	Hayır	27	90,0	19	86,4	12	85,7
Yenileme kararlari (makine ve donanımı)	Evet	16	53,3	16	72,7	6	42,9
	Hayır	14	46,7	6	27,3	8	57,1

Tablo-3.35’de görüldüğü üzere, 1-10 çalışanı olan işletmelerin %80’i, 11-50 çalışanı olan işletmelerin %95,5’i, 51-100 çalışanı olan işletmelerin %78,6’sı yönetmel kararlarda maliyet analizini kullanmaktadır.

1-10 çalışanı olan işletmelerin %76,7’si, 11-50 çalışanı olan işletmelerin %90,9’u, 51-100 çalışanı olan işletmelerin %85,7’si maliyet analizini fiyatlandırma kararlarda kullanmaktadır.

1-10 çalışanı olan işletmelerin %26,7’si, 11-50 çalışanı olan işletmelerin %31,8’i, 51-100 çalışanı olan işletmelerin %85,7’si maliyet analizini fırsat maliyeti hesaplaması için kullanmaktadır.

1-10 çalışanı olan işletmelerin %96,7’si, 11-50 çalışanı olan işletmelerin tamamı, 51-100 çalışanı olan işletmelerin %85,7’si maliyet analizini sabit maliyetlere katkı sağlamayan mamullerin üretimine son verme kararında kullanmamaktadır.

1-10 çalışanı olan işletmelerin %30'u, 11-50 çalışanı olan işletmelerin %45,5'i, 51-100 çalışanı olan işletmelerin %42,9'u maliyet analizini kapasiteyi arttırma kararlarında kullanmaktadır.

1-10 çalışanı olan işletmelerin %96,7'si, 11-50 çalışanı olan işletmelerin %90,9'u, 51-100 çalışanı olan işletmelerin %85,7'si maliyet analizini atıl kapasite varken, özel bir siparişin kabulüne yönelik kararlarda kullanmamaktadır.

1-10 çalışanı olan işletmelerin %90'ı, 11-50 çalışanı olan işletmelerin %86,4'ü, 51-100 çalışanı olan işletmelerin %85,7'si maliyet analizini bir ürünün üretimine son verme kararında kullanmamaktadır.

1-10 çalışanı olan işletmelerin %53,3'ü, 11-50 çalışanı olan işletmelerin %72,7'si, 51-100 çalışanı olan işletmelerin %42,9'u maliyet analizini makine donanım yenileme kararlarında kullanmaktadır.

Tablo 3.36: Performans Ölçümünün Personel Sayısına Göre Dağılımı

		Personel Sayısı					
		1-10 Kişi		11-50 Kişi		51-100 Kişi	
		n	%	n	%	n	%
Üst yönetim bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında gerçekleşen performans düzenli olarak izler.	Evet	12	40,0	12	54,5	10	71,4
	Hayır	18	60,0	10	45,5	4	28,6
Çalışanların performansı ile şirketin ulaşılan hedefleri arasındaki bağlantıyı anlamalarına yardımcı olmak için performans değerlendirmesi çalışanlara bildirilir.	Evet	1	3,3	0	0,0	3	21,4
	Hayır	29	96,7	22	100	11	78,6
Yöneticiler, belirli aralıklarla performans gösterge ve ölçümlerinin uygunluğunu ve doğruluğunu gözden geçirir.	Evet	0	0,0	1	4,5	1	7,1
	Hayır	30	100	21	95,5	13	92,9
Tüm kilit faaliyetler, yetkilendirilen kişiler tarafından izlenir	Evet	17	56,7	12	54,5	12	85,7
	Hayır	13	43,3	10	45,5	2	14,3
Önemli noktalar kameralarla izlenir.	Evet	1	3,3	2	9,1	3	21,4
	Hayır	29	96,7	20	90,9	11	78,6
Gerçekleşen performans verileri periyodik olarak planlanan amaçlar ışığında karşılaştırılır ve doğru şeylerin doğru zamanda ölçülüp ölçülmediğini görmek için farklılıklar analiz edilir.	Evet	0	0,0	0	0,0	1	7,1
	Hayır	30	100	22	100	13	92,9

Tablo 3.36'da görüldüğü üzere, 1-10 çalışanı olan işletmelerin %40'ında, 11-50 çalışanı olan işletmelerin %54,5'inde, 51-100 çalışanı olan işletmelerin

%71,4'ünde ise üst yönetim bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında gerçekleşen performansı düzenli olarak izlemektedir.

1-10 çalışanı olan işletmelerin %96,7'sinde, 11-50 çalışanı olan işletmelerin hiçbirinde, 51-100 çalışanı olan işletmelerin ise %78,6'sında çalışanların performansı ile şirketin ulaşılan hedefleri arasındaki bağlantıyı anlamalarına yardımcı olmak için performans değerlendirmesi çalışanlara bildirilmemektedir.

1-10 çalışanı olan işletmelerin hiçbirinde, 11-50 çalışanı olan işletmelerin %95,5'inde, 51-100 çalışanı olan işletmelerin ise %92,9'unda yöneticiler, belirli aralıklarla performans gösterge ve ölçümlerinin uygunluğunu ve doğruluğunu gözden geçirmemektedir.

1-10 çalışanı olan işletmelerin %56,7'sinde, 11-50 çalışanı olan işletmelerin %54,5'inde, 51-100 çalışanı olan işletmelerin ise %85,7'sinde tüm kilit faaliyetler, yetkilendirilen kişiler tarafından izlenmektedir.

1-10 çalışanı olan işletmelerin %96,7'sinde, 11-50 çalışanı olan işletmelerin %90,9'unda, 51-100 çalışanı olan işletmelerin %78,6'sında önemli noktalar kameralarla izlenmemektedir.

1-10 ve 11-50 çalışanı olan işletmelerin hiçbirinde, 51-100 çalışanı olan işletmelerin ise %92,9'unda gerçekleşen performans verileri, periyodik olarak planlanan amaçlarla karşılaştırılmamakta ve doğru şeylerin doğru zamanda ölçülüp ölçülmediğini görmek için farklılıklar analiz edilmemektedir.

Tablo 3.37: Maliyet Yönetim Yaklaşımlarının Personel Sayısına Göre Dağılımı

		Personel Sayısı					
		1-10 Kişi		11-50 Kişi		51-100 Kişi	
		n	%	n	%	n	%
Tam Zamanında Üretim (Gerek hammadde gerekse mamul stoku bulundurmaksızın üretim yapmak suretiyle stoklama maliyetinden tasarruf sağlanması)	Evet	8	26,7	6	27,3	5	35,7
	Hayır	22	73,3	16	72,7	9	64,3
Hedef Maliyetleme (Hedeflenen bir pazar payına ulaşabilmek için kullanılan satış fiyatına göre hesaplanan, piyasaya bağlı bir maliyet)	Evet	21	70,0	12	54,5	9	64,3
	Hayır	9	30,0	10	45,5	5	35,7
Faaliyet Tabanlı Maliyetleme (Mamul maliyetinin hesaplanmasında faaliyetleri esas alırken değer yaratmayan yani katma değeri olmayan faaliyetlerin azaltılmasını amaçlar)	Evet	0	0,0	3	13,6	1	7,1
	Hayır	30	100	19	86,4	13	92,9
Kaizen Maliyetleme (Belirlenen maliyetin başarılabilmesi için üretim sürecinde sürekli olarak maliyetleri azaltmaya çalışır)	Evet	7	23,3	7	31,8	4	28,6
	Hayır	23	76,7	15	68,2	10	71,4

Tablo-3.37’de görüldüğü üzere, 1-10, 11-50 ve 51-100 çalışanı olan işletmelerin yarısından fazlasında Tam Zamanında Üretim Yaklaşımı ve Kaizen Yaklaşımı kullanılmadığı, yarısından fazlasında ise Hedef Maliyetleme Yaklaşımının kullanıldığı ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki işletmelerin neredeyse tamamında Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yaklaşımının kullanılmadığı görülmektedir.

Tablo 3.38: Mamul Maliyetini En Fazla Etkileyen Unsurun Personel Sayısına Göre Dağılımı

	Personel sayısı					
	1-10 Kişi		11-50 Kişi		51-100 Kişi	
	n	%	n	%	n	%
Hammadde girdi maliyetleri	17	56,7	7	31,8	4	28,6
İşçilik maliyetleri	9	30,0	13	59,1	9	64,3
Kira gideri	4	13,3	2	9,1	1	7,1

Tablo-3.38’de görüldüğü üzere, 1-10 çalışanı olan işletmelerin mamul maliyetini en fazla etkileyen unsurun “*hammadde girdi maliyetleri*” olduğu, çalışan sayısı 11-100 arasında olan işletmelerde ise mamul maliyetini en fazla etkileyen unsurun “*işçilik maliyetleri*” olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.39: İşletmenin Başarısını Rakiplere Kıyasla En Fazla Etkileyen Unsurun Personel Sayısına Göre Dağılımı

	Personel sayısı					
	1-10 Kişi		11-50 Kişi		51-100 Kişi	
	n	%	n	%	n	%
Mamul kalitesi	18	60,0	12	54,5	4	28,6
Müşteri tercihi ve memnuniyeti dikkate alma	5	16,7	9	40,9	7	50,0
Mamul fiyatlarının ekonomik olması	7	23,3	1	4,5	3	21,4

Tablo-3.39’da görüldüğü gibi, 1-10 ve 11-50 çalışanı olan işletmelerin başarısını rakiplere kıyasla en fazla etkileyen unsurun “*mamul kalitesi*” olduğu, çalışan sayısı 51-100 arasında olan işletmelerde ise işletmenin başarısını rakiplere kıyasla en fazla etkileyen unsurun “*müşteri tercihi ve memnuniyetinin dikkate alınması*” olduğu tespit edilmiştir.

3.4.4.Ki-Kare Analiz Değerlendirmesi

Tablo 3.40: Şirket Türü ile Personel Sayısı Arasındaki İlişki

			Personel Sayısı		
			1-10 Kişi	11-50 Kişi	51-100 Kişi
Şirketin Unvanı	Anonim Şirket	N	8	5	6
		%	42,1	26,3	31,6
	Limited Şirket	N	22	17	8
		%	46,8	36,2	17,0
Toplam		N	30	22	14
		%	45,5	33,3	21,2
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		1,812		
	Asymp. Sig. (p value)		,404		

Tablo 3.40’da, şirket türü ile personel sayısı arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır. Analiz sonucuna göre;

Şirket türü ile personel sayısı arasındaki ilişkiyi gösteren p değeri (anlamlılık düzeyi) 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu durum, iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla, araştırma kapsamındaki şirketlerin anonim veya limited şirket olmasının, bu şirketlerde çalışan personel sayısı üzerinde önemli bir etkisi bulunmamaktadır. Nitekim anonim şirketlerin %57,9’unda, limited şirketlerin ise 53,2’inde 10 ve üzeri personel çalışmaktadır.

Tablo 3.41: Şirket Türü İle Üretim Sistemi Arasındaki İlişki

			Sipariş Maliyet Sistemi		Safha Maliyet Sistemi	
			Evet	Hayır	Evet	Hayır
Şirketin Unvanı	Anonim Şirket	n	12	7	11	8
		%	63,2	36,8	57,9	42,1
	Limited Şirket	n	38	9	28	19
		%	80,9	19,1	59,6	40,4
Toplam		n	50	16	39	27
		%	75,8	24,2	59,1	40,9
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		2,306		,016	
	Asymp. Sig. (p value)		,129		,900	

Tablo-3.41’de, şirket türü ile bu şirketlerde sipariş maliyet sistemi ve safha maliyet sistemi kullanımı arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; Şirket türü ile bu şirketlerde sipariş maliyet sistemi ve safha maliyet sistemi kullanımı arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri (anlamlılık

düzeyi) 0,05'den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin anonim veya limited şirket olmasının, bu şirketlerde sipariş maliyet sistemi ve safha maliyet sistemi kullanılması üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, şirket türüne bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %75,8'sinin sipariş maliyet sistemini, %59,1'inin ise safha maliyet sistemini kullandığını göstermektedir. Oranların toplamının 1'den büyük olması bazı şirketlerin üretim durumuna bağlı olarak her iki yöntemden de yararlandığı anlamına gelmektedir.

Tablo 3.42: Şirket Türü İle Maliyet Sınıflandırma Arasındaki İlişki

			Maliyetler sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırılır	
			Evet	Hayır
Şirketin Unvanı	Anonim Şirket	n	6	13
		%	31,6	68,4
	Limited Şirket	n	14	33
		%	29,8	70,2
Toplam		n	20	46
		%	30,3	69,7
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		,021	
	Asymp. Sig. (p value)		,886	

Tablo 3.42'de, şirket türü ile söz konusu şirketlerin maliyetlerini sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırması arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; Şirket türü ile söz konusu şirketlerin maliyetlerini sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırması arasındaki ilişkiyi gösteren p değeri (anlamlılık düzeyi) 0,05'den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin anonim veya limited şirket olmasının, bu şirketlerde maliyetlerin sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırılması üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, şirket türüne bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %69,7'sinin maliyetleri sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırmadığını göstermektedir.

Tablo 3.43: Şirket Türü İle Maliyetin Kapsamını Belirleyen Yöntemler Arasındaki İlişki

			Tam Maliyet Yöntemi		Değişken Maliyet Yöntemi		Normal Maliyet Yöntemi	
			Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Şirketin Unvanı	Anonim Şirket	n	9	10	5	14	5	14
		%	47,4	52,6	26,3	73,7	26,3	73,7
	Limited Şirket	n	25	22	15	32	7	40
		%	53,2	46,8	31,9	68,1	14,9	85,1
Toplam		n	34	32	20	46	12	54
		%	51,5	48,5	30,3	69,7	18,2	81,8
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		,184		,201		1,187	
	Asymp. Sig. (p value)		,668		,654		,276	

Tablo-3.43’de, şirket türü ile söz konusu şirketlerde Tam, Değişken ve Normal maliyet hesaplama yöntemlerinin uygulanması arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; Şirket türü ile söz konusu şirketlerde Tam, Değişken ve Normal maliyet hesaplama yöntemlerinin uygulanması arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri (anlamlılık düzeyi) 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin anonim veya limited şirket olmasının, bu şirketlerde Tam, Değişken ve Normal maliyet hesaplama yöntemlerinin uygulanması üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, şirket türüne bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %51,5’inin Tam Maliyet, %30,3’ünün Değişken Maliyet ve %18,2’sinin Normal Maliyet Yöntemini kullandığını göstermektedir. Dolayısıyla araştırma kapsamındaki şirketlerde en fazla kullanılan yöntemin Tam Maliyet Yöntemi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.44: Şirket Türü İle Maliyetin Zamanını Belirleyen Yöntemler Arasındaki İlişki

			Standart Maliyet Yöntemi		Fiili Maliyet Yöntemi	
			Evet	Hayır	Evet	Hayır
Şirketin Unvanı	Anonim Şirket	N	10	9	9	10
		%	52,6	47,4	47,4	52,6
	Limited Şirket	N	20	27	27	20
		%	42,6	57,4	57,4	42,6
Toplam		N	30	36	36	30
		%	45,5	54,5	54,5	45,5
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		,554		,554	
	Asymp. Sig. (p value)		,457		,457	

Tablo 3.44’de, şirket türü ile söz konusu şirketlerde Standart ve Fiili Maliyet Yöntemlerinin uygulanması arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; Şirket türü ile söz konusu şirketlerde Standart ve Fiili Maliyet Yöntemlerinin uygulanması arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri (anlamlılık düzeyi) 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin anonim veya limited şirket olmasının, bu şirketlerde Standart ve Fiili Maliyet Yöntemlerinin uygulanması üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, şirket türüne bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %45,5’inin Standart Maliyet Yöntemini, %54,5’inin ise Fiili Maliyet Yöntemini kullandığını göstermektedir.

Dolayısıyla araştırma kapsamındaki şirketlerde, maliyet yüklemelerinde fiili değerleri kullanan firmaların, standart değerleri kullanan firmalardan yaklaşık olarak %10 daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.45: Şirket Türü İle Bazı Maliyet Analizleri Arasındaki İlişki

			Başabaş analizi		Katkı payı analizi		Malzeme analizi		İşçilik analizi	
			Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Şirket Unvanı	Anonim Şirket	n	13	6	8	11	8	11	6	13
		%	68,4	31,6	42,1	57,9	42,1	57,9	31,6	68,4
	Limited Şirket	n	33	14	10	37	18	29	16	31
		%	70,2	29,8	21,3	78,7	38,3	61,7	34,0	60,0
Toplam		n	46	20	18	48	26	40	22	44
		%	69,7	30,3	27,3	72,7	39,4	60,6	33,3	66,7
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		,021		2,959		,082		,037	
	Asymp. Sig. (p value)		,886		,085		,774		,848	

Tablo 3.45’de, şirket türü ile söz konusu şirketlerde başa baş analizi, katkı payı analizi, malzeme maliyeti analizi ve işçilik maliyet analizi uygulamaları arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; Şirket türü ile söz konusu şirketlerde başa baş analizi, katkı payı analizi, malzeme maliyeti analizi ve işçilik maliyet analizi uygulamaları arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri (anlamlılık düzeyi) 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin anonim veya limited şirket olmasının, bu şirketlerde başa baş analizi, katkı payı analizi, malzeme maliyet analizi ve işçilik

maliyet analizi uygulanması üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, şirket türüne bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %69,7'sinin başa baş analizi, %27,3'ünün katkı payı analizi, %39,4'ünün malzeme maliyeti analizi ve %33,3'ünün işçilik maliyet analizi yaptığını göstermektedir.

Tablo 3.46: Şirket Türü İle Maliyet Analizinin Bazı Yönetmel Kararlarda Kullanımı Arasındaki İlişki

			Kapasiteyi artırma kararları		Yenileme kararları	
			Evet	Hayır	Evet	Hayır
Şirketin Unvanı	Anonim Şirket	N	8	11	10	9
		%	42,1	57,9	52,6	47,4
	Limited Şirket	N	17	30	28	19
		%	36,2	63,8	59,6	40,4
Toplam		N	25	41	38	28
		%	37,9	62,1	57,6	42,4
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		,203		,267	
	Asymp. Sig. (p value)		,653		,605	

Tablo 3.46'da, şirket türü ile söz konusu şirketlerde maliyet analizinin kapasite artırma ve makine/teçhizat yenileme kararlarında kullanılması arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; Şirket türü ile söz konusu şirketlerde maliyet analizinin kapasite artırma ve makine/teçhizat yenileme kararlarında kullanılması arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri (anlamlılık düzeyi) 0,05'den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin anonim veya limited şirket olmasının, maliyet analizinin şirketlerde kapasite artırma ve makine/teçhizat yenileme kararlarında kullanılması üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, şirket türüne bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %37,9'unun kapasite artırma kararlarında, %57,6'sının ise yenileme kararlarında maliyet analizinden yararlandığını göstermektedir.

Tablo 3.47: Şirket Türü İle Bazı Performans Ölçümleri Arasındaki İlişki

		Üst yönetim bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında gerçekleşen performansı düzenli olarak izler		
		Evet	Hayır	
Şirketin Unvanı	Anonim Şirket	N	11	8
		%	57,9	42,1
	Limited Şirket	N	23	24
		%	48,9	51,1
Toplam		N	34	32
		%	51,5	48,5
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		,435	
	Asymp. Sig. (p value)		,510	

Tablo 3.47’de, şirket türü ile söz konusu şirketlerde üst yönetimin işletmenin cari yıl performansını bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında düzenli olarak izlemesi arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; Şirket türü ile söz konusu şirketlerde üst yönetimin işletmenin cari yıl performansını bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında düzenli olarak izlemesi arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri (anamlılık düzeyi) 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin anonim veya limited şirket olmasının, söz konusu şirketlerde üst yönetimin işletmenin cari yıl performansını bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında düzenli olarak izlemesi üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, türü ne olursa olsun araştırma kapsamındaki şirketlerin %51,5’inde üst yönetimin, işletmenin cari yıl performansını bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında düzenli olarak izlediğini göstermektedir.

Tablo 3.48: Şirket Türü ile Bazı Yönetsel Maliyet Yaklaşımları Arasındaki İlişki

			Tam Zamanında Üretim		Hedef Maliyetleme		Kaizen Maliyetleme	
			Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Şirketin Unvanı	Anonim Şirket	n	5	14	14	5	6	13
		%	26,3	73,7	73,7	26,3	31,6	68,4
	Limited Şirket	n	14	33	28	19	12	35
		%	29,8	70,2	59,6	40,4	25,5	74,5
Toplam		n	19	47	42	24	18	48
		%	28,8	71,2	63,6	36,4	27,3	72,7
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		,080		1,164		,249	
	Asymp. Sig. (p value)		,778		,281		,617	

Tablo 3.48’de, şirket türü ile söz konusu şirketlerde tam zamanında üretim yöntemi, Hedef ve Kaizen Maliyetleme uygulamaları arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; Şirket türü ile söz konusu şirketlerde tam zamanında üretim yöntemi, Hedef ve Kaizen Maliyetleme uygulamaları arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri (anlamlılık düzeyi) 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin anonim veya limited şirket olmasının, söz konusu şirketlerde Tam Zamanında Üretim Yöntemi, Hedef Maliyetleme ve Kaizen Maliyetleme gibi uygulamaların olması üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, türü ne olursa olsun araştırma kapsamındaki şirketlerin %28,8’inde tam zamanında üretim yönteminin, %63,6’sında Hedef Maliyetlemenin ve %27,3’ünde Kaizen Maliyetlemenin uygulandığını göstermektedir.

Tablo 3.49: Personel Sayısı ile Maliyet Hesaplama Yöntemi Arasındaki İlişki

			Sipariş Maliyet Yöntemi		Safha Maliyet Yöntemi	
			Evet	Hayır	Evet	Hayır
Personel Sayısı	1-10 kişi	N	23	7	13	17
		%	76,7	23,3	43,3	56,7
	11-50 kişi	N	15	7	16	6
		%	68,2	31,8	72,7	27,3
	51-100 kişi	N	12	2	10	4
		%	85,7	14,3	71,4	28,6
Toplam		N	50	16	39	27
		%	75,8	24,2	59,1	40,9
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		1,457		5,655	
	Asymp. Sig. (p value)		,483		,059	

Tablo 3.49’da, işletmenin personel sayısı ile söz konusu işletmede uygulanan maliyet hesaplama yöntemi arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; İşletmenin personel sayısı ile söz konusu işletmede uygulanan maliyet hesaplama yöntemi arasındaki ilişkiyi gösteren p değeri (anlamlılık düzeyi) 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin çalışan sayısının söz konusu şirketlerde safha veya sipariş maliyet yöntemi uygulanması üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, çalışan sayısına bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %75,8’inde Sipariş Maliyet Yönteminin, %59,1’inde ise Safha Maliyet Yönteminin uygulandığını göstermektedir.

Tablo 3.50: Personel Sayısı İle Maliyetlerin Sınıflandırılması Arasındaki İlişki

			Maliyetlerin sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırılması	
			Evet	Hayır
Personel Sayısı	1-10 kişi	N	6	24
		%	20,0	80,0
	11-50 kişi	N	10	12
		%	45,5	54,5
	51-100 kişi	N	4	10
		%	28,6	71,4
Toplam		N	20	46
		%	30,3	69,7
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		3,919	
	Asymp. Sig. (p value)		,141	

Tablo 3.50’de, işletmenin personel sayısı ile söz konusu işletmede maliyetlerin sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırılması uygulaması arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; İşletmenin personel sayısı ile söz konusu işletmede maliyetlerin sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırılması uygulaması arasındaki ilişkiyi gösteren p değeri (anlamlılık düzeyi) 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin çalışan sayısının söz konusu şirketlerde maliyetlerin sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırılması üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, çalışan sayısına bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %69,7’sinde maliyetlerin sabit, değişken ve yarı değişken olarak sınıflandırılmadığını göstermektedir.

Tablo 3.51: Personel Sayısı İle Maliyetin Kapsamını Belirleyen Yöntemler Arasındaki İlişki

			Tam Maliyet Yöntemi		Değişken Maliyet Yöntemi	
			Evet	Hayır	Evet	Hayır
Personel Sayısı	1-10 kişi	N	18	12	10	20
		%	60,0	40,0	33,3	66,7
	11-50 kişi	N	9	13	7	15
		%	40,9	59,1	31,8	68,2
	51-100 kişi	N	7	7	3	11
		%	50,0	50,0	21,4	78,6
Toplam		N	34	32	20	46
		%	51,5	48,5	30,3	69,7
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		1,868		,676	
	Asymp. Sig. (p value)		,393		,713	

Tablo 3.51’de, işletmenin personel sayısı ile söz konusu işletmede Tam ve Değişken Maliyet Yöntemlerinin uygulanması arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; İşletmenin personel sayısı ile söz konusu işletmede Tam, Değişken ve Normal maliyet hesaplama yöntemlerinin uygulanması arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri (anlamlılık düzeyi) 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerde çalışan sayısının söz konusu şirketlerde Tam ve Değişken Maliyet Yöntemlerinin uygulanması üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, çalışan sayısına bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %51,5’inde Tam Maliyet Yönteminin, %30,3’ünde ise Değişken Maliyet Yönteminin uygulandığını göstermektedir.

Tablo 3.52: Personel Sayısı ile Maliyetin Zamanını Belirleyen Yöntemler Arasındaki İlişki

			Standart Maliyet Yöntemi		Fiili Maliyet Yöntemi	
			Evet	Hayır	Evet	Hayır
Personel Sayısı	1-10 kişi	N	14	16	16	14
		%	46,7	53,3	53,3	46,7
	11-50 kişi	N	11	11	11	11
		%	50,0	50,0	50,0	50,0
	51-100 kişi	N	5	9	9	5
		%	35,7	64,3	64,3	35,7
Toplam		N	30	36	36	30
		%	45,5	54,5	54,5	45,5
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		,737		,737	
	Asymp. Sig. (p value)		,692		,692	

Tablo 3.52’de, işletmenin personel sayısı ile söz konusu işletmede Standart ve Fiili Maliyet Yöntemlerinin uygulanması arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; İşletmenin personel sayısı ile söz konusu işletmede Standart ve Fiili Maliyet Yöntemlerinin uygulanması arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri (anlamlılık düzeyi) 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerde çalışan sayısının söz konusu şirketlerde Standart ve Fiili Maliyet Yöntemlerinin uygulanması üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, çalışan sayısına bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %45,5’inde Standart Maliyet Yönteminin, %54,5’inde ise Fiili Maliyet Yönteminin uygulandığını göstermektedir.

Tablo 3.53: Personel Sayısı İle Bazı Maliyet Analizleri Arasındaki İlişki

			Başabaş analizi		Katkı payı analizi		Malzeme analizi		İşçilik analizi	
			Evvet	Hayır	Evvet	Hayır	Evvet	Hayır	Evvet	Hayır
Personel Sayısı	1-10 kişi	n	18	12	9	21	8	22	7	23
		%	60,0	40,0	30,0	70,0	26,7	73,3	23,3	76,7
	11-50 kişi	n	18	4	6	16	10	12	7	15
		%	81,8	18,2	27,3	72,7	45,5	54,5	31,8	68,2
	51-100 kişi	n	10	4	3	11	8	6	8	6
		%	71,4	28,6	21,4	78,6	57,1	42,9	57,1	42,9
Toplam		n	46	20	18	48	26	40	22	44
		%	69,7	30,3	27,3	72,7	39,4	60,6	33,3	66,7
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		2,886		,354		4,221		4,944	
	Asymp. Sig. (p value)		,236		,838		,121		,084	

Tablo 3.53’de, işletmenin personel sayısı ile söz konusu işletmede başa baş analizi, katkı payı analizi, malzeme maliyet analizi ve işçilik maliyet analizi uygulanması arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; İşletmenin personel sayısı ile söz konusu işletmede başa baş analizi, katkı payı analizi, malzeme maliyet analizi ve işçilik maliyet analizi uygulanması arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri (anlamlılık düzeyi) 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerde çalışan sayısının söz konusu şirketlerde başa baş analizi, katkı payı analizi, malzeme maliyet analizi ve

işçilik maliyet analizi uygulanması üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, çalışan sayısına bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %69,7'sinin başa baş analizi, %27,3'ünün katkı payı analizi, %39,4'ünün malzeme maliyeti analizi ve %33,3'ünün işçilik maliyet analizi yaptığını göstermektedir.

Tablo 3.54: Personel Sayısı İle Maliyet Analizinin Yönetmel Kararlarda Kullanılma Şekli Arasındaki İlişki

			Fırsat Maliyetinin Hesaplanması		Kapasite artırma kararları		Yenileme kararları	
			Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Personel Sayısı	1-10 kişi	n	8	22	9	21	16	14
		%	26,7	73,3	30,0	70,0	53,3	46,7
	11-50 kişi	n	7	15	10	12	16	6
		%	31,8	68,2	45,5	54,5	72,7	27,3
	51-100 kişi	n	2	12	6	8	6	8
		%	14,3	85,7	42,9	57,1	42,9	57,1
Toplam		n	17	49	25	41	38	28
		%	25,8	74,2	37,9	62,1	57,6	42,4
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		1,399		1,475		3,530	
	Asymp. Sig. (p value)		,497		,478		,171	

Tablo 3.54'de, personel sayısı ile Maliyet Analizinin Yönetmel Kararlarda Kullanılma Şekli arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; Maliyet analizinin fırsat maliyeti hesaplama, kapasite artırma ve yenileme kararlarında kullanılması ile işletmenin personel sayısı arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri (anlamlılık düzeyi) 0,05'den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin çalışan sayılarının, Maliyet Analizinin Yönetmel Kararlarda Kullanılma Şekli üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, çalışan sayısına bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %74,2'sinin fırsat maliyeti hesaplamasında, %62,1'inin kapasite artırma kararlarında, %42,4'ünün ise yenileme kararlarında maliyet analizinden yararlanmadığını göstermektedir.

Tablo 3.55: Personel Sayısı İle Bazı Performans Ölçümleri Arasındaki İlişki

			Üst yönetim bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında gerçekleşen performansı düzenli olarak izler		Tüm kilit faaliyetler, yetkilendirilen kişiler tarafından izlenir	
			Evet	Hayır	Evet	Hayır
Personel Sayısı	1-10 kişi	N	12	18	17	13
		%	40,0	60,0	56,7	43,3
	11-50 kişi	N	12	10	12	10
		%	54,5	45,5	54,5	45,5
	51-100 kişi	N	10	4	12	2
		%	71,4	28,6	85,7	14,3
Toplam		N	34	32	41	25
		%	51,5	48,5	62,1	37,9
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		3,896		4,228	
	Asymp. Sig. (p value)		,143		,121	

Tablo 3.55’de, üst yönetimin, işletmenin cari yıl performansını bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında düzenli olarak izlemesi ile personel sayısı arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucuna göre; Üst yönetimin, işletmenin cari yıl performansını bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında düzenli olarak izlemesi ile personel sayısı arasındaki ilişkiyi gösteren p değeri (anlamlılık düzeyi) 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin çalışan sayılarının işletmenin cari yıl performansını bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında düzenli olarak izlemesi üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, çalışan sayısına bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %51,5’inde üst yönetimin işletmenin cari yıl performansını bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında düzenli olarak izlediğini göstermektedir.

Personel sayısı ile tüm kilit faaliyetlerin, yetkilendirilen kişiler tarafından izlenmesi arasındaki ilişkiyi gösteren p değeri (anlamlılık düzeyi) de 0,05’den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerde çalışan sayısının, işletmede tüm kilit faaliyetlerin, yetkilendirilen kişiler tarafından izlenmesi üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, çalışan sayısına bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %62,1'inde işletmedeki tüm kilit faaliyetlerin, yetkilendirilen kişiler tarafından izlediğini göstermektedir.

Tablo 3.56: Personel Sayısı İle Bazı Yönetmelik Yaklaşımları Arasındaki İlişki

			Tam Zamanında Üretim		Hedef Maliyetleme		Kaizen Maliyetleme	
			Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Personel Sayısı	1-10 kişi	n	8	22	21	9	7	23
		%	26,7	73,3	70,0	30,0	23,3	76,7
	11-50 kişi	n	6	16	12	10	7	15
		%	27,3	72,7	54,5	45,5	31,8	68,2
	51-100 kişi	n	5	9	9	5	4	10
		%	35,7	64,3	64,3	35,7	28,6	71,4
Toplam		n	19	47	42	24	18	48
		%	28,8	71,2	63,6	36,4	27,3	72,7
Ki-Kare Testi	Pearson Chi-Square Value		,418		1,313		,476	
	Asymp. Sig. (p value)		,811		,519		,788	

Tablo 3.56'da, işletmelerin personel sayısı ile bu işletmelerde Tam Zamanında Üretim Yöntemi, Hedef Maliyetleme ve Kaizen Maliyetleme gibi maliyet yönetimine yönelik yaklaşımların kullanılması arasındaki ilişkinin analiz sonuçları yer almaktadır.

Analiz sonucunda personel sayısı ile tam zamanında üretim yönteminin, hedef maliyetleme yaklaşımının ve kaizen maliyetleme yaklaşımının kullanılması arasındaki ilişkiyi gösteren p değerleri (anlamlılık düzeyi) 0,05'den büyük çıkmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamındaki şirketlerin çalışan sayılarının az ya da çok olmasının yönetsel maliyet yöntemlerinin kullanımı üzerinde önemli bir etkisi olmadığı anlamına gelmektedir.

Analiz sonuçları, çalışan sayısına bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %28,8'inde Tam Zamanında Üretim yönteminin, %63,6'sında Hedef Maliyetleme yaklaşımının ve %27,3'ünde Kaizen Maliyetleme yaklaşımının uygulandığını göstermektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇ

Çalışmada elde edilen bulguların değerlendirilmesi neticesinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

- 1- Araştırma kapsamındaki şirketlerin %28,8'i anonim, %71,2'si limited şirkettir. Elde edilen bulgular genel olarak şirketlerdeki maliyet muhasebesi ve maliyet yönetimi uygulamaları ile şirketlerin türü arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir.
- 2- Araştırma kapsamındaki şirketlerin % 9,1'i 1 – 5 yıl, % 31,8'i 6 – 10 yıl, % 28,8'i 11 – 15 yıl ve %30,3'ü 16 yılın üzerinde bir süredir faaliyette bulunmaktadır. Elde edilen bulgular genel olarak şirketlerin maliyet muhasebesi ve maliyet yönetimi uygulamaları ile şirketlerin faaliyet süresi arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir.
- 3- Araştırma kapsamındaki şirketlerin yaklaşık % 15'i 1–10, % 65'i 11–50 ve %20'si 51–100 personele sahiptir. Dolayısıyla söz konusu işletmelerin yaklaşık %85'i 11–100 arası personel çalıştırmaktadır. Elde edilen bulgular genel olarak şirketlerin maliyet muhasebesi ve maliyet yönetimi uygulamaları ile şirketlerin çalışan sayısı arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir.
- 4- Şirket türüne bağlı olmaksızın araştırma kapsamındaki şirketlerin %75,8'sinin sipariş maliyet sistemini, %59,1'inin ise safha maliyet sistemini kullandığını tespit edilmiştir. Bazı şirketlerin üretim koşulları gereği her iki yöntemden de yararlandığı anlaşılmaktadır. Bu tespit, araştırma kapsamındaki şirketlerin çoğunda üretim koşullarının gerektirdiği maliyet hesaplama yönetiminin kullanıldığını göstermektedir.
- 5- Araştırma kapsamındaki şirketlerin %83,3'ü fiyatlandırma kararı ile ilgili çalışma yapmaktadır.
- 6- Araştırma kapsamındaki şirketlerin yaklaşık %78,8'inin maliyetleri sabit ve değişken olarak sınıflandırdığı tespit edilmiştir. Bu sınıflandırma başa baş analizi, fiyatlandırma kararları, makine ve donanım yenileme kararları

gibi maliyet analizi gerektiren hususların etkin bir şekilde değerlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

- 7- Araştırma kapsamındaki şirketlerin yaklaşık %70'inin maliyetleri yarı sabit ve yarı değişken olarak sınıflandırmadığı tespit edilmiştir. Oysa bu sınıflandırma toplam maliyet fonksiyonunun oluşturulması ve maliyetlerin üretim miktarı ile olan ilişkisinin tespiti açısından büyük önem taşımaktadır.
- 8- Araştırma kapsamındaki şirketlerin %51,5'inin Tam Maliyet, %30,3'ünün Değişken Maliyet ve %18,2'sinin Normal Maliyet Yöntemini kullandığı tespit edilmiştir. Söz konusu şirketlerde en fazla kullanılan yöntemin Tam Maliyet Yöntemi olduğu anlaşılmaktadır. Vergi uygulamaları açısından Tam Maliyet Yönteminin uygulanması yasal bir gereklilik olmakla birlikte, maliyet yönetimi ve katkı payı analizi uygulamaları açısından Değişken Maliyet Yönteminin, talep dalgalanmalarından kaynaklanabilecek birim sabit maliyet farklılıklarının önlenmesi açısından da Normal Maliyet Yönteminin uygulanması önem taşımaktadır.
- 9- Araştırma kapsamındaki şirketlerin %45,5'inin üretilen birimlerin maliyetinin hesaplanmasında Standart Maliyet Yöntemini, %54,5'inin ise Fiili Maliyet Yöntemini kullandığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla araştırma kapsamındaki şirketlerde, maliyet yüklemelerinde fiili değerleri kullanan firma sayısı, standart değerleri kullanan firma sayısına göre %10 daha fazladır. Standart maliyetlerin saptanması ve bütçelerin bu değerlere göre yapılması, maliyet kontrolü açısından önem taşımaktadır.
- 10- Araştırma kapsamındaki şirketlerin %69,7'sinin başa baş analizi, %27,3'ünün katkı payı analizi, %39,4'ünün malzeme maliyeti analizi ve %33,3'ünün işçilik maliyet analizi yaptığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla şirketlerin çoğu katkı payı analizi ile malzeme ve işçilik maliyeti analizi yapmamaktadır. Değişken maliyet yöntemini uygulayan şirketlerin oranına bakıldığında (%30,3) bu sonuç şaşırtıcı değildir.
- 11- Araştırma kapsamındaki şirketlerin %37,9'unun kapasite artırma kararlarında, %57,6'sının ise yenileme kararlarında maliyet analizinden yararlandığı tespit edilmiştir.
- 12- Araştırma kapsamındaki şirketlerin %51,5'inde üst yönetimin, işletmenin cari yıl performansını bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları

ışığında düzenli olarak izlediği tespit edilmiştir. Bu oran standart maliyet değerlerini kullanan şirketlerin oranına yakındır. Bu bağlamda araştırma kapsamındaki şirketlerin yarıya yakınında standart maliyetlerin kullanıldığı ve cari dönem sonuçlarının standart değerler ve bütçeler çerçevesinde değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

- 13- Araştırma kapsamındaki şirketlerin %28,8'inde Tam Zamanında Üretim yönteminin, %63,6'sında hedef maliyetlemenin ve %27,3'ünde Kaizen maliyetlemenin uygulandığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamındaki şirketlerin çoğunda, özellikle son yıllarda ağır rekabet ortamında ayakta kalma mücadelesi veren şirketler için önemli çözümlerden biri haline gelen hedef maliyetleme yaklaşımının kullanıldığı anlaşılmaktadır. Hedef maliyetleme yaklaşımının kullanılması sektörde yenilikçi bir anlayışın gelişmesi açısından önem taşımaktadır.
- 14- Araştırma kapsamındaki şirketlerin %74,2'sinin fırsat maliyeti hesaplamasında, %62,1'inin kapasite artırma kararlarında, %42,4'ünün ise yenileme kararlarında maliyet analizinden yararlanmadığı tespit edilmiştir. Oysa maliyet analizleri işletmelerin maliyet yönetimi performansları açısından büyük önem taşımaktadır.
- 15- Araştırma kapsamındaki şirketlerin %62,1'inde işletmedeki tüm kilit faaliyetlerin, yetkilendirilen kişiler tarafından izlendiği tespit edilmiştir. Bu sonuç işletmelerin çoğunda önemli faaliyetler için personel yetkilendirmesi yapıldığını ve faaliyetlerin kontrol edildiğini göstermektedir.
- 16- Araştırma kapsamındaki şirketlerde karlılığı en fazla etkileyen unsurların %47 oranla işçilik maliyetleri, %42 oranla hammadde girdi maliyetleri olduğu tespit edilmiştir.
- 17- Araştırma kapsamındaki şirketlerin çoğu, şirketin başarısını rakiplere kıyasla en fazla etkileyen unsurun "mamul kalitesi" olduğunu düşünmektedir.

4.2.ÖNERİLER

Araştırmada ulaşılan sonuçlar dikkate alınarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

- 1- Araştırma kapsamındaki şirketlerin çoğunun maliyetlerini analiz ederek yarı sabit ve yarı değişken sınıflandırmasını yapması gerekmektedir. Zira bu husus maliyet fonksiyununun belirlenmesi, maliyet davranışı ile üretim miktarı arasındaki ilişkinin ölçülmesi, başa baş analizi, fiyatlandırma kararları, makine ve donanım yenileme kararları gibi maliyet analizi gerektiren hususların etkin bir şekilde değerlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.
- 2- Araştırma kapsamındaki şirketlerin genelde Tam Maliyet Yöntemini kullandığı anlaşılmaktadır. Oysa etkin bir maliyet yönetimi, katkı payı analizi uygulamaları, doğru ve rekabetçi fiyatlandırma kararları alınması açısından Değişken Maliyet Yöntemine önem verilmesi gerekmektedir.
- 3- Sabit maliyetlerin aylar veya mevsimler itibariyle dalgalanma gösterme ihtimaline karşın şirketlerde Normal Maliyet Yönteminin uygulanması da önem taşımaktadır. Bu bağlamda satışları dönemsel olarak dalgalanma gösteren işletmelerin sabit genel üretim maliyetlerini normal maliyet yöntemine göre dağıtmaları uygun olacaktır.
- 4- Araştırma kapsamındaki şirketlerin yarısından azı Standart Maliyet Yöntemini kullanmaktadır. Oysa gerek rekabet koşullarının yoğun olduğu pazar koşullarında ayakta kalmak, gerek işletmenin hammadde ve malzeme stoklarının etkin kontrolü için, gerekse de işçilik zamanlarında verimliliği sağlamak açısından mamul maliyetlerinin standart değerlerle belirlenmesi hayati önem taşımaktadır.
- 5- Araştırma kapsamındaki şirketlerin çoğunda fırsat maliyeti hesaplaması, kapasite artırma kararları, makine ve teçhizat yenileme kararları için maliyet analizinden yararlanılması gerektiği görülmektedir.
- 6- Şirketlerde stok maliyetlerinin azaltılması amacıyla Tam Zamanında Üretim yönteminin, mamul ve üretim sürecinde sürekli iyileştirme yapılarak hem mamulün kalitesinde ve fonksiyonlarında iyileştirme, hem de üretim maliyetinde azalış sağlamaya yönelik Kaizen maliyetleme anlayışının benimsenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmadov, Turan (2006). *Stratejik Maliyet Yönetiminin Bir Enstrümanı Olarak Hedef Maliyetleme Yöntemi ve Mobilya Sektöründe Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Alagöz, Ali (2006). “Stratejik Maliyet ve Kar Planlama Aracı Olarak Hedef Maliyet Yönetimi (Target Cost Management)” *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 61-83.
- Altınbay, Ali (2006). “Kaizen Maliyetleme Sistemi: Dinamik Bir Maliyet Yönetimi Sistemi” *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 8(1): 103-122.
- Altuğ, Osman (2001). *Maliyet Muhasebesi*, (13.Baskı), Türkmen Kitapevi, İstanbul.
- Akın, Halil (2003). *İstanbul’da Kobi Kapsamındaki Mobilya Üretim İşletmelerinin Yapısal Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akyüz, İlker (1998). *Mobilya Tercihinde Tüketici Davranışlarının Cinsiyet Açısından Araştırılması (Trabzon İli Merkez İlçe Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Andaç, Tuğba (2008). *Kayseri İli Mobilya Tüketici Tercihleri Üzerinde Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Ardıç, Muhammed (2003). *Mobilya Sanayinde Birim Maliyetlerinin Hesaplanması-Teori ve Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Büyükmirza, Kamil (2003). *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi*, (9.Baskı), Gazi Kitapevi, Ankara.
- Ceylan, Abdullah (2009). *Mobilya Sektöründe Tedarik Zinciri Yönetimi ve Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Civelek, Muzaffer ve Özkan, Azzem (2006). *Temel ve Tekdüzen Maliyet Muhasebesi*, (3.Baskı), Detay Yayıncılık, Ankara.
- CSIL. *World Furniture Outlook 2015*. Milano: Centre For Industrial Studies.
- Çolak, Mehmet ve Ulucan, Aydın. “Mobilya Endüstrisinde Karlılığı Etkileyen Faktörlerin UTADIS Yaklaşımı ile Belirlenmesi” *Sosyo ekonomi*, Ocak-Haziran 2012-1: 251-262.
- Demirci, Selçuk (2004). *Türkiye Mobilya Endüstrisinin Yapısı Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Demir, Yusuf ve Sütçü, Abdullah (2002). “Kriz Sonrası Isparta Orman Endüstri KOBİ’lerin Üretim, Teknoloji ve Finansman Sorunlarının Analizi” *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 2: 79-96
- DOĞAKA. Mobilyacılık Sektör Raporu,2014.
- Erdoğan, Necmettin ve Saban, Metin (2006). *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi*, (4.Baskı), Barış Yayınları Fakülteler Kitapevi, İzmir.
- Gürdal, Kadir (2007). *Maliyet Yönetiminde Güncel Yaklaşımlar*, Siyasal Kitapevi, Ankara.
- Hacıhasanoğlu, Tansel (2014). “Üretim Maliyetlerinin Düşürülmesinde Kaizen Maliyetleme Yöntemi ve Mobilya Sektöründe Bir Uygulama” *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*,10(2): 47-63.
- Hacırüstemoğlu, Rüstem (1995). *Maliyet Muhasebesi*, Dizgi Baskı, İstanbul.
- Hacırüstemoğlu, Rüstem ve Şakrak, Münir (2002). *Maliyet Muhasebesinde Güncel Yaklaşımlar*, Türkmen Kitapevi, İstanbul.
- İnal, Mehmet Emin ve Toksarı, Murat (2006). “Mobilyacılık Sektöründe Karşılaşılan Pazarlama Sorunları ve Bu Sorunlara Çözüm Üretmeye Yönelik Bir Araştırma: Kayseri Örneği” *ZKU Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4): 105-121.
- Kara, Gökmen (2008). *Mobilya Sektöründe Fiyatlandırma ve Gelir Yönetimi Uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Karakaya, Mevlüt (2011). *Maliyet Muhasebesi*, (4.Baskı), Gazi Kitapevi, Ankara.
- Küçüksavaş, Nihat (2002). *Bilgisayar Uygulamalı Maliyet Muhasebesi*, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Koç, K.Hüseyin ve Aksu, Baki (1995). “Küçük Ölçekli Bir Mobilya İşletmesinde Üretim Sürecinin Analizi” *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 45(2): 78-91.
- Monden, Yasuhiro and Hamada, Kazuki (1991). “Target Costing and Kaizen Costing in Japanese Automobile Companies” *Journal of Cost Management Accounting Research*, 3, 16-34.
- MÜSİAD. Mobilya Sektör Raporu, 2013.
- OAİB. Mobilya Sektör Raporu, Ankara: Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri, 2014.
- Öndeş, Turan, Ardıç, Muhammed, Öztürk,Atakan ve Kayacan, Bekir (2010). “Stratejik Maliyet Yönetim Aracı Olarak Hedef Maliyetleme ve Devlet Orman İşletmelerinde Uygulanabilirliği” 3.Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, 1, 247-258.

- Özcan, Selami ve Saçlı, Cevdet (2009). “Elbise Dolabı Üretimi İçin Yatırım Alternatifinin Seçilmesi ve Mobilya Sektöründe Bir Uygulama” *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(18): 251-272.
- Özgülbaş, Nermin ve Koyuncugil, Ali Serhan (2011). Antakya Mobilya ve Ayakkabıcılık Sektörel Araştırma Projesi, Antakya.
- SANGEM. Eskişehir Mobilya Sektörü İşletme Analizi Çalışması, Ağustos 2011, Eskişehir.
- Savcı, Mustafa (2000). *Maliyet Muhasebesine Giriş*, Akademi Yayınevi, Rize.
- Stottinger, B. (2001) “Strategic Export Pricing: A Long And Winding Road” *Journal of International Marketing*, 9(1), 40-63.
- TDK, (2016) *Mobilya*. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58e728f82cdb02.15929617
- T.C. Ekonomi Bakanlığı. Mobilya Sektör Raporları,2016.
- TOBB. Türkiye Mobilya Meclis Sektör Raporu, Aralık 2014.
- Toksarı, Murat (2004). *Mobilyacılık Sektöründe Karşılaşılan Pazarlama Sorunları ve Çözümüne İlişkin Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Trademap. *Dünya mobilya ithalatında ilk 20 ülke*. ITC-International Trade Center.
- TÜİK. (2015). *GTİP 4'lü, Ünelere göre mobilya ihracat değerleri*. Ankara: Bilgi İşlem Merkezi Veritabanı, Türkiye İstatistik Kurumu.
- Uslu, Selçuk (1991). *Planlama ve Kontrol Açısından Maliyet Muhasebesi*, Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara.
- Uyar, Süleyman (2008). “Denizli’de Faaliyet Gösteren Üretim İşletmelerinde Maliyet Muhasebesi Uygulamaları” *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 38: 132-146.
- Yaylı, Kumru (2014). *Türkiye Mobilya Endüstrisi Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yapısal İncelemesi, Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Yurdakul, Ümit; Çolak, Mehmet ve Çetin, Tahsin (2013). “Mobilya Endüstrisinde Kullanılan Hammaddeler ve Tedarikinde Karşılaşılan Sorunlar” *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 13(2): 220-227.
- Yükçü, Süleyman (1999). *Kalite Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi*, Anadolu Matbaacılık, İzmir.

Yükçü, Süleyman (2014). *Herkes İçin Yönetim Muhasebesi*, (2.Baskı), Altın Nokta
Yayınevi, İzmir.

EKLER

EK-1: Anket Formu

<p>Sayın İşletme Yetkilisi,</p> <p>Bir işletmenin ürettiği ürünlerin maliyetini mümkün olduğu ölçüde doğru tespit etmesi, fiyatlandırma kararlarının isabetli ve rekabetçi olması açısından hayati önem taşımaktadır. Maliyetlere ilişkin hesaplamalar işletmenin maliyetlerini kontrol ederek ortaya çıkan sorunları erken teşhis edebilmesine de olanak sağlar. Yanlış maliyet hesaplamaları zaman içinde işletmelerin zarar ederek iflas etmesine neden olabilmektedir.</p> <p>Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yürütmekte olduğumuz bir araştırma ile Antakya'da kent ekonomisinin potansiyel dinamiklerinden biri olan mobilyacılık sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde üretim maliyetlerinin hesaplanmasında kullanılan yöntemlere yönelik bir durum tespiti yapılması suretiyle işletmelerin maliyet kontrolü açısından yapısal eksikliklerinin olup olmadığının ortaya konulması ve bu hususta öneriler sunulması amaçlanmaktadır.</p> <p>Anket formumuzda şirketinizin kimliğine ilişkin hiçbir bilgi istenmemekte olup, çalışma kapsamında elde edilen bilgiler sadece bilimsel amaçlarla değerlendirilecek ve araştırma sonuçları fikir vermek ve katkı sağlamak amacıyla size bildirilecektir.</p> <p>Çalışmamıza değerli görüşlerinizle sağladığınız katkı için teşekkür ederiz.</p> <p style="text-align: center;">Prof. Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ (Proje Yürütücüsü-İşletme Anabilim Dalı Başkanı) Leman Meltem TÜFEKÇİ (Proje Asistanı)</p>
--

1) GENEL BİLGİLER		
A-Şirketin Unvanı	B-Faaliyet Süresi	C-Personel Sayısı
Anonim Şirket ()	1 – 5 Yıl ()	1-10 ()
Limited Şirket ()	6 – 10 Yıl ()	11-50 ()
Diğer (Belirtiniz)	11 – 15 Yıl ()	51-100 ()
	15 Yıl + ()	100 üzeri ()

ÜRETİM MALİYETİ HESAPLAMA YÖNTEMİ ANKET FORMU			
1-Üretim sisteminiz aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?	Evet	Hayır	Yeni başladı
➤ Üretim, müşterilerin taleplerine göre yapılır. Her müşteri için üretilen mamul diğerlerinden farklı özelliklere sahiptir. (Sipariş Maliyet Sistemi)			
➤ Üretim, potansiyel müşterilere sunulmak üzere seri ve toplu bir şekilde yapılır. Üretilen mamuller müşteri taleplerine göre farklı özellikler taşımaz. (Safha Maliyet Sistemi)			
2-Maliyetleri sınıflandırma şeklinizi belirtiniz	Evet	Hayır	Yeni başladı
➤ Maliyetler sabit ve değişken olarak iki kategoride sınıflandırılmaktadır			
➤ Maliyetler sabit, değişken ve yarı değişken olarak üç kategoride sınıflandırılmaktadır			
➤ Maliyetlerin sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulmamaktadır			
➤ Diğer (Lütfen belirtiniz)			

3-Aşağıdaki maliyet hesaplama yöntemlerini kullanma şeklinizi karşısına işaretleyiniz	Evet	Hayır	Yeni başladı
➤ Tam Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin mamul maliyetine eklenmesi)			
➤ Değişken Maliyet Yöntemi (mamul maliyetine sadece değişken maliyetlerin eklenmesi, fiyat tespitinin değişken maliyetlerin yüzdesi üzerinden hesaplanması)			
➤ Normal Maliyet Yöntemi (Değişken maliyetlerin tümünün, sabit maliyetlerin ise kapasite kullanımı oranında mamul maliyetine eklenmesi)			
➤ Standart Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin önceden belirlenmiş standart değerlerle mamul maliyetine eklenmesi)			
➤ Fiili Maliyet Yöntemi (Değişken ve sabit tüm maliyetlerin fiilen meydana geldikleri zamanki değerlerle mamul maliyetine eklenmesi)			
➤ Diğer (Lütfen belirtiniz)			
4-İşletmenizdeki maliyet analizi çalışmalarının yapıldığı şeklini belirtiniz	Evet	Hayır	Yeni başladı
Başabaş analizi (Kara geçiş noktasındaki satış miktarının hesaplanması)			
Katkı payı analizi (Mamullerin sabit maliyetlerin karşılanmasına sağladığı katkının hesaplanması)			
Malzeme maliyeti analizi (Standart malzeme maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)			
İşçilik maliyeti analizi (Standart işçilik maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)			
Genel üretim maliyetleri analizi (Standart genel üretim maliyetinden sapmaların tespit edilmesi)			
5-Maliyet Analizinin Yönetmelik Kararlarda Kullanılma şeklini belirtiniz	Evet	Hayır	Yeni başladı
İşletmemizde yönetmelik kararlarda maliyet analizi kullanılmamaktadır			
Fiyatlandırma kararları			
Fırsat maliyetinin hesaplanması (kaynakların en etkin şekilde kullanımı)			
Sabit maliyetlere katkı sağlamayan mamullerin üretimine son verilmesi			
Kapasiteyi artırma kararları			
Atıl kapasite varken, özel bir siparişin kabulü hakkında karar verilmesi			
Birden çok ürün üreten işletmelerde, bir ürünün üretimine son verilmesi			
Yenileme kararları (makine ve donanımı)			

6-Performans Ölçümü	Evet	Hayır	Yeni başlandı
Üst yönetim bütçe, tahminler ve önceki dönem bütçe sonuçları ışığında gerçekleşen performansı düzenli olarak izler.			
Çalışanların performansı ile şirketin ulaşılan hedefleri arasındaki bağlantıyı anlamalarına yardımcı olmak için performans değerlendirmesi çalışanlara bildirilir.			
Yöneticiler, belirli aralıklarla performans gösterge ve ölçümlerinin uygunluğunu ve doğruluğunu gözden geçirir.			
Tüm kilit faaliyetler, yetkilendirilen kişiler tarafından izlenir.			
Önemli noktalar kameralarla izlenir.			
Gerçekleşen performans verileri periyodik olarak planlanan amaçlar ışığında karşılaştırılır ve doğru şeylerin doğru zamanda ölçülüp ölçülmediğini görmek için farklılıklar analiz edilir.			
7-Aşağıda verilen ve yönetsel açıdan önem taşıyan maliyet hesaplama yaklaşımlarını uygulama şeklinizi belirtiniz	Evet	Hayır	Yeni başlandı
Tam Zamanında Üretim (Gerek hammadde gerekse mamul stoku bulundurmaksızın üretim yapmak suretiyle stoklama maliyetinden tasarruf sağlanması)			
Hedef Maliyetleme (Hedeflenen bir pazar payına ulaşabilmek için kullanılan satış fiyatına göre hesaplanan, piyasaya bağlı bir maliyet)			
Faaliyet Tabanlı Maliyetleme (Mamul maliyetinin hesaplanmasında faaliyetleri esas alırken değer yaratmayan yani katma değeri olmayan faaliyetlerin azaltılmasını amaçlar)			
Kaizen Maliyetleme (Belirlenen maliyetin başarılabilmesi için üretim sürecinde sürekli olarak maliyetleri azaltmaya çalışır)			

Aşağıdaki iki sorunun her birinde **SADECE BİR ŞİK İŞARETLEYİNİZ**

8. İşletmenizde mamul maliyetini <u>en fazla etkileyen unsur hangisidir?</u>		9. İşletmenizin başarısını rakiplere kıyasla <u>en fazla etkileyen unsur hangisidir?</u>	
a	Hammadde girdi maliyetleri	a	Mamul kalitesi
b	İşçilik maliyetleri	b	Kalifiye üretim personeli
c	Makine teçhizat yatırım maliyetleri	c	Yeni teknoloji kullanımı
d	Enerji maliyeti	d	Müşteri tercihini ve memnuniyetini dikkate alma
e	Kira gideri	e	Mamul fiyatlarının ekonomik olması
f	Kredi Faizi	f	Satış sonrası hizmetin memnuniyet verici olması
g	Yönetici ve muhasebeci ücretleri	g	Yöneticilerin yetenekli ve bilgili olması
h	Tanıtım ve sipariş dağıtım maliyetleri	h	Tanıtım ve reklamın etkin olması
ı	Diğer (belirtiniz)	ı	Diğer (belirtiniz)

Anketimiz sona ermiştir. Değerli zamanınızı ayırdığınız için teşekkür ederiz.